

**National Library
of Sweden**

Denna bok digitaliserades på Kungl. biblioteket år 2012

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1931:36
FINANSDEPARTEMENTET

BETÄNKANDE

ANGÅENDE

ÄNDRAD LAGSTIFTNING OM MÅTT OCH VIKT

AVGIVET AV DE JÄMLIKT NÅDIGT
BEMYNDIGANDE DEN 19 JUNI 1931

TILLKALLADE SAKKUNNIGA

S T O C K H O L M

1 9 3 1

Statens offentliga utredningar 1931

Kronologisk förteckning

1. Sammandrag av yttranden över 1927 års prästlöne-regleringssakkunnigas betänkande rörande nya grunder för lagstiftningen om prästerskapets av-löning och förvaltningen av den därtill anslagna egendomen. Idun. 622 s. **E.**
2. Utredning och förslag rörande läroböcker vid de allmänna läroverken och med dem jämförliga läro-anstalter. Norstedt. 131 s. **E.**
3. Betänkande med förslag angående arbetslöshetens motverkande genom beredskapsarbeten. Norstedt. 81 s. **S.**
4. Utredning och förslag av frågorna om ytterligare inskränkningar i den nuvarande folkskoleseminarie-organisationen samt om statens övertagande av de utav landstingen och vissa städer upprätthållna småskoleseminarierna m. m. Norstedt. (2), 215 s. **E.**
5. Utlåtande angående utförelsebevissystemets verk-ningar m. m. Marcus. 25 s. **Jo.**
6. Jordbruksutredningens betänkanden. 4. Betänkande angående åtgärder för fjäderfäskötselns främjande. Beckman vj, 109 s. **Jo.**
7. Jordbruksutredningens betänkanden. 5. Statistisk översikt över det svenska jordbrukets utveckling och läge. Av E. Höljer. Marcus. 74 s. **Jo.**
8. Ny värmeledning samt elektrisk belysningsanlägg-ning i Nationalmuseumbyggnaden i Stockholm. Stat. Repr.-anst. 43 s. **K.**
9. Lagberedningens förslag angående vissa internatio-nella rättsförhållanden. 3. Förslag till konvention mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge om erkännande och verkställighet av domar, m. m. Norstedt. 39 s. **Ju.**
10. Betänkande med förslag till lag om vård av vissa skogar inom Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker m. fl. områden. Marcus. iv, 398 s. **Jo.**
11. Utredning med förslag angående premiering av väl-skötta mindre skogsbruk. Haggström. 66 s. **Jo.**
12. 1928 års lönekommitté. Betänkande med förslag till avlöningsreglemente för extra ordinarie och extra tjänstemän, tillhörande den civila statsförvaltningen m. m. Norstedt. vj, 131 s. **Fl.**
13. Utlåtande över utkast till näringslag m. m. Marcus. 28 s. **H.**
14. Förslag till växelag m. m. Norstedt. 254 s. **Ju.**
15. Provedbitering av fyr- och båkavgift samt sjömans-husavgift. Marcus. 64 s. **H.**
16. Riktlinjer för vinnande av viss koncentration inom det svenska fångvärdsväsendet. Av S. Hagströmer. Marcus. v, 162 s. **Ju.**
17. Utredning och förslag rörande fortsättningsskolans organisation. Haggström. 94 s. **E.**
18. 1928 års lönekommitté. Betänkande med förslag till löne reglering för landsfogdar, lappfogdar och lands-fiskaler m. m. Norstedt. vj, 324 s. **Fl.**
19. Betänkande med förslag till lag med särskilda be-stämmelser om delning av jord å landet inom vissa delar av Kopparbergs län m. m. Marcus. 307 s. 4 bilagor. **Ju.**
20. Arbetslöshetsutredningens betänkande. 1. Arbets-löshetens omfattning, karaktär och orsaker. Nor-stedt. xix, 554 s. **S.**
21. Arbetslöshetsutredningens betänkande. 1. Bilagor, band I. Orsaker till arbetslöshet. Av G. Bagge. P. M. ang. arbetsmarknaden och de faktorer, som be-stämmer dess utveckling. Av G. Huss. Norstedt. xij, 149 s. **S.**
22. 1930 års militärlöningssakkunniga. Betänkande med förslag till avlöningsbestämmelser för icke-ordinarie personal vid försvarsväsendet. Beckman. vj, 101 s. **Fö.**
23. Betänkande och förslag angående anskaffning, un-derhåll och drift av för tulltjänsten erforderlig fort-skaffningsmateriel. Marcus. 91 s. **Fl.**
24. Betänkande med förslag till huvudgrunder för en decentraliserad förvaltning av prästlönejorden m. m. Idun. 200 s. **E.**
25. Betänkande med förslag till prästlönelag m. m. Idun. 138 s. **E.**
26. Betänkande med förslag angående vissa ändringar i riksdagens arbetsformer m. m. Beckman. 204 s. **Ju.**
27. Betänkande och förslag rörande åtgärder för höjande av säkerheten vid flygning. Beckman. 194 s. **Fö.**
28. Förslag till checklag m. m. Norstedt. 241 s. **Ju.**
29. Betänkande angående flygstyrelsens materielanskaff-ning m. m. Marcus. 354 s. **Fö.**
30. Normalbestämmelser för järnkonstruktioner till byggnadsverk (järnbestämmelser). Beckman. 76 s. **K.**
31. Reparitionstalen för jordbruksfastighet. Marcus. 60 s. **Fl.**
32. Utredning och förslag rörande viss omläggning av socialstyrelsens lönestatistik. Haggström. 109 s. **S.**
33. Förräderibrott m. m. Förberedande utkast till straff-lag. Speciella delen. 10. Av J. C. W. Thyren. Lund, Berling. 313 s. **Ju.**
34. Betänkande med utredning rörande de statsunder-stödda växtförfodringsanstalterna. Marcus. 164 s. **Jo.**
35. Undersökning av taxeringsutfallet beträffande jord-bruksfastighet å landsbygden vid 1928 års allmänna fastighetstaxering. Norstedt. vj, 168 s. 1 karta. **Fl.**
36. Betänkande angående ändrad lagstiftning om mått och vikt. Marcus. 128 s. **Fl.**

Anm. Om särskild tryckort ej anges, är tryckorten Stockholm. Bokstäverna med fetstil utgöra begynnelse-bokstäverna till det departement, under vilket utredningen avgivits, t. ex. **E.** = ecklesiastikdepartementet, **Jo.** = jordbruksdepartementet. Enligt kungörelsen den 3 febr. 1922 ang. statens offentliga utredningars yttre an-ordning (nr 98) utgivas utredningarna i omslag med enhetlig färg för varje departement.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1931:36

FINANSDEPARTEMENTET

BETÄNKANDE

ANGÅENDE

ÄNDRAD LAGSTIFTNING OM MÅTT OCH VIKT

AVGIVET AV DE JÄMLIKT NÅDIGT

BEMYNDIGANDE DEN 19 JUNI 1931

TILLKALLADE SAKKUNNIGA

STOCKHOLM 1931

ISAAC MARCUS BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG

STATENS OFFENTLIGA TRYCKERI
TJANSTEN

BRITANNIA

ENGLAND

ANDRAB LAGSTIFTNING OM
MATT OCH VIKT

LAGSTIFTNINGEN OM
MATT OCH VIKT
1874

STOCKHOLM 1874

STATENS OFFENTLIGA TRYCKERI

Till Herr Statsrådet och Chefen för Kungl. Finansdepartementet.

Sedan Kungl. Maj:t den 19 juni 1931 bemyndigat chefen för finansdepartementet att tillkalla högst tre sakkunniga med uppdrag att verkställa utredning och avgiva förslag till ändrad lagstiftning om mått och vikt, har departementschefen för nämnda uppdrags fullgörande tillkallat den 2 juli 1931 undertecknade förste ingenjören Torsten Swensson och direktören Rob. Lindell samt den 29 september 1931 undertecknad assessorn vid Svea hovrätt K. H. Nissen. Under utredningens gång har samråd ägt rum mellan de sakkunniga och byråchefen för lagärenden i finansdepartementet N. Quensel.

Den 31 augusti 1931 har till de sakkunniga överlämnats en framställning från statens spannmålsnämnd angående bestämning av kvalitetsvikt hos spannmål att tagas i övervägande vid fullgörande av det åt de sakkunniga lämnade uppdraget.

Efter att hava slutfört sitt uppdrag få de sakkunniga härmed vörd- samt överlämna av motiv åtföljda förslag till

- 1) lag om mått och vikt,
- 2) justeringsförfordning,
- 3) förfordning angående befrielse från justeringsplikt för vissa mät- nings- och vägningsredskap,
- 4) förfordning angående justering av mättings- och vägningsredskap, inrättade efter andra än metriska enheter,
- 5) förfordning med vissa bestämmelser angående mätning och vägning,

6) kungörelse angående gottgörelse till mynt- och justeringsverket för prövning och godkännande av mätnings- och vägningsredskap med mera,

7) förordning angående bestämning av längd, yta, rymd och massa med mera,

8) lag om ändrad lydelse av 22 kap. 5 och 21 §§ strafflagen, samt

9) förordning angående bestämning av kvalitetsvikt hos spannmål.

Stockholm den 4 december 1931.

TORSTEN SWENSSON

ROB. LINDELL

KNUT H. NISSEN

Förslag

till

Lag om mått och vikt.

1 §.

1 mom. Med mått avses i denna lag längd-, yt- och rymdmått.

2 mom. Med mätning och vägning avses varje bestämmande av längd, yta, rymd eller vikt (massa) efter någon nu eller fordom, inom eller utom riket i lag fastställd eller eljest vedertagen enhet.

3 mom. Med mätnings- och vägningsredskap förstås varje redskap, som är avsett för i 2 mom. angivet ändamål.

2 §.

Enhet för längd är metern och enhet för massa är kilogrammet.

Metern och kilogrammet representeras i enlighet med definitioner, fastställda av allmänna konferenser för mått och vikt, av de internationella prototyperna för metern och kilogrammet, vilka förvaras av internationella byrån för mått och vikt i Sèvres och som sanktionerats av allmänna konferensen för mått och vikt i Paris år 1889.

3 §.

Kopian nr 29 av den internationella meterprototypen och kopian nr 40 av den internationella kilogramprototypen, vilka kopior överlämnats till Sverige vid allmänna konferensen för mått och vikt i Paris år 1889, skola här i riket tjäna till yttersta efterrättelse för bestämning av längd, yta, rymd och vikt.

De nämnda nationella prototypernas längd och massa skola anses vara de i senaste certifikat från internationella byrån för mått och vikt angivna.

4 §.

Utom de nationella prototyperna skola för metern och kilogrammet finnas huvudlikare, vilka för bestämning av längd, yta, rymd och vikt skola äga högsta vitsord, därest Konungen icke förordnar om användande av de nationella prototyperna.

5 §.

Enhet för yta är kvadratmetern, utgörande ytan av en kvadrat med en meters sida.

Enhet för rymd är, då metern lägges till grund, kubikmetern, utgörande rymden av en kub med en meters sida, men, då kilogrammet lägges till grund, litern, utgörande rymden av ett kilogram vatten vid temperaturen för dess största täthet och under atmosfäriskt normaltryck, vilket sistnämnda begrepp definierats av allmänna konferenser för mått och vikt.

6 §.

Över- och underenheter av de i 2 och 5 §§ omförmälda enheterna samt förkortade beteckningssätt äro

för *längd*:

1 mil	=	10 000	meter (m)
1 kilometer (km)	=	1 000	»
1 decimeter (dm)	=	0·1	»
1 centimeter (cm)	=	0·01	»
1 millimeter (mm)	=	0·001	»
1 mikron (μ)	=	0·000001	»

för *yta*:

1 kvadratmil (mil^2)	=	100 000 000	kvadratmeter (m^2)
1 kvadratkilometer (km^2)	=	1 000 000	»
1 hektar (ha)	=	10 000	»
1 ar (a)	=	100	»
1 kvadratdecimeter (dm^2)	=	0·01	»
1 kvadratcentimeter (cm^2)	=	0·0001	»
1 kvadratmillimeter (mm^2)	=	0·000001	»

för *rymd*:

1 kubikdecimeter (dm^3)	=	0·001	kubikmeter (m^3)
1 kubikcentimeter (cm^3)	=	0·000001	»
1 kubikmillimeter (mm^3)	=	0·000000001	»
1 hektoliter (hl)	=	100	liter (l)
1 deciliter (dl)	=	0·1	»
1 centiliter (cl)	=	0·01	»
1 milliliter (ml)	=	0·001	»

för *massa*:

1 ton (t)	=	1 000	kilogram (kg)
1 deciton (dt)	=	100	»
1 hektogram (hg)	=	0·1	»
1 gram (g)	=	0·001	»
1 decigram (dg)	=	0·0001	»
1 centigram (cg)	=	0·00001	»
1 milligram (mg)	=	0·000001	»

Vid handel med äkta pärlor och ädla stenar kallas 200 mg 1 metrisk karat (mk).

7 §.

1 mom. Med justering av mättnings- och vägningsredskap förstås redskapets av vederbörlig myndighet företagna undersökning, godkännande och stämpling med stadgade justeringstecken.

2 mom. Justering är antingen nyjustering eller omjustering.

Nyjustering är justering av ojusterat redskap eller av redskap, som reparerats, sedan det senast justerats.

Omjustering är förnyad justering av förut justerat redskap, vilket icke undergått reparation efter senast företagen justering.

8 §.

1 mom. Vid köp och byte, då varor skola avlämnas eller mottagas efter mått eller vikt ävensom då eljest ekonomiskt anspråk skall beräknas efter mått eller vikt, må med här nedan nämnda undantag icke för mätning eller vägning begagnas andra mättnings- eller vägningsredskap än sådana, som här i riket blivit vederbörligen justerade för användning, varom fråga är.

2 mom. Vad i 1 mom. stadgas skall icke hava avseende å sådan mätning, som sker uti förvarings- eller transportredskap, i vilket den uppmätta varan transporteras eller levereras och som är märkt på sätt i 15 § sägs, eller uti emballage, såsom kartonger, korgar, säckar och ograde-rade flaskor, vilket på grund av sitt utförande icke giver intryck av att noggrann mätning därmed företages.

3 mom. Skola arbetares eller annans avlöningsförmåner beräknas i förhållande till storleken av arbetsprodukten, må utan hinder av vad i 1 mom. stadgas vid dennas för dylikt ändamål verkställda uppmätning eller uppvägning användas ojusterat redskap, dock endast såvitt erforderliga justerade redskap finnas att tillgå, så att vid anfordran nödig kontroll av de ojusterade redskapen kan åstadkommas.

9 §.

1 mom. Justerade mättnings- och vägningsredskap, som nyttjas för ändamål, då enligt 8 § användande av justerade redskap är föreskrivet, skola, därest nyttjandet sker i statlig verksamhet, vid yrkesmässig handel eller rörelse eller å allmänt tillgänglig försäljningsplats, vara underkastade omjustering på sätt här nedan stadgas.

2 mom. Längdmått skola omjusteras före utgången av september månad det sjätte kalenderåret samt övriga redskap utom vågar före utgången av samma månad det tredje kalenderåret efter det, varunder redskapet senast justerats.

3 mom. Omjustering av vågar skall äga rum vid vart annat år återkommande genom vederbörande justeringsmyndigheters försorg anordnade besiktningar å platser, där vågarna finnas.

Innehavare av våg, som är underkastad omjustering, vare skyldig att göra anmälan om innehavet.

Närmare föreskrifter om anmälningsskyldighetens fullgörande samt om förfarandet vid omjusteringen och vad därvid åligger våginnehavare meddelas av Konungen eller den myndighet, som av Konungen erhåller befogenhet därtill.

Har vid besiktning våg icke blivit omjusterad, oaktat någon försummelse härutinnan icke ligger innehavaren till last, vare det ansett som om vågen vid besiktningen omjusterats. Ligger åter försummelse innehavaren till last, åligger det denne att omedelbart låta omjustera vågen.

4 mom. För särskilda mättnings- och vägningsredskap, avsedda för tillgodoseende av särskilda behov, må utan hinder av vad ovan stadgats Konungen eller den myndighet, som av Konungen erhåller befogenhet därtill, fastställa den tid, inom vilken omjustering skall ske.

10 §.

Mättnings- eller vägningsredskap skola för att kunna justeras vara inrättade enbart efter de i 2, 5 och 6 §§ angivna enheterna samt uppfylla de fordringar i övrigt, vilka föreskrivas av Konungen eller den myndighet, som av Konungen erhåller befogenhet därtill.

11 §.

1 mom. Justerat mättnings- eller vägningsredskap, vilket undergått sådan förändring, att det icke enligt vad därom särskilt stadgas må anses riktigt, må icke nyttjas för ändamål, då enligt 8 § användande av justerade redskap är föreskrivet. Har redskapet reparerats, må det icke användas för nyss nämnt ändamål, innan nyjustering skett.

2 mom. Hava å mättnings- eller vägningsredskap anbragta justeringstecken blivit helt eller delvis borttagna, utplånade eller överkorsade, är justeringen ej längre gällande.

12 §.

1 mom. Å allmänt tillgängliga försäljningsplatser skola, om därstädes varor avlämnas efter mått eller vikt, erforderliga justerade redskap finnas att tillgå för varornas uppmätande eller uppvägande.

2 mom. Med undantag för i 8 § 2 mom. nämnda redskap må å dylik plats icke finnas mättnings- eller vägningsredskap, som icke blivit vederbörligen nyjusterat eller omjusterat inom tid, som i 9 § 2—4 mom. sägs, eller som undergått sådan förändring, att det icke enligt vad därom särskilt stadgas må anses riktigt.

Ej heller må mättnings- och vägningsredskap, som blivit justerat allenast för viss användning, finnas å sådan allmänt tillgänglig försäljningsplats, där dylik användning ej kan ifrågakomma.

13 §.

Vid tvist har justering av mätnings- och vägningsredskap den verkan, att redskapet, till dess annat förhållande ådagalagts, anses icke visa sådan avvikelse från det rätta, att redskapet icke enligt vad därom särskilt stadgas må anses riktigt.

14 §.

1 mom. Konungen äger att för vissa slag av rörelse såväl som för handel med bestämda slag av varor eller för mätning eller vägning med bestämda slag av redskap medgiva undantag från bestämmelserna i 8 § 1 mom. samt 9, 10 och 12 §§.

2 mom. Konungen äger ock föreskriva, att vissa slag av redskap för bestämmande av egentlig vikt, vikt per rymdenhet eller volyms- eller viktprocent skola vara här i riket vederbörligen justerade för att få användas, då ekonomiskt anspråk fastställs enligt någon av nämnda grunder, ävensom meddela närmare föreskrifter om sådana redskaps justering.

15 §.

Förvarings- och transportredskap, som tillika äro avsedda att användas som mätningsredskap, må, därest de uppfylla de fordringar i övrigt, vilka föreskrivas av Konungen eller den myndighet, som av Konungen erhåller befogenhet därtill, kunna efter uppmätning märkas med angivande av redskapens rymd, och må dylik märkning även avse å redskapen förekommande indelning.

Märkning av förvarings- och transportredskap må ock kunna avse redskapens taravikt.

Rymden och taravikten skola angivas i någon uti 2, 5 eller 6 §§ omförd enhet.

16 §.

Den, som överträder någon av föreskrifterna i 8, 11 och 12 §§, straffes med böter omedelbart i penningar från och med fem till och med etthundra kronor.

Straff för innehav eller användande av vederbörligen justerat men oriktigt redskap ådömes endast, då kännedom ägts om redskapets oriktiga beskaffenhet.

17 §.

Den, som under tid, då han är ställd under tilltal för förseelse mot denna lag, fortsätter samma förseelse, skall, när han varder därtill lagligen förvunnen, för varje gång stämning delgivits fällas till särskilt ansvar.

18 §.

Åtal för förseelse mot denna lag anhängiggöres vid polisdomstol, där sådan är inrättad, men eljest hos poliskammare eller, där sådan ej finnes, vid allmän domstol.

19 §.

Av böter, som ådömas enligt denna lag, tillfaller en tredjedel kronan och två tredjedelar åklagaren. Finnes särskild angivare, tage han hälften av åklagarens andel. Saknas tillgång till böternas fulla gäldande, förvandlas de efter allmän strafflag.

Denna lag träder i kraft den _____, då förordningen den 9 oktober 1885 om mått och vikt och kungörelsen den 18 juni 1910 angående viss ny bestämmelse med avseende å vikt upphöra att gälla.

Förslag

till

Kungl. Maj:ts justeringsförordning.

FÖRSTA KAPITLET.

Om nationella prototyper och huvudlikare.

1 §.

1 mom. De i 3 § av lagen om mått och vikt omförmälda nationella prototyperna för metern och kilogrammet skola, jämte tillhörande termometrar, förvaras av mynt- och justeringsverket i brandfritt valv och inom detta i brandfritt skåp med två sins emellan olika lås, vilkas nycklar förvaras, den ena i finansdepartementet och den andra hos vetenskapsakademien under dess sekreterares närmare vård.

2 mom. Prototyperna användas vid komparering av dels de i 4 § av lagen om mått och vikt omförmälda huvudlikarna, dels ock av mynt- och justeringsverket anskaffade reservlikare. I övrigt må prototyperna icke användas i andra fall, än då yttersta skärpa erfordras.

3 mom. När begagnande av prototyperna ifrågasättes, skall ansökan härom göras hos chefen för finansdepartementet. I händelse av bifall till ansökningsen utser denne samt vetenskapsakademien var sitt ombud, som äga att bekomma de i finansdepartementet och i vetenskapsakademien förvarade nycklarna. Dessa ombud skola vara närvarande såväl vid prototypernas uttagning ur förvaringsvalvet som vid deras inläggning i det samma. Vid dessa tillfällen skola protokoll föras, vilka omedelbart insändas till finansdepartementet och vetenskapsakademien.

4 mom. Prototyperna få icke begagnas annorstädes än i mynt- och justeringsverkets komparationsrum och få icke omhänderhavas av andra än de personer, som chefen för finansdepartementet därtill utsett.

2 §.

1 mom. Huvudlikarna för metern och kilogrammet skola vara bestämda gentemot motsvarande nationella prototyper.

2 mom. Huvudlikarna skola vart tionde år kompareras med motsvarande nationella prototyp, såvida ej anledning finnes till antagande, att likarna efter senaste jämförelse undergått förändringar, i vilket fall jämförelse bör verkställas, även om tio år efter den senast förrättade icke förflutit.

3 mom. Vid kompareringen av huvudlikaren för metern skall dess längd vid $+20^{\circ}$ bestämmas och jämte dess längdutvidgningskoefficient angivas i protokoll.

4 mom. Vid kompareringen av huvudlikaren för kilogrammet skall dess massa bestämmas samt jämte dess volym vid $+20^{\circ}$ och dess volymsutvidgningskoefficient angivas i protokoll.

5 mom. Den i 3 och 4 mom. angivna temperaturen skall hänföras till den termodynamiska temperaturskalan, varvid vattnets fryspunkt och kokpunkt vid atmosfäriskt normaltryck betecknas med 0° och 100° .

6 mom. Huvudlikarna skola förvaras vid mynt- och justeringsverket i brandfritt valv och må endast användas till jämförelse med verkets reservlikare och huvudnormaler ävensom eljest, då chefen för nämnda verk finner det erforderligt.

7 mom. De i 6 mom. omnämnda jämförelserna skola äga rum i mynt- och justeringsverkets komparationsrum och få endast verkställas av dem, som av chefen för nämnda verk därtill förordnats.

ANDRA KAPITLET.

Allmänna bestämmelser angående justering av mätnings- och vägningsredskap.

3 §.

1 mom. Allmänna mätnings- och vägningsredskap, vilka äro de här nedan i 3 kap. omförmälda, justeras för användning utan inskränkning, vart efter sin art, för ändamål, då enligt 8 § i lagen om mått och vikt användande av justerade redskap är föreskrivet.

2 mom. Övriga eller särskilda mätnings- och vägningsredskap, vilka äro avsedda för tillgodoseende av särskilda behov, justeras för användning allenast för ändamål, vartill de äro avsedda.

3 mom. Mätnings- och vägningsredskap skola för att kunna godkännas till stämpling uppfylla de i denna förordning eller i särskilda författningar meddelade föreskrifter och därjämte vara till sin konstruktion godkända av mynt- och justeringsverket samt inrättade i enlighet med av verket givna närmare bestämmelser; ägande verket inskränka godkännande av konstruktionen till visst bestämt fabrikat. Redskapen kunna ock godkännas till stämpling som precisionsredskap, därest de tillika uppfylla för sådana redskap givna särskilda föreskrifter.

4 mom. Mynt- och justeringsverket äger att vid godkännande till justering av redskap föreskriva, att justeringen ej skall gälla visst mätnings- eller vägningsområde eller viss å redskapet anbragt hjälpinrättning.

5 mom. Då mätnings- och vägningsredskap nyjusteras, må de ej visa större avvikelse från det rätta än de för varje redskap föreskrivna nyjusteringsremedierna och, då de omjusteras, ej större avvikelse än de föreskrivna omjusteringsremedierna.

6 mom. Före slutligt avgörande rörande godkännande av viss konstruktion äger mynt- och justeringsverket för erfarenhets vinnande beträffande konstruktionens pålitlighet och hållbarhet i praktiskt bruk att på prov till justering godkänna ett visst antal redskap. Dylika redskap skola uppställas på plats, som verket godkänt. Varder ansökan om godkännande av konstruktionen slutligen avslagen, skola å redskapen anbragta justeringstecken utplånas.

7 mom. Om visst fabrikat till följd av försämrat utförande icke lämpligen bör vara godkänt till justering, äger mynt- och justeringsverket

upphäva lämnat godkännande, dock att sådant upphävande icke skall hava avseende å redan justerat redskap.

4 §.

Justeringstemperaturen skall, då ej annorlunda är medgivet, vara $+20^{\circ}$ enligt den i 2 § 5 mom. angivna skalan.

5 §.

Justerings av precisionsredskap verkställes av mynt- och justeringsverket eller av den justerare, som av nämnda verk erhållit uppdrag därtill. Verket må ock förbehålla sig att verkställa justering av vissa slag av särskilda mättnings- och vägningsredskap.

Justerings av övriga mättnings- och vägningsredskap verkställes av därtill förordnad justerare eller medhjälpare eller, där Konungen beträffande visst område så förordnar, av mynt- och justeringsverket.

Omjustering av vågar vid sådan besiktning, som i 9 § 3 mom. i lagen om mått och vikt sägs, verkställes dock endast genom mynt- och justeringsverkets försorg; och må vid dylik besiktning på våginnehavarens begäran jämväl företagas nyjustering av reparerade vågar.

TREDJE KAPITLET.

Om allmänna mättnings- och vägningsredskap.

6 §.

1 mom. Redskap, som få justeras såsom allmänna längdmättningsredskap, äro mätstockar, mätskalor och mätband.

2 mom. Mätstockar och mätskalor skola vara inrättade för mätning av 1 meter eller 5, 2 eller 1 decimeter eller av hela mångfalden av 1 meter, dock högst 10 meter.

3 mom. Mätband skola vara inrättade för mätning av 25, 15, 10, 5, 2 eller 1 meter eller av hela mångfalden av 10 meter, dock högst 100 meter.

4 mom. Mätstockar, mätskalor och mätband på ovannämnda längder, dock högst 5 meter beträffande mätstockar och mätskalor och högst 20 meter beträffande mätband, må justeras såsom precisionsmått.

7 §.

Redskap, som få justeras såsom allmänna ytmättningsredskap, äro planimetrar.

8 §.

1 mom. Redskap, som få justeras såsom allmänna redskap för rymdmätning av torra varor, äro målkärl.

2 mom. Målkärl skola vara inrättade för mätning av 2, 1½ eller 1 hektoliter, 50, 30, 25, 20, 10, 5, 2 eller 1 liter eller 5 deciliter.

3 mom. Målkärl på 2, 1½ och 1 hektoliter skola vara av kubisk, cylindrisk eller konisk form.

4 mom. Målkärl på mindre än 1 hektoliter skola vara av kubisk eller cylindrisk form.

5 mom. De cylindriska målkärlen på 1 liter och därutöver skola hava

höjden hälften större än diametern men de på 5 deciliter lika höjd och diameter.

6 mom. De koniska målkärnen skola hava den lodräta höjden lika med mynningsdiametern och denna en femtedel större än bottendiametern.

9 §.

1 mom. Redskap, som få justeras såsom allmänna redskap för rymdmätning av våta varor, äro målkärl och mätcylindrar.

2 mom. Målkärl skola vara inrättade för mätning av 1 hektoliter, 50, 30, 25, 20, 10, 5, 2 eller 1 liter, 5, 2 eller 1 deciliter eller 5, 2 eller 1 centiliter.

3 mom. Mätcylindrar, varmed förstås cylindriska mätkärl med fortlöpande indelning, skola vara inrättade för mätning av maximirymder, som i 2 mom. sägs, dock högst 1 liter. Indelningen skall vara i deciliter, centiliter eller milliliter. Avståndet mellan två närliggande delstreck skall minst vara vid indelning i deciliter 50 mm, vid indelning i centiliter 20 mm samt vid indelning i milliliter 5 mm.

4 mom. Målkärl på mera än 5 liter skola hava konisk och övriga målkärl antingen konisk eller cylindrisk form.

5 mom. På de mindre målkärnen av konisk form om högst 2 liter skall mynningsdiametern vara två tredjedelar av bottenens diameter och fyra femtedelar av höjden. På de större om minst 5 liter skall höjden vara lika med bottenens diameter och konens vinkel densamma som på de mindre.

6 mom. Cylindriska målkärl på 5, 2 och 1 liter skola hava höjden hälften större än diametern. Å cylindriska målkärl på mindre än 1 liter skola höjden och diametern vara lika stora.

7 mom. Cylindriska målkärl på 5 liter och därunder må justeras såsom precisionsmålkärl, varvid höjden skall vara dubbelt så stor som diametern.

10 §.

1 mom. Såsom allmänna vägningsredskap må justeras vikter på 100, 50, 20, 10, 5, 2 eller 1 kilogram, 5, 2 eller 1 hektogram eller 50, 20, 10, 5, 2 eller 1 gram.

2 mom. Såsom precisionsvikter må justeras vikter på ovan angivna valörer med undantag av 100 kg jämte vikter på 5, 2 eller 1 decigram, 5, 2 eller 1 centigram eller 5, 2 eller 1 milligram.

3 mom. Såsom material är tillåtet: nysilver för vikter på lägst 1 centigram, mässing och brons för vikter på lägst 1 gram, järn för vikter på lägst 1 hektogram med undantag för precisionsvikter samt aluminium och platina för vikter på högst 5 decigram. Även andra metaller eller legeringar med liknande egenskaper må efter mynt- och justeringsverkets medgivande användas.

4 mom. Vikter av järn skola hava konisk form. Konens lodräta höjd skall vara lika med diametern av dess övre yta och fyra femtedelar av den nedre ytans diameter. Järnvikter på 5 kilogram och däröver skola vara försedda med fast handtag av smitt järn och de mindre med fast knapp av järn.

5 mom. Vikter av annan metall än järn på 1 gram och däröver skola hava cylindrisk form, vara försedda med fast knapp och med undantag av dem på 1 och 2 gram hava cylinderns diameter lika med dess höjd. Vik-

ter på 1 och 2 gram skola hava cylinderns diameter minst dubbelt så stor som höjden.

6 mom. Vikter på mindre än 1 gram skola utgöras av metallbleck.

7 mom. I särskilda vågkonstruktioner må ingå vikter av annan form och valör.

11 §.

1 mom. De vågar, som få justeras såsom allmänna vägningsredskap, äro hävstångsvågar med tyngdkraftsverkan, tillhörande följande huvudsystem.

I. Vågar, å vilka lasten uppväges med tillhjälp av vikter å oföränderliga hävstångsarmar.

A. Likarmade vågar. Lasten uppväges genom vikter av samma tyngd som lasten.

B. Oliarmade vågar. Lasten uppväges genom vikter av olika tyngd mot lasten.

II. Vågar, å vilka lasten uppväges med tillhjälp av vikter å föränderliga hävstångsarmar.

A. Lasten äger konstant och vikterna föränderliga hävstångsarmar.

a) Skjutviktsvågar. Vågarna äro försedda med flera enkla eller en eller flera sammansatta skjutvikter.

b) Pyndare. Vågarna äro försedda med en enkel skjutvikt.

B. Besman. Last och vikt hava föränderliga hävstångsarmar.

III. Pendelvågar. Lasten uppväges genom den lägesändring hos en pendelanordning, som åstadkommes vid lastens anbringande å vågen.

IV. Kombinerade vågar. Vågarna äro sammansatta av under I—III angivna vågar.

2 mom. Likarmad våg må justeras såsom precisionsvåg.

12 §.

Allmänna mättnings- och vägningsredskap må för ändamål, då enligt 8 § i lagen om mått och vikt användande av justerade redskap är föreskrivet, anses riktiga, därest de icke hava sådant fel, att avvikelsern över eller under det rätta är större än nedan nämnda omjusteringsremedier.

I. Längdmättningsredskap.

1. För hela längden.

a) Mätstockar och mätskalor av annat material än metall.

10, 9, 8 och 7 m 12 mm

6, 5 och 4 m 8 »

3 och 2 m 4 »

1 m 2 »

5, 2 och 1 dm 1 »

b) Mätstockar och mätskalor av metall.

10, 9, 8 och 7 m 6 mm

6, 5 och 4 m 4 »

3 och 2 m 2 »

1 m 1 »

5, 2 och 1 dm 0.5 »

c) Mätband.

100—30 m, för varje tiotal meter 4 mm

25 och 20 m 12 »

15 m	8 mm
10 m	6 »
5 m	4 »
2 m	2 »
1 m	1 »
d) Precisionsmått.	
20 m	2.5 mm
15 m	2.0 »
10 m	1.5 »
5 och 4 m	0.8 »
3 och 2 m	0.4 »
1 m	0.2 »
5, 2 och 1 dm	0.1 »

2. För indelningen.

a) För mått på mer än 2 meter får avståndet mellan vilket som helst delstreck och närmaste ändstreck icke avvika från det rätta med mer än hälften av vad ovan angivits för måttets hela längd.

b) För mått på 2 meter eller därunder få avstånden mellan vilket som helst delstreck och vartdera ändstrecket icke avvika från det rätta med mer än vad ovan angivits för måttets hela längd.

c) För mått av alla storlekar får avvikelsen från det rätta högst utgöra, för avståndet mellan två

decimeterstreck 1.5 mm, dock för precisionsmått 0.3 mm,
centimeterstreck 1.0 mm, dock för precisionsmått 0.2 mm,
millimeterstreck 0.2 mm.

II. Ytmättningsredskap.

Planimetrar. För varje uppmätt yta en femtiondel av ytans storlek.

III. Rymdmättningsredskap.

1) Målkärl.

a) Cylindriska och koniska målkärl.

5 liter och däröver	0.005	av	rymden
1 liter och däröver men mindre än 5 liter	0.008	»	»
2 dl och däröver men mindre än 1 liter	0.01	»	»
5 cl och däröver men mindre än 2 dl	0.02	»	»
mindre än 5 cl	0.04	»	»

b) Kubiska målkärl.

Summan av det kubiska kärlets längd, bredd och höjd skall inom nedanstående gränser vara lika med 3 gånger rätta längden av kärlets sida, nämligen för

2 hektoliter	6 mm
1 och 1.5 hektoliter	5 »
50 liter	4 »
30, 25 och 20 liter	3 »
10 liter och därunder	2 »

Därjämte får det kubiska kärlets vare sig längd eller bredd icke med mer än ovanstående antal millimeter skilja sig från den rätta storleken.

2) Mätcylindrar. För hela rymden samt för varje mellan tvenne delstreck uppmätt volym under 1) a) gällande remedier.

3) Precisionsmålkärl.

1 liter och däröver	0·002 av rymden
mindre än 1 liter	0·004 » »

IV. Vikter.

	a) precisions- vikter	b) övriga vikter
på 100 kilogram	—	20 g
50 »	2 g	10 »
20 »	1 »	5 »
10 »	5 dg	3 »
5 »	3·5 »	2 »
2 »	2·5 »	9 dg
1 »	1·5 »	6 »
5 hektogram	7·5 cg	4·5 »
2 »	5 »	3 »
1 »	3 »	2 »
50 gram	2·5 »	1·5 »
20 »	1 »	9 cg
10 »	6 mg	6 »
5 »	4 »	4·5 »
2 »	3 »	3 »
1 »	2 »	2 »
5 decigram	2 »	—
2 »	1 »	—
1 »	1 »	—
5 centigram	0·5 »	—
2 »	0·5 »	—
1 »	0·5 »	—
5 milligram	0·2 »	—
2 »	0·2 »	—
1 »	0·2 »	—

V. Vågar.

I avseende å rättvisande skall våg vid varje belastning intaga rätt jämviktsläge för en ändring i belastningen av högst den storlek, som motsvaras av nedan angivet viktbelopp.

I avseende å känslighet skall våg vid varje belastning giva ett tydligt, stadigvarande utslag för nedan angivet viktbelopp.

I intet fall må dock fordras lägre viktbelopp än nedan angivna minimivärden, nämligen

a) för likarmade och olikarmade vågar samt skjutviktsvågar en femtedel av det för vågens maximibelastning beräknade viktbeloppet,

b) för pyndare, besman och pendelvågar det för vågens maximibelastning beräknade viktbeloppet, samt

c) för kombinerade vågar en femtedel av det för vågens maximibelastning beräknade viktbeloppet, dock om pendelvåg ingår i kombinationen icke mindre än det viktbelopp, som enligt III här nedan beräknas för belastning motsvarande den enkla pendelvågens skalområde.

I. A. Likarmade vågar.

a) Precisionsvågar.

Belastning.

10 g och därunder	0.0010 av belastningen
10 g—20 g	1 cg
20 g—2 hg	0.0005 av belastningen
2 hg—5 hg	1 dg
5 hg—2 kg	0.0002 av belastningen
2 kg—4 kg	4 dg
4 kg och däröver	0.0001 av belastningen

b) Andra likarmade vågar.

Belastning.

1 hg och därunder	0.0040 av belastningen
1 hg—2 hg	4 dg
2 hg—5 kg	0.0020 av belastningen
5 kg—10 kg	10 g
10 kg och däröver	0.0010 av belastningen

I. B. Olikarmade vågar.

Belastning.

1 hg och därunder	0.0040 av belastningen
1 hg—2 hg	4 dg
2 hg—12 kg	0.0020 av belastningen
12 kg—20 kg	24 g
över 20 kg	0.0012 av belastningen

II. A. a. Skjutviktsvågar. Samma remedier som under I. B.

II. A. b. Pyndare.

Belastning.

2 kg och därunder	0.0050 av belastningen
2 kg—4 kg	10 g
över 4 kg	0.0025 av belastningen

II. B. Besman. Samma remedier som under II. A. b.

III. Pendelvågar.

Belastning.

2 kg och därunder	0.0040 av belastningen
2 kg—4 kg	8 g
4 kg—12 kg	0.0020 av belastningen
12 kg—20 kg	24 g
över 20 kg	0.0012 av belastningen

IV. Kombinerade vågar.

a) Utan pendelvåg i kombinationen. Samma remedier som under I. B.

b) Med pendelvåg i kombinationen. Samma remedier som under III.

13 §.

Nyjusteringsremedier för allmänna mätnings- och vägningsredskap äro följande.

Rymdmätningsredskap av metall. Enligt 12 § stadgade remedier, dock att avvikelse ej må äga rum annorledes än över det rätta.

Mättningsredskap av glas, porslin eller dylikt material. Enligt 12 § stadgade remedier.

Övriga redskap. Hälften av enligt 12 § stadgade remedier.

FJÄRDE KAPITLET.

Om särskilda mättnings- och vägningsredskap.

14 §.

Såsom precisionsmått må justeras följande lantmåteriredskap.

Lantmåteriskalor av modell, som före ikraftträdandet av denna förordning fastställts av mynt- och justeringsverket, samt kontrollstång på 1 meter av modell, som fastställts av lantmåteristyrelsen.

15 §.

Såsom skeppsmättningsredskap må justeras följande redskap.

Mätstock av 3 meters längd.

Moorsoms mätapparat, bestående av 3 eller 2 meter långa sammankopplade mätstockar samt förlängningsstång.

Mätstock av 1 meters längd med i ena ändan inskjuten smal stock på 1 meter.

Mätstock av 0.5 meters längd, så inrättad, att den kan sammanslås på mitten.

Mätkedja av 30 meters längd.

16 §.

Såsom skogsmättningsredskap må justeras mätkedjor på 10 meter eller hel mångfald av 10 meter.

17 §.

För mätning av kol, koks, torv, sand, kalk och mineralier må justeras målkärl på 30, 20, 10 eller 5 hektoliter. De skola hava rätvinklig form med följande längd, bredd och höjd, nämligen:

	längd	bredd	höjd
de på 30 hektoliter.....	3 meter	1.5 meter	0.667 meter eller
» » 20 »	3 »	1 »	1 »
» » 10 »	2 »	1 »	0.667 » eller
» » 5 »	1 »	1 »	1 »
» » 5 »	1 »	1 »	0.5 »

18 §.

För mätning av färsk sill må justeras särskilda målkärl av trä på 1.5 eller 1 hektoliter eller 50 liter ävensom kärror rymmande 2, 1.5 eller 1 hektoliter.

Målkärlen skola hava form av en bukig tunna med följande dimensioner:

rymd	bottnens diameter	mellersta diametern	övre diametern	höjden
1.5 hektoliter	49 cm	57 cm	49 cm	64.7 cm
1 »	43 »	50 »	43 »	56.0 »
50 liter	34 »	40 »	34 »	44.1 »

Kärrorna skola hava plana gränsytor.

19 §.

För mätning av ved må justeras kärl eller burar av rätvinklig form, avsedda för uppmätning av småved i stjälpmt mått (vedburar), samt ramar av rätvinklig form, avsedda för uppmätning av ved i travat mått (vedramar).

Vedburar må justeras på 3, 2 eller 1 kubikmeter med följande längd, bredd och höjd, nämligen:

	längd	bredd	höjd
de på 3 kubikmeter	2·50 meter	1·20 meter	1 meter eller
	2·50 »	1·50 »	0·80 »
» » 2 »	2·50 »	1 »	0·80 » eller
	2 »	1 »	1 »
» » 1 »	1 »	1 »	1 »

Vedramar må justeras med nedan angivna längd och höjd och därav följande ytinnehåll, nämligen:

längd	höjd	ythinnehåll
2·50 meter	1·60 meter	4 kvadratmeter
2 »	1·33 »	2·66 »
2 »	1 »	2 »
1 »	1·33 »	1·33 »
1 »	1 »	1 »
0·93 »	0·43 »	0·40 »
0·80 »	0·50 »	0·40 »

Är ramen försedd med inställbar övre bom, må inställning kunna ske allenast på 1·33 och 1 meters höjd.

Ä vedbur skall fullständigt utsättas burens rymd, varjämte skall angivas, att justeringen endast avser användande vid uppmätning av småved i stjälpmt mått. Ä vedram skola fullständigt utsättas ramens längd, höjd och ytinnehåll. Därjämte skall angivas å ram med 2·50, 2 eller 1 meters längd, vilken myckenhet ved av 1 och av $\frac{3}{4}$ meters längd i travat mått ramen rymmer, samt å ram med 0·93 och 0·80 meters längd, att ramen rymmer 1 hektoliter ved av $\frac{1}{4}$ meters längd i travat mått. Ä ram, som är försedd med inställbar övre bom, skall vara utsatt, vilken myckenhet ved av 1 och av $\frac{3}{4}$ meters längd ramen rymmer vid bommens inställning såväl på 1·33 som på 1 meters höjd.

20 §.

För mätning av mjölk må justeras målkärl på 10 liter eller hel mångfald av 10 liter, så inrättade, att mjölkens mängd bestämmes genom avläsande av dess höjd i kärlet på en kärlet vidfästad skala.

21 §.

För mätning av sprithaltiga drycker må justeras målkärl på $3\frac{1}{3}$, 3 eller $1\frac{2}{3}$ deciliter eller på 4 eller $2\frac{1}{2}$ centiliter.

22 §.

För handel och rörelse med guldmynt eller eljest för in- och utväxling därav må såsom myntvikter justeras dels vikter, som hålla normal- och passervikten för guldmynt på 5, 10 eller 20 kronor, dels vikter att an-

vändas för vägning på en gång av 10 eller 100 guldmynt av samma valör.

Myntvikter äro att hänföra till precisionsvikter och skola vara av material, som i 10 § 3 mom. sägs.

Normal- eller passervikt för guldmynt på 5, 10 eller 20 kronor skall hava form av en rät cylinder med plana ändtytor samt vara försedd med fast knapp. Diametern skall vara ungefär densamma som å motsvarande guldmynt.

Vikter, avsedda att begagnas vid vägning på en gång av 10 eller 100 guldmynt av samma valör, skola hava samma form som normal- eller passervikterna. Diametern skall utgöra:

å vikt för	10 × 5 kronor	ungefär	17 millimeter
» » »	10 × 10	» »	23 »
» » »	10 × 20	» »	30 »
» » »	100 × 5	» »	41 »
» » »	100 × 10	» »	51 »
» » »	100 × 20	» »	64 »

23 §.

För handel med äkta pärlor och ädla stenar må såsom precisionsvikter justeras vikter på 100, 50, 20, 10, 5, 2, 1, 0,5, 0,2, 0,1, 0,05, 0,02 eller 0,01 metrisk karat.

Dylika vikter skola hava trekantig form med ena sidan uppvikt. Den icke uppvikta delen skall vara en liksidig triangel. De skola vara av material, som i 10 § 3 mom. sägs.

24 §.

För begagnande vid postförsändelsers taxering må justeras vikter på 125 eller 250 gram. Vikterna skola vara cylindriska med cylinderns höjd lika med $\frac{2}{3}$ av diametern samt vara försedd med fast knapp. De skola vara av material, som i 10 § 3 mom. sägs.

25 §.

För användande till avgifters bestämmande vid tull- och postverk samt vid järnvägsstationer och hamnar må justeras vågar, vilka till sin konstruktion blivit före ikraftträdandet av denna förordning av mynt- och justeringsverket godkända såsom avgiftsvågar.

26 §.

Särskilda mättnings- och vägningsredskap, som omnämnts i 14—25 §§, må för ändamål, då enligt 8 § i lagen om mått och vikt användande av justerade redskap är föreskrivet, anses riktiga, därest de icke hava sådant fel, att avvikelsern över eller under det rätta är större än nedan nämnda omjusteringsremedier.

1. Lantmäteriredskap.

a) Lantmäteriskalor. För precisionsmått enligt 12 § stadgade remedier för närmast lika längd.

b) Kontrollstänger på 1 meter. För precisionsmått på 1 meter enligt 12 § stadgade remedier.

2. Skeppsmättningsredskap med undantag för mättkedjor. Enligt 12 § under I. 1. a. och I. 2. stadgade remedier.

3. *Mätkedjor för skepps- och skogsmätning.*

För varje femtal meter 1 cm.

4. *Rätvinkliga målkärl för mätning av kol, koks, torv, sand, kalk och mineralier.*

Kärlets längd, bredd eller höjd får ej med mer än 5 millimeter skilja sig från rätta storleken.

5. *Målkärl och kärror för färsk sill.*

Å målkärlen få diametrarnas storlek icke avvika från de fastställda måtten med mer än 10 millimeter för vardera diametern. Målkärls höjd må ej med mer än 6 millimeter avvika från den mot diametrarnas storlek svarande rätta höjden.

För mätkärrorna må rymden ej med mer än $\frac{1}{2}$ procent avvika från det rätta.6. *Vedmått.*a) *Vedburar.* Längd, bredd eller höjd får ej med mer än 5 millimeter avvika från det rätta.b) *Vedramar.*1:o Med en längd av 2⁵⁰, 2 eller 1 meter.Längd eller höjd får ej med mer än 1 centimeter avvika från det rätta; är ramen försedd med inställbar övre bom, skall vad nu sagts gälla vid bommens inställning såväl på 1³³ som på 1 meters höjd.2:o Med en längd av 0⁹³ eller 0⁸⁰ meter.

Längd eller höjd får icke med mer än 5 millimeter avvika från det rätta.

7. *Målkärl för mjölk.* För mätcylindrar enligt 12 § stadgade remedier.8. *Målkärl för mätning av sprithaltiga drycker.*

För cylindriska och koniska målkärl enligt 12 § stadgade remedier.

9. *Myntvikter.* För vikt, svarande mot

5 kronor	1	mg
10 »	1	»
20 »	1.5	»
10 × 5 »	3	»
10 × 10 »	5	»
10 × 20 »	1	cg
100 × 5 »	2	»
100 × 10 »	5	»
100 × 20 »	5	»

10. *Metrisk-karatvikter.* För precisionsvikter å samma eller närmast högre valör enligt 12 § stadgade remedier.11. *Postvikter.* För en vikt av 125 g 3 dg.

» » » » 250 » 4 »

12. *Avgiftsvågar.* Dubbelt så stora remedier som de enligt 12 § för vågar av motsvarande art stadgade.

27 §.

Nyjusteringsremedier för särskilda mättnings- och vägningsredskap äro följande.

Myntvikter. Enligt 26 § stadgade remedier.

Övriga redskap. Hälften av de enligt 26 § stadgade remedierna.

28 §.

Förutom de enligt 14—25 §§ till justering godkända redskapen äger mynt- och justeringsverket till justering godkänna särskilda mättnings-

och vägningsredskap ävensom fastställa remedier för dylika redskap med hänsyn till deras användning och i anslutning till gällande bestämmelser angående remedier. För på detta sätt godkända redskap må verket jämväl fastställa den tid, inom vilken omjustering skall ske; denna må dock ej överstiga den tid, som enligt 9 § av lagen om mått och vikt är fastställd för omjustering av mättnings- och vägningsredskap av motsvarande art.

FEMTE KAPITLET.

Om förvarings- och transportredskap.

29 §.

Förvarings- och transportredskap skall för att kunna märkas på sätt i 15 § i lagen om mått och vikt sägs till sin form tydligt skilja sig från justerbara mättnings- och vägningsredskap och hava för sitt ändamål tillräckligt stark konstruktion och oföränderlig form samt, om märkningen avser taravikt, jämväl till sin vikt vara tillräckligt oföränderligt. Redskapet skall ock uppfylla de fordringar, som mynt- och justeringsverket bestämmer.

30 §.

Märkning av förvarings- och transportredskap verkställes av justeringsmyndighet, som i 5 § andra stycket sägs.

SJÄTTE KAPITLET.

Om justerings- och märkningstecken.

31 §.

Stämpling vid nyjustering av mättnings- och vägningsredskap sker medelst anbringande av

- dels kronomärke, föreställande en kunglig krona,
- dels justeraredistriktets tecken eller, då justering verkställes av mynt- och justeringsverket, tecknet MJV, vilket senare tecken vid justering av precisionsredskap ej är erforderligt,
- dels årtal, betecknat med de två sista siffrorna,
- dels ock, beträffande precisionsredskap, en sexuddig eller vid justering, verkställd av justerare, en femuddig stjärna.

Märkning av förvarings- och transportredskap sker medelst anbringande av

- dels justeraredistriktets tecken eller, då märkningen sker av mynt- och justeringsverket, tecknet MJV,
- dels årtal, betecknat med de två sista siffrorna,
- dels ock de siffror och bokstäver, som angiva redskapets rymd eller taravikt.

32 §.

Stämpling vid omjustering av mättnings- och vägningsredskap utom precisionsredskap sker medelst anbringande av

idels nytt årtal, betecknat med de två sista sifforna,

dels ock justeraredistriktets tecken eller, då justeringen verkställas av mynt- och justeringsverket, tecknet MJV, justeraredistriktets tecken eller tecknet MJV dock endast om icke samma tecken åsatts vid näst föregående justering.

Vid omjustering av precisionsredskap användas de för stämpling vid nyjustering av dylika redskap föreskrivna tecknen på motsvarande sätt.

33 §.

Finnes vid undersökning av justerat mättnings- eller vägningsredskap detsamma ej böra godkännas, blive därå anbragta justeringstecken, dock utan att redskapet förstöres, av justeringsmyndighet borttagna, utplånade eller överkorsade. Vikter må i ty fall, därest de icke kunna rättas, på lämpligt sätt göras obrukbara.

Anträffas å allmänt tillgänglig försäljningsplats redskap, som enligt 12 § i lagen om mått och vikt icke må finnas där, äger justeringsmyndighet efter omständigheterna försegla redskapet eller genom anslag därå fästa uppmärksamheten på att redskapets användning å platsen är förbjuden.

SJUNDE KAPITLET.

Om tillsyn å efterlevnaden av gällande föreskrifter angående justering och om ansvar för överträdelse av denna förordning.

34 §.

1 mom. Tillsyn å efterlevnaden av gällande föreskrifter angående justering utövas av mynt- och justeringsverket samt vederbörande justerare och polismyndighet.

2 mom. I ändamål att tillse, att föreskrifterna i 12 § i lagen om mått och vikt iakttagas, skall polismyndighet verkställa undersökning under varje års sista kvartal. Anträffas därvid vikter, som kasserats av justeringsmyndighet, må de på lämpligt sätt undanskaffas. Redogörelse för undersökningen skall före utgången av februari månad nästpåföljande år insändas till vederbörande justerare eller för fall, som i 5 § andra stycket sägs, till mynt- och justeringsverket.

3 mom. Undersökning får ock verkställas av mynt- och justeringsverket eller av justerare.

35 §.

Den, som bryter justeringsmyndighets enligt 33 § i denna förordning åsatta försegling eller borttager enligt samma paragraf åsatt anslag, straffes, för brytande av försegling enligt 10 kap. 21 § strafflagen och för borttagande av anslag med dagsböter, som tillfalla kronan, allt för så vitt icke brytandet eller borttagandet ägde rum i samband med redskapets bortflyttande från den plats, där det anträffats, eller i samband med åtgärd för redskapets försättande i justerbart skick samt redskapet därjämte omedelbart efter denna åtgärds verkställande anmälts till nyjustering.

ÅTTONDE KAPITLET.

Övergångsbestämmelser.

36 §.

Denna förordning träder i kraft den _____, då brevet till generalpoststyrelsen den 11 juli 1879 angående postvikters anskaffande och justering, kungörelserna den 2 december 1881 angående myntvikter, den 22 december 1886 angående justering av särskilda målkärl samt stämpling av förvarings- och transportkärl för sill, den 26 juni 1890 angående förvaring och användande av de i nämnda förordningen om mått och vikt den 9 oktober 1885 omförmälda prototyper och huvudlikare, den 10 mars 1892 angående justering av automatiska likarmade spannmålsvägar, den 14 januari 1913 angående metrisk-karatvikter, den 14 januari 1913 angående särskilda målkärl för mjölk, den 30 mars 1920 angående justering av en av ingenjören Gustaf von Post konstruerad så kallad aritmosväg såsom lagligt vägningsredskap samt den 18 juni 1925 med särskilda bestämmelser angående vedmått skola upphöra att gälla.

37 §.

Intill dess för visst slag av redskap sådana bestämmelser, som det enligt denna förordning ankommer på mynt- och justeringsverket att utfärda, trätt i kraft, må redskap av sådant slag nyjusteras enligt förut gällande föreskrifter.

38 §.

Redskap, som nyjusterats före den _____ eller jämlikt 37 §, må därefter omjusteras och efter reparation nyjusteras i enlighet med förut gällande föreskrifter, dock att de i denna förordning stadgade remedierna skola i tillämpliga delar lända till efterrättelse.

39 §.

Även före den _____ må dylika bestämmelser utfärdas av mynt- och justeringsverket samt justering äga rum enligt de nya föreskrifterna.

40 §.

Vad här stadgats om justering skall ock i tillämpliga delar gälla om märkning av förvarings- och transportredskap.

Förslag

till

Kungl. Maj:ts förordning angående befrielse från justeringsplikt för vissa mätnings- och vägningsredskap.

Kungl. Maj:t har med stöd av 14 § i lagen om mått och vikt funnit gott förordna som följer:

1 §.

Följande mätnings- och vägningsredskap äro tillsvidare befriade från den i lagen om mått och vikt stadgade nyjusterings- och omjusteringsplikten:

1. Gasmätare.
2. Vattenmätare.
3. Lantmåteriredskap, som i tjänsten användas av lantmätare, mätningsman i stad eller förrättningsman för tomtmätning och avstyckning, dock med undantag av lantmåteriskalor och kontrollstänger och under förutsättning, att vederbörligen längdbestämda redskap finnas tillgängliga för kontroll på sätt därom särskilt stadgats.
4. Mätband för skeppsmätning, dock under förutsättning att justerade mätstockar finnas tillgängliga för kontroll, på sätt därom särskilt stadgats.
5. Inom trävarurörelsen använda så kallade rin, dock under förutsättning att justerade längdmätningsredskap av motsvarande eller större längd finnas tillgängliga för kontroll.
6. Vägmätare, avsedda för uppmätning av den utav ett fordon tillryggalagda vägsträckan.
7. Redskap, inrättade efter enbart andra än metriska mått- och viktsenheter för uteslutande användning vid handel till och från utlandet.
8. Självmätande pumpar, vilka vederbörligen stämplats enligt föreskrifterna i kungörelsen den 16 februari 1923 angående rätt att använda självmätande pump såsom mätningsredskap för eldfarliga oljor.

2 §.

Följande redskap äro tillsvidare befriade från omjusteringsplikt:

1. Helt av glas, porslin eller dylikt material förfärdigade mätningsredskap.
2. Vikter understigande ett decigram.
3. Skalor och kontrollstänger för lantmateriändamål vid användning enligt 1 § 3.

Denna förordning träder i kraft den

Förslag

till

Kungl. Maj:ts förordning angående justering av mättnings- och vägningsredskap, inrättade efter andra än metriska enheter.

Kungl. Maj:t har med stöd av 14 § i lagen om mått och vikt funnit gott förordna som följer:

1 §.

För att användas vid virkeshandel och trävarurörelse må justeras särskilda längdmättningsredskap, som äro indelade efter den engelska eller den danska foten; och må vid överföring av engelsk eller dansk fot till meter gälla

att en engelsk fot är lika med 0³⁰⁴⁸⁰ m
» » dansk » » » » 0³¹³⁸⁵ »

2 §.

Redskap, som få justeras, äro mätstockar, mätskalor och mätband. De må vara inrättade för vilket helt antal fot som helst och vara indelade, vad engelska fot beträffar, varje fot i 12 tum och varje tum i åttondels tum och, vad danska fot beträffar, varje fot i 12 tum och varje tum i 12 linjer. Å varje redskap skall vara utsatt respektive »Engelsk fot» eller »Dansk fot».

3 §.

Redskap, som nu sagts, må för ändamål, då enligt 8 § i lagen om mått och vikt användande av justerade redskap är föreskrivet, anses riktiga, därest de icke hava sådant fel, att avvikelserna över eller under det rätta är större än de i 12 § av justeringsförordningen stadgade omjusteringsremedierna för metriska längdmättningsredskap av motsvarande art och längd.

Beträffande nyjusteringsremedier skall 13 § i justeringsförordningen äga motsvarande tillämpning.

Denna förordning träder i kraft den _____, då kungörelsen den 31 december 1914 angående användande av andra än metriska mått vid virkeshandel och trävarurörelse upphör att gälla.

Förslag

till

Kungl. Maj:ts förordning med vissa bestämmelser angående
mätning och vägning.

Kungl. Maj:t har funnit gott förordna som följer:

1 §.

Vid mätning av torra varor böra, så långt varans mängd tillåter, större måtkärl användas framför mindre; dock att för mätning av kol, koks, torv, sand, kalk och mineralier ej må fordras större måtkärl än på 20 hektoliter och för andra torra varor icke större måtkärl än på 1 hektoliter.

2 §.

1 mom. Vid mätning av varor, som genom olika ifyllningssätt bliva mer eller mindre packade, såsom spannmål, frö och salt, skall den, som förrättar ifyllningen, stå helt nära måtkärl, dock utan att vidröra dessamma, och från skovelbladets ända inösa så mycket i sänder, som skoveln rymmer, utan kastning eller skovelns högre upplyftande än som nödigt är samt utan att kärlet stötes eller annorlunda försättes i skakning. När måtkärl, sålunda blivit överfyllt, må varan icke med skoveln vidröras eller på avsiktligt sätt packas, utan strykes innehållet jämt med ett rakt strykbräde med avrundade kanter samt tillräckligt långt och högt för att hindra rågans återfall.

2 mom. Då mätning sker av varor, som utgöras av större stycken, såsom kol, krita, rot- och trädfrukter, vilka ej kunna jämnt avstrykas, skall måtkärl, såsom vara fullt, när det, utan att packning eller skakning ägt rum, är utan råga väl fyllt.

3 mom. I statlig verksamhet, vid yrkesmässig handel eller rörelse och allmänt tillgänglig försäljningsplats skall, vid användande av måtkärl å 2, 1½ eller 1 hektoliter för mätning av spannmål eller frö, ifyllning för varje fall, då det av någondera sidan påfordras, ske genom påpassat galler, vilket, sedan måtkärl, jämte gallret blivit fyllt, avlyftes, varefter den uppkomna rågan med strykbräde avstrykes, på sätt ovan blivit föreskrivet.

3 §.

Precisionsvåg skall jämte nödigt antal precisionsvikter städs finnas ej mindre å apotek än ock i öppna bodar, där handel idkas med guld, silver, platina, äkta pärlor eller ädla stenar; ägande medicinalstyrelsen, vad apoteken angår, att bestämma vad i detta hänseende må vara nödigt.

4 §.

När annan våg än likarmad våg, besman och pyndare nyttjas för ändamål, då enligt 8 § i lagen om mått och vikt användande av justerade redskap är föreskrivet, skall vid anfordran undersökning ske av vågens riktighet och skola därför justerade vikter vara att tillgå till antal och beskaffenhet, som mynt- och justeringsverket bestämmer. Besman och pyndare må icke användas med mindre vederbörande äro överens därom.

5 §.

1 mom. Den, som överträder i 3 och 4 §§ givna bestämmelser, straffes med böter omedelbart i penningar från och med fem till och med ett-hundra kronor.

2 mom. Åtal för förseelse mot denna förordning anhängiggöres vid polisdomstol, där sådan är inrättad, men eljest hos poliskammare eller, där sådan ej finnes, vid allmän domstol.

3 mom. Av böter, som ådömas enligt denna förordning, tillfaller en tredjedel kronan och två tredjedelar åklagaren. Finnes särskild angivare, tage han hälften av åklagarens andel. Saknas tillgång till böternas fulla gäldande, förvandlas de efter allmän strafflag.

Denna förordning träder i kraft den

Förslag

till

Kungl. Maj:ts kungörelse angående gottgörelse till mynt- och justeringsverket för provning och godkännande av mättnings- och vägningsredskap med mera.

Kungl. Maj:t har med upphävande av kungörelsen den 14 maj 1926 i samma ämne funnit gott förordna, att den, som hos mynt- och justeringsverket gör ansökning om sådant godkännande av mättnings- och vägningsredskaps konstruktion, som erfordras jämlikt bestämmelserna i gällande justeringsförordning eller i särskilda förordningar, skall hava att till mynt- och justeringsverket erlægga dels vid ansökningens ingivande en avgift av tjugofem kronor dels ock, förutom föreskriven stämpelavgift till verkets beslut, i händelse av bifall till ansökningen en avgift av ytterligare tjugofem kronor. Ovanstående bestämmelse skall jämväl gälla beträffande sådana redskap, för vilka Konungen jämlikt 14 § 2 mom. i lagen om mått och vikt föreskrivit justeringsplikt.

Denna kungörelse träder i kraft den

Förslag

till

Kungl. Maj:ts förordning angående bestämning av längd, yta, rymd och massa med mera.

Kungl. Maj:t har funnit gott förordna,

att envar skall äga att vid mynt- och justeringsverket få utförd bestämning av föremåls längd, yta, rymd och massa samt likaledes erhålla bestämning av felangivelser dels hos mättnings- och vägningsredskap och hos hjälpredskap, avsedda att användas vid mätning och vägning, dels ock hos sådana redskap, för vilka Konungen jämlikt 14 § 2 mom. i lagen om mått och vikt föreskrivit justeringsplikt, och hos hjälpredskap till sistnämnda redskap, allt i den mån detta kan inom verket utföras,

att föremål eller redskap, beträffande vilket dylik bestämning utförts, skall genom märkning antingen av föremålet eller redskapet eller av etui, vari detsamma förvaras, eller på annat lämpligt sätt särskiljas från andra liknande föremål och redskap,

att över verkställd bestämning skall utfärdas intyg, i vilket tillika bör angivas det i föregående stycket omförmälda märket,

att avgiften för dylik bestämning fastställas av mynt- och justeringsverket med hänsyn tagen till de med bestämmningens utförande förknippade kostnaderna och arbetet, samt

att dylik bestämning även må utföras av justerare efter av mynt- och justeringsverket givet bemyndigande.

Denna förordning träder i kraft den _____, då förordningen den 19 december 1924 angående bestämning av längd, rymd och massa upphör att gälla.

Förslag

till

Lag om ändrad lydelse av 22 kap. 5 och 21 §§ strafflagen.

Kungl. Maj:t har, med riksdagen, funnit gott förordna dels att 3 och 4 styckena av 22 kap. 5 § strafflagen skola upphöra att gälla dels ock att 21 § i samma kapitel skall i nedan angivna del erhålla följande ändrade lydelse:

21 §.

Brott, som i 2 § 5 mom., 8 § 2 mom., 12 § 1 mom., 13 § 1 mom., 19 och 20 §§ omförmälas, må ej åtalas av annan än målsägande. Brott, som i 12 § 2 mom. sägs — — — äktenskapet.

Denna lag träder i kraft den _____

Förslag

till

Kungl. Maj:ts förordning angående bestämning av kvalitetsvikt hos spannmål.

1 §.

Då ekonomiskt anspråk fastställles efter spannmåls kvalitetsvikt, varmed förstås spannmåls vikt i förhållande till dess rymd, må kvalitetsvikten icke angivas annorledes än i kilogram per hektoliter (kg/hl).

2 §.

I fall, som i 1 § sägs, må icke för kvalitetsvikten utvärderande begagnas andra redskap än sådana, som här i riket blivit vederbörligen justerade för användning, varom fråga är.

3 §.

Kvalitetsvikten må bestämmas *antingen* genom uppvägning av den myckenhet spannmål, som erhålles vid fyllandet av ett kubiskt metallmålkärl å 1 hektoliter med påpassat galler enligt föreskrifterna i 2 § 1 och 3 mom. i förordningen med vissa bestämmelser angående mätning och vägning, (normalmätningssmetoden), *eller* med tillhjälp av för ändamålet särskilt konstruerad kvalitetsprovare.

4 §.

Beträffande kvalitetsprovare skall vad i lagen om mått och vikt samt i justeringsförordningen stadgas om särskilda mättnings- och vägningsredskap äga motsvarande tillämpning.

5 §.

Vid bestämmande av kvalitetsvikt med kvalitetsprovare skola användas av mynt- och justeringsverket i samband med godkännande av konstruktionen fastställda korrektionstabeller, avsedda att omföra den av kvalitetsprovaren angivna kvalitetsvikten till den, som erhålles vid bestämning genom normalmätningssmetoden.

6 §.

Justerad kvalitetsprovare, som nyttjas för ändamål, varom i 2 § sägs, skall, därest nyttjandet sker i statlig verksamhet, vid yrkesmässig handel eller rörelse eller å allmänt tillgänglig försäljningsplats, omjusteras före utgången av september månad det tredje kalenderåret efter det, varunder redskapet senast justerats.

7 §.

Vid tvist skall normalmätningssmetoden äga vitsord framför bestämning med kvalitetsprovare.

8 §.

Straff vare för överträdelse av 1 § böter omedelbart i penningar från och med fem till och med trehundra kronor samt för överträdelse av 2 § böter omedelbart i penningar från och med fem till och med etthundra kronor.

9 §.

Åtal för förseelse mot denna förordning anhängiggöres vid polisdomstol, där sådan är inrättad, men eljest hos poliskammare eller, där sådan ej finnes, vid allmän domstol.

10 §.

Av böter, som ådömas enligt denna förordning, tillfaller en tredjedel kronan och två tredjedelar åklagaren. Finnes särskild angivare, tage han hälften av åklagarens andel. Saknas tillgång till böternas fulla gäldande, förvandlas de efter allmän strafflag.

Denna förordning träder i kraft den _____, dock att till utgången av år _____ kvalitetsprovare må användas ojusterad, därest vederbörande äro överens därom. Under nämnda övergångstid skall, utan hinder av bestämmelsen här ovan i 4 §, vad i 12 § i lagen om mått och vikt stadgas ej äga motsvarande tillämpning beträffande kvalitetsprovare.

Allmänna motiv.

Angående nu gällande lagstiftning rörande mått och vikt vilja de sakkunniga erinra om följande. Sedan riksdagen i underdånig skrivelse den 22 maj 1875 anhållit, att Kungl. Maj:t måtte taga i övervägande, vilka åtgärder, som kunde finnas lämpliga i avseende å införande av det metrisk systemet för mått och vikt, anbefalldes Kungl. Maj:t den 22 oktober samma år vetenskapsakademien att avgiva underdånigt utlåtande och förslag till författningar i ämnet. I anledning härav uppdrog vetenskapsakademien åt en kommitté att utarbeta dylikt förslag, vilket genom underdånigt memorial den 5 januari 1876 jämte akademiens utlåtande överlämnades till Kungl. Maj:t. Den 3 mars 1876 avgavs proposition till riksdagen, vilken genom underdånig skrivelse den 14 maj 1876 för sin del beslutade antagande av vissa bestämmelser att införas i allmän stadga angående mått och vikt. Chefen för civildepartementet uppdrog därefter åt generaldirektören L. B. Falkman att författa förslag till ny stadga om mått och vikt efter det nämnda systemet, vilket förslag avgavs den 30 januari 1877. Sedan nämnda förslag den 16 november 1877 överlämnats till en kommitté för granskning och yttrande, avgav nämnda kommitté den 3 juni 1878 förslag till stadga om mått och vikt samt till instruktion för justeringsstyrelsen och justerare av mått och vikt. Detta förslag låg till grund för Kungl. Maj:ts förordning den 22 november 1878 angående mått och vikt.

Genom proposition den 20 februari 1885 föreslogs riksdagen att antaga vissa nya bestämmelser i avseende å mått och vikt, nämligen införande av beteckningen ett ton för 1000 kilogram och ett deciton för 100 kilogram samt fastställande av föreskrifter rörande mätning av torra varor och ved. Genom riksdagens beslut den 24 april 1885 antogs de av Kungl. Maj:t sålunda föreslagna nya bestämmelserna, varefter Kungl. Maj:ts förordning den 9 oktober 1885 angående mått och vikt utfärdades.

Sedan denna tid har givetvis den oerhörda utvecklingen inom handel och teknik lett till en mångfald förändringar av förordningens ursprungliga bestämmelser. De enkla redskap, nämligen längdmått, målkärl, vikter och likarmade vågar, decimal- och centesimalvågar samt besman och pyndare, vilka voro tillräckliga för den dåtida handeln, hava till stor del efterträttas av mera tidsbesparande redskap. Dessa hava emellertid för att kunna fylla sin uppgift icke kunnat konstrueras efter samma enkla principer som de äldre redskapen. De sakkunniga vilja endast erinra om de för 1885 års förordning i dess ursprungliga lydelse okända pendelvågarna, automatiska vågarna, mätapparaterna för torra och våta varor, längdmättningsapparaterna m. m., vilka numera kommit till vidsträckt användning. För att bereda rum för dessa för nutida handel och industri oundgängligen nödvändiga redskap har väsentligen fyra olika vägar valts.

*Tillkomsten
av 1885 års
förordning.*

*Ändringar i
och tillägg
till 1885 års
förordning.*

Dels har förordningens paragrafer ändrats genom införande av tämligen detaljerade bestämmelser rörande de nya redskapens konstruktion, vilket orsakat upprepade författningsändringar, dels hava särskilda förordningar rörande mättnings- och vägningsredskap utfärdats, dels har Kungl. Maj:t genom resolutioner för varje särskilt fall godkänt redskap av visst fabrikat och dels har till mynt- och justeringsverket överlåtits att godkänna vissa redskaps konstruktion.

Beträffande ändringar av särskilda paragrafer vilja de sakkunniga erinra om förordningens 20 §, innehållande bestämmelser angående målkärl för våta varor. Denna paragraf ändrades den 14 januari 1913, då målkärl av porslin eller glas godkändes, den 31 december 1914, då 3 deciliter godkändes, den 11 juni 1915, då $3\frac{1}{3}$ och $1\frac{2}{3}$ deciliter godkändes, den 24 april 1923, då 25 liter godkändes, den 18 juni 1925, då 1 hektoliter, 50 liter och $2\frac{1}{2}$ centiliter godkändes, samt den 21 februari 1930, då 195, 190, 185 och 15 liter samt 4 och 2 centiliter godkändes. Förordningens 31 §, vilken ursprungligen innehöll bestämmelser angående pyndare, ändrades den 20 juni 1913 för att innefatta även pendelvågar. Till följd av den hastiga utvecklingen på detta område måste paragrafen sedermera ändras den 21 november 1913, den 7 november 1919, den 18 mars 1921, den 24 februari 1922 och den 18 juni 1925. Liknande förändringar hava vidtagits med ett flertal övriga paragrafer, så att endast 26 av förordningens 48 paragrafer numera äro oförändrade.

Vid sidan av förordningen hava utfärdats en hel del bestämmelser beträffande mättnings- och vägningsredskap. Så hava följande kungörelser och övriga bestämmelser utfärdats angående vissa mättnings- och vägningsredskap.

Postvikter. Kungl. brevet till generalpoststyrelsen den 11 juli 1879.

Skeppsmättningsredskap. Instruktion för skeppsmätare den 12 november 1880. (S.F.S. Nr 66/1880.)

Myntvikter. K.K. den 2 december 1881. (S.F.S. Nr 67/1881.)

Särskilda målkärl samt förvarings- och transportkärl för sill. K.K. den 22 december 1886. (S.F.S. Nr 103/1886.)

Automatisk spannmålsvåg. K.K. den 22 oktober 1886. (S.F.S. Nr 70/1886.)

Automatisk spannmålsvåg. K.K. den 10 mars 1892. (S.F.S. Nr 24/1892.)

Metrisk-karatvikter. K.K. den 18 juni 1910. (S.F.S. Nr 73/1910.)

Metrisk-karatvikter. K.K. den 14 januari 1913. (S.F.S. Nr 5/1913.)

Särskilda målkärl för mjölk. K.K. den 14 januari 1913. (S.F.S. Nr 6/1913.)

Areometrar. K.K. den 21 november 1913. (S.F.S. Nr 282/1913.)

Andra än metriska mått. K.K. den 31 december 1914. (S.F.S. Nr 502/1914.)

Andra än metriska mått. K.K. den 31 december 1914. (S.F.S. Nr 503/1914.)

Torvströ och torvmull. K.K. den 20 juni 1918. (S.F.S. Nr 696/1918.)

Aritmosvåg. K.K. den 30 mars 1920. (S.F.S. Nr 147/1920.)

Självmätande pumpar. K.K. den 16 februari 1923. (S.F.S. Nr 32/1923.)

Bestämmelser angående handel med brännved. K.K. den 9 maj 1924. (S.F.S. Nr 118/1924.)

Vedmått. K.K. den 18 juni 1925. (S.F.S. Nr 259/1925.)

Redskap, vilka icke varit upptagna i förordningen men vilka ansetts böra godkännas, hava i allmänhet till en början godkänts resolutionsvis

utam att ändring av förordningen företagits. På sådant sätt har godkänts längdmättningsapparaten »The Measuregraph», 6 st. mätapparater för torra varor, 3 st. olika slags kubiska målkärl, 37 st. mätapparater för våta varor, 3 st. skjutviktsvågar med automatisk utjämning av tara, 2 st. kombinationsviktsvågar, 4 st. över- och undervågar samt 1 st. viktapparat.

Genom ändring i 1885 års förordning den 18 juni 1925 (S.F.S. Nr 258/1925) erhöill mynt- och justeringsverket befogenhet att godkänna konstruktionen av mätapparater för torra och våta varor, automatiska vågar, kombinerade vågar, vågar med motviktsanordning, vågar för avgifters bestämmande vid tull- och postverk samt järnvägsstationer och hamnar samt genom kungörelse den 14 maj 1926 (S.F.S. Nr 109/1926) även rätt att godkänna konstruktionen av pendelvågar. Av dylika redskap har mynt- och justeringsverket godkänt 3 st. mätapparater för torra varor, 32 st. mätapparater för våta varor, 15 st. automatiska vågar, 55 st. kombinerade vågar, 11 st. vågar med motviktsanordning, 12 st. avgiftsvågar samt 41 st. pendelvågar.

Såsom av det föregående framgår, har förordningens ursprungliga fordran på uppfyllande av detaljbestämmelser icke kunnat upprätthållas ens med ett otal författningsändringar, utan godkännande av mättnings- och vägningsredskap har måst ske genom särskilda Kungl. Maj:ts förordningar och resolutioner samt slutligen genom bemyndigande för mynt- och justeringsverket att godkänna konstruktionerna hos vissa mättnings- och vägningsredskap.

Angående de arbeten för åstadkommande av förnyad lagstiftning om mått och vikt samt de förslag, som i anledning härav framlagts, vilja de sakkunniga erinra om följande.

Senare lagstiftningsarbete.

Förslag till ny förordning om mått och vikt ingavs till finansdepartementet av mynt- och justeringsverket den 26 juni 1918. Detta förslag innebar genomgripande förändringar av gällande lagstiftning, varav de mest framträdande voro fastställande av definitioner å och storleken av måttenheter för elektriska, dynamiska och optiska mätningar samt kontroll över gas-, vatten- och elektricitetsmätare. Sedan yttranden över förslaget inhämtats från ett flertal myndigheter och enskilda samman slutningar, verkställde verket en revision av det tidigare förslaget samt hemställde hos Kungl. Maj:t, att för ytterligare överarbetning av förslaget måtte tillkallas sakkunniga personer. Genom beslut den 24 februari 1922 uppdrog Kungl. Maj:t åt myntverket att verkställa den överarbetning, som kunde föranledas av avgivna yttranden eller eljest ansågs erforderlig, varvid samtidigt sakkunniga personer tillkallades, med vilka verket skulle överlägga i ärendet. Sedan Kungl. Maj:t den 24 november 1922 förklarat, att myntverkets uppdrag skulle upphöra senast den 28 februari 1923, anmälde verket i skrivelse den 26 februari 1923, att uppdraget icke kunnat slutföras. Inom finansdepartementet igångsattes, med biträde av en enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande tillkallad sakkunnig, arbete med slutförande av överarbetningen av myntverkets förslag. Då emellertid härvid framgick, att internationell enighet icke uppnåtts rörande den vetenskapliga grundval, varpå ett enhetligt system borde uppbyggas, ansågs en utvidgning av lagstiftningen till nya områden tillsviðare böra anstå. Sedermera har mynt- och justeringsverket med skrivelse den 1 juli 1926 till finansdepartementet avlämnat förslag till lag om mått och vikt m. fl. författningar, vilket sistnämnda förslag utgör en överarbetning och ett fullständigande av 1918 års förslag.

I en inom andra kammaren år 1930 väckt motion hemställdes, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om skyndsam utredning rörande ny lagstiftning angående mått och vikt. I utlåtande av andra lagutskottet den 8 april 1930 framhölls, att, ehuru utskottet delade uppfattningen att behov föreläge av en ny och tidsenlig lagstiftning på området, utskottet dock icke ansåge lämpligt att för det dåvarande hos Kungl. Maj:t begära utredning i ärendet, enär det torde kunna förväntas, att ifrågavarande utredningsarbete återupptoges utan framställning från riksdagens sida, när klarhet vunnits om frågans internationella läge och förutsättningarna i övrigt för dess lösning. Motionen blev avslagen av riksdagen.

Utländsk lagstiftning.

Innan de sakkunniga gå att angiva de riktlinjer, efter vilka förslag till lag och förordning upprättats, torde till jämförelse en översikt av gällande utländska förordningar böra givas.

Tyskland.

Den i Tyskland gällande »Mass- und Gewichtsordnung» av den 30 maj 1908 är antagen av riksdagen och innehåller definitioner på meter och kilogram samt deras över- och underavdelningar, bestämmelser i vilka fall justerade mättnings- och vägningsredskap skola användas samt vilka redskap, som därvid komma i fråga, definition på justering, omjusteringsperioder, de över- och underavdelningar av måttenheterna, efter vilka redskapen få vara inrättade, bestämmelse att justering skall utföras av justerare, vilka äro statens tjänstemän, samt straffbestämmelser.

Till riksregeringen är överlåtet att för bestämda yrkesgrenar och för handel med bestämda slag av varor, isynnerhet vid handel till och från utlandet, tillåta användandet av icke justerade redskap efter annat system än det metriska. Regeringen äger vidare utsträcka justeringstvånget till andra redskap än de, vilka enligt lagen äro justeringspliktiga, och likaså undantaga från justeringsplikt enskilda slag av redskap samt ändra omjusteringsperioden, varvid dock dylika ändringar snarast skola föreläggas riksdagen. Om riksdagen nekar sanktion, sätas bestämmelserna ur kraft. Regeringen fastställer likaledes de felgränser, som icke få överskridas, om redskapen skola vara lagliga i handel, samt utfärdar bestämmelser rörande justeringsavgifter och justeringstecken.

I lagen är åt högsta justeringsmyndigheten, Physikalisch-Technische Reichsanstalt, Abteilung I für Mass und Gewicht, anförträtt förvarandet av prototyperna, justerarnas förseende med likare, utfärdande av bestämmelser angående material, form och beteckningar för redskap samt övriga föreskrifter rörande deras justerbarhet, vidare fastställande av felgränserna vid justering samt under vilka omständigheter redskap, vilka icke uppfylla de allmänna föreskrifterna, kunna godkännas till justering. Vidare tillkommer det anstalten att angiva föreskrifter, huru redskapen skola justeras, samt överhuvudtaget att reglera den tekniska sidan av justeringsverksamheten.

Schweiz.

I Schweiz är justeringsväsendet organiserat på följande sätt. I »Bundesgesetz über Mass und Gewicht», vilken är fastställd av »Bundesversammlung der schweizerischen Eidgenossenschaft» den 24 juni 1909, fastställas enheterna för längd och massa samt de därur härledda enheterna. Vidare fastställas enheterna för temperatur och elektriska måttenheter samt angivas de uppgifter, som tillkomma »das eidgenössische Amt für Mass und Gewicht». Förbundslagen innehåller dessutom bestämmelser om vilka redskap, som skola justeras, och när desamma skola komma till användning samt straffbestämmelser.

Förbundsrådet tillkommer att utöva överuppsynen över tillämpningen av lagen, fastställa taxa och instruktion för justerare, bestämma i lagen icke upptagna enheter och mått, som kunna härledas ur grundenheterna, samt omjusteringsperioder. Förbundsrådet har vidare bemyndigande att utsträcka justeringsplikten även till redskap, som icke äro upptagna i lagen.

Regeringen övervakar efterlevnaden av instruktionen och bestämmer antalet justeringsverkstäder, utser justerare och sörjer för att åtminstone vart tredje år en allmän eftersyn avhållas, för vilken justerarna betalas av kantonerna.

Justeringsverket äger att utöva kontrollen över justeringsverkstäderna, pröva och jämföra likarna med prototyperna samt undersöka och stämpla mättnings- och vägningsredskap.

I den norska lagen den 14 juli 1922, vilken antagits av Konung och storting, upptagas först enheterna för mått och vikt samt härledda enheter. Vidare fastställas begreppen justering samt mättnings- och vägningsredskap. Grunddragen av justeringsväsendets organisation fastställas, varjämte anges vilka mättnings- och vägningsredskap, som skola vara underkastade justering, och när dylika redskap skola komma till användning. Lagen innehåller vidare allmänna föreskrifter rörande justeringens utförande samt bestämmelser beträffande mätning och vägning.

Norge.

Konungen beslutar rörande riksprototypernas förvaring, huvudnormernas konstruktion och material samt fastställer taxa och instruktion.

Vederbörande departement äger upprätta fasta justerkammare och justerarekontor, bestämmer vilka mättnings- och vägningsredskap, som skola kunna justeras, samt fastställer tillåtna felgränser för redskapen.

Till justeringsdirektören är överlåtet bestämmelser rörande alla spörsmål av teknisk art, såvida icke annat är fastslaget i lagen. Han skall vidare sörja för, att beskrifningar utgivis rörande mättnings- och vägningsredskap, samt äger befogenhet angiva, huruvida redskap, som i mindre betydelsefulla hänseenden avvika från gällande föreskrifter, få justeras, tillåta att nya redskap justeras på prov under en begränsad tid, utfärda instruktioner rörande genomförandet av lagens bestämmelser samt efter departementets bemyndigande föreskriva närmare bestämmelser om vilka redskap, som skola kunna justeras.

I dansk Lov den 4 maj 1907 angivas enheterna för mått och vikt samt över- och underavdelningar härav, bestämmelser, när justerade redskap skola användas, allmänna föreskrifter rörande organisationen av justeringsväsendet samt straffbestämmelser.

Danmark.

Konungen beslutar, vilka mättnings- och vägningsredskap, som skola justeras, såväl som material, form och remedier. Vidare fastställer Konungen taxa samt omjusteringsperioder.

Justeringsverket kan efter skriftlig anmodan från offentliga myndigheter efter inhämtat tillstånd av Ministeriet for Handel och Søfart auktorisera mättnings- och vägningsredskap för särskilda ändamål. Justeringsverket äger vidare efter Handelsministeriets approbation godkänna mättningsmaskiner för längd, visarvågar, rymdmättningsapparater, kvalitetsvågar för säd, automatiska vågar m. m.

Den finska lagen angående mått och vikt den 31 december 1921 är grundad på svenska mynt- och justeringsverkets förslag 1918 och innehåller definitioner på längd, massa, tid, temperatur, elektriskt ledningsmotstånd, elektrisk strömstyrka och ljusstyrka. Vidare föreskriver lagen, när mät-

Finland.

nings- och vägningsredskap skola vara justerade, samt omjusteringsperioder och straffbestämmelser.

Förordningen angående mätning och vägning den 29 april 1922 innehåller definitioner på härledda enheter, vilka redskap som få justeras, remedier och straffbestämmelser.

Sammanfattning av utländsk lagstiftning.

Såsom sammanfattning av det ovan anförda torde kunna sägas, att lagstiftningskompetensen rörande mått och vikt i ovannämnda länder i stort sett är uppdelad på följande sätt:

Folkförsamling och regering besluta i lag över definitioner på meter och kilogram samt över- och underavdelningar av dessa grundenheter. Vidare fastställas innebörden av begreppet justering samt bestämmes, när justerade mättnings- och vägningsredskap skola användas och efter vilken tid de skola omjusteras, vilka redskap, som äro justerbara, samt straffpåföljd för överträdelse av lagen.

Regeringen äger utsträcka justeringsplikten till andra redskap än lagen omnämner samt medgiva vissa undantag från lagens bestämmelser och vidare fastställa omjusterings- eller bruksremedier, justeringsavgifter och justeringstecken.

Justeringsmyndigheten äger förvara prototyperna samt i allmänhet utfärda tekniska föreskrifter och bestämmelser rörande verkställandet av lagens fordringar.

Riktlinjer för de sakkunnigas förslag.

Såsom av den föregående redogörelsen för lagstiftningen i Sverige framgår, har en uppdelning av analog art redan varit tillämpad i Sverige fastän icke konsekvent genomförd. Så har endast en förordning angående mått och vikt antagits av Kungl. Maj:t och riksdag utan att däri direkt uttalats, vilka frågor som ansetts kräva riksdagens medverkan. De befogenheter, som tillkommit mynt- och justeringsverket, hava grundats endast på en allmänt hållen bestämmelse, att mättnings- och vägningsredskap icke må till stämpling godkännas, så framt de icke överensstämman med de närmare bestämmelser, som av chefen för verket meddelas. Det synes de sakkunniga, att en uppdelning i en av Kungl. Maj:t och riksdag antagen lag samt en av Kungl. Maj:t utfärdad justeringsförordning bör genomföras. Att genom direkt tolkning av regeringsformens 87 och 89 §§ finna fullständiga regler för denna uppdelning lär erbjuda stora svårigheter och de sakkunniga hava därför funnit sig böra i största utsträckning följa tidigare brukad praxis. Till ledning vid uppdelningen har i främsta rummet tjänat det uttalande, riksdagen före utfärdandet av förordningen den 22 november 1878 gjorde i sin skrivelse den 14 maj 1876. Riksdagen beslöt därvid för sin del att antaga följande bestämmelser att införas i allmän stadga om mått och vikt: Fastställande av meter och kilogram såsom enheter, indelningen av mått och vikt, bestämmelser angående riksläkare, fastställande av att vid handel eller eljest, då varor efter mått eller vikt skola avlämnas, endast må begagnas mått eller vikter och vägningsredskap, som undergått justering, bestämmelser angående vilka längdmått, målkärl och viktod, som kunna bliva föremål för justering, samt bestämmelser angående omjustering och justering av förvarings- och transportkärl. På grund av teknikens fordran på större möjligheter i fråga om mätning och vägning än förordningen medgivit, och då givetvis specialbestämmelser för varje behov icke lämpligen kunde antagas av riksdagen, överläts genom bifall till propositionerna nr 175 till 1922 års riksdag och nr 169 till 1923 års riksdag till Kungl. Maj:t att bestämma, dels vilka slag av vågar må kunna justeras såsom lagliga

vägningsredskap, dels ock de storheter, för vilka längdmått, målkärl och vikter må kunna justeras såsom lagliga redskap för mätning och vägning.

Med undantag av de frågor, som sålunda av riksdagen överlåtits till Kungl. Maj:t, hava de sakkunniga i sitt förslag till lag upptagit bestämmelser angående samtliga de uttalanden, riksdagen gjort genom skrivelser den 14 maj 1876. Därvid har dock i 14 § föreslagits befogenhet för Kungl. Maj:t dels att för vissa slag av rörelse såväl som för handel med bestämda slag av varor eller för mätning eller vägning med bestämda slag av redskap medgiva undantag från lagens bestämmelser, dels ock föreskriva justeringsplikt för vissa redskap av speciell art, om vilka lagen ej handlar. Att därmed emellertid icke avsetts att göra något egentligt avsteg från principen att följa tidigare praxis torde framgå av motiveeringen till nyssnämnda paragraf.

De sakkunniga hava kommit till den uppfattningen, att ett utvidgande av mynt- och justeringsverkets befogenheter skulle i hög grad främja smidighet i justeringsverksamhetens nödvändiga anpassning efter utvecklingens gång och hava därför vid upprättande av sitt förslag följt den principen, att frågor av rent teknisk art böra överlämnas till nämnda verk. Den största olägenheten vid det praktiska genomförandet av justeringsverksamheten har, såsom av det föregående framgår, varit den, att förordningen ofta in i minsta detalj fastslagit redskapens konstruktion. Vid den tidpunkt, när nu gällande förordning kom till stånd, var detta motiverat, dels på grund av att i handel och teknik icke behövdes den mångfald redskap och den stora variation i utförandet, som den specialiserade verksamheten på alla områden orsakat, och dels på grund av att i och med införande av metersystemet möjligast detaljerade bestämmelser måste fastslås, för att enhetligheten vid en så stor omläggning icke skulle äventyras. I båda dessa avseenden hava emellertid stora förändringar inträffat. Metersystemets genomförande är ett fullbordat faktum, och beträffande handelsutbytet, så har det personliga uppköpet av varor, vilka i handelsbodarna uppvägsdes eller uppmättes i kundens närvaro, i stor utsträckning efterträttas av försäljning av redan i fabriken uppmätta eller uppvägsda kvantiteter, vilka levereras i paketerat tillstånd. De enkla vågar, målkärl och längdmått, som voro tillfredsställande i äldre tiders handelsbodar, hava emellertid i nutidens fabriker ersatts med automatiska och snabbt arbetande vägnings- och mätningssmaskiner, vilka sålunda i sista hand utgöra de redskap, efter vilka varornas myckenhet bestämmas. Ett avlämnande efter mått eller vikt, som fordor fastställdes genom enkla justerade redskap vid inköp i en affär, sker sålunda numera i stor utsträckning efter en mått- eller viktsuppgift, som angives av fabriken och som erhållits genom vägning och mätning med komplicerade redskap. Ett fastställande i förordningen av dylika redskaps konstruktion är ej möjligt, ty ständigt framkomma nya behov av redskap, avsedda att på ett tidsbesparande och för olika ändamål lämpligt sätt fastställa mått och vikt. Men även vid det direkta avlämnandet till allmänheten av varor, vilka uppvägas eller uppmätas i köparens närvaro, hava de enkla redskapen allt mer börjat komma ur bruk, såsom särskilt tydligt framgår vid bensinhandeln, där numera någon uppmätning i målkärl sällan lär förekomma, utan så gott som all uppmätning sker genom mätapparater av mer eller mindre komplicerad konstruktion. Att under sådana omsändigheter i förordningen fastslå tekniska detaljer för samtliga red-

skap synes de sakkunniga icke lämpligt, då någon enhetlighet beträffande redskapens konstruktion icke är möjlig och nya redskap på grund av sin lämplighet ändock måste godkännas vid sidan av förordningen. De sakkunniga hava av denna anledning föreslagit uppdelande av redskapen i tvenne kategorier, nämligen redskap avsedda att utan inskränkning användas i allmän handel (allmänna mätnings- och vägningsredskap) och redskap godkända endast för särskilda ändamål (särskilda mätnings- och vägningsredskap). De enkla redskap, såsom längdmått, målkärl och vikter, vilka äro godkända i 1885 års förordning, äro redskap av allmän användbarhet avsedda för uppmätning och uppvägning av vilka slags varor som helst, och beträffande dessa redskap synes icke någon anledning föreligga att tillåta andra utföranden beträffande form och storlek än de, som kunna fastslås i en förordning. De sakkunniga hava därför i sitt förslag till justeringsförordning infört bestämmelser angående form och storlek för dylika allmänna mätnings- och vägningsredskap. Rörande godkännande av redskap för särskilda ändamål, synes emellertid större frihet böra givas mynt- och justeringsverket. Såsom i den speciella motiveringen närmare skall angivas och som av det föregående framgår, har det ansetts nödvändigt att för olika behov godkänna redskap, vilka både till form och storlek avvika från de i allmän handel behövliga redskapen, och torde i framtiden dylika behov bli alla mera framträdande. Ett införande av sådana redskap i justeringsförordningen utan inskränkning i avseende å användning skulle äventyra enkelheten i systemet samt möjliggöra användning i allmän handel av redskap, vilka icke äro oundgängligen nödvändiga. Å andra sidan skulle, om dylika redskap icke kunde godkännas utan uppfyllande av förordningens föreskrifter, en stark hämsko läggas på handel och industri, då givetvis författningsändringar för varje speciellt ändamål, även om behovet skulle vara inskränkt endast till ett fåtal redskap, måste innebära en tidsödande och onödig omgång.

De riktlinjer, efter vilka förslagen till lag och justeringsförordning uppgjorts, hava enligt det föregående varit, att i lag om mått och vikt införts de grundläggande bestämmelserna rörande enheter och justeringsplikt samt i justeringsförordningen kompletterande bestämmelser av större betydelse såsom remedier och justeringstecken samt föreskrifter rörande allmänna mätnings- och vägningsredskaps form och de storheter, efter vilka dessa redskap få vara inrättade. I förslaget till justeringsförordning har även införts bestämmelser angående de särskilda redskap, vilka redan genom Kungl. Maj:ts kungörelser blivit godkända, under det att till mynt- och justeringsverkets bestämmanderätt hänförs godkännande av särskilda redskap utöver de för närvarande godkända samt utfärdande av tekniska föreskrifter i allmänhet.

Speciella motiv.

Förslag till lag om mått och vikt.

Angående rubriken lag om mått och vikt så användes denna ordalydelse i äldre svenska förordningar, såväl som i den tyska (Mass- und Gewichtsordnung), engelska (Weights and Measures Act), schweiziska (Bundesgesetz über Mass und Gewicht), norska (Lov om metrisk mål og vekt), danska (Lov om Indførelse af det metriske System for Maal og Vægt) samt finska (Lag angående mått och vikt). Uttrycket har sålunda en hävd inom lagstiftning och språkbruk, som berättigar till dess användning även i nyare lagstiftning, men förutsätter enligt de sakkunnigas mening ett förtydligande av begreppet mått och vikt, som även är givet i 1 §.

1 §.

1 mom. Paragrafen innehåller i de första momenten ett förtydligande av vad i lagen avses med begreppen mått och vikt.

Med mått i vidsträcktaste betydelse förstås även mått för tid, temperatur, elektrisk energi, ljusstyrka m. m., men då enligt givna direktiv de sakkunnigas uppgift varit att inom den nuvarande lagstiftningens ram avgiva förslag rörande mått och vikt, har definitionen å mått begränsats att omfatta längd-, yt- och rymdmått.

Beträffande begreppet vikt, så har detta i den vetenskapliga terminologien och inom det allmänna språkbruket olika betydelser. Det franska poids och det tyska Gewicht har i vetenskapligt bruk använts såsom uttryck för den kraft, varmed en kropp drages mot jordens medelpunkt, under det att därmed i allmänt språkbruk avses mängden av materia. Enär kraften är beroende av kroppens läge på jordytan och av luftens upptryck, kan sålunda en dylik kraftenhet icke definieras utan särskilda tilläggsbestämmelser. Vid metersystemets införande avsågs emellertid icke, att kilogrammet skulle vara enhet för kraft utan för massa, d. v. s. mängden av materia, vilken är oberoende av yttre betingelser såsom läge, temperatur o. d. Detta kom tydligt till uttryck i den tredje generalkonferensens för mått och vikt beslut år 1901 som deklarerade:

1°. Le kilogramme est l'unité de masse; il est égal à la masse du prototype international du kilogramme.

2°. Le term poids désigne une grandeur de la même nature qu'une force; le poids d'un corps est le produit de la masse de ce corps par l'accélération de la pesanteur; en particulier, le poids normal d'un corps est le produit de la masse de ce corps par l'accélération normale de la pesanteur.

Det franska ordet masse motsvaras i tyskan av Masse samt i svenskan av den direkta översättningen massa, som emellertid i allmänt språkbruk icke har vunnit burskap. I vårt språk finnas emellertid tvenne ord, vikt

och tyngd, vilka i allmänt språkbruk äro liktydiga, men som givetvis i lag och i vetenskapligt bruk skulle kunna tilläggas olika betydelser, så att ordet vikt bleve uttryck för massa och ordet tyngd för kraft. Härigenom skulle ju vinnas, att ordet massa icke behöfde införas i svenskt språkbruk. På grund av den stora betydelsen av att internationellt sett samma språkuttryck användes för samma begrepp, anse de sakkunniga dock, att ordet massa bör införas i svensk lag. Då emellertid ordet vikt icke i allmänt språkbruk torde kunna ersättas med ordet massa, anse de sakkunniga detta kunna ske allenast så, att en förklaring intages i lagen därom att vikt är liktydigt med massa. Härvid inträder emellertid den svårigheten, att ordet vikt dels har betydelsen av viktmått, såsom i sammansättningen »mått och vikt», och dels betydelsen av viktstorhet, jämförbart med längd, yta och rymd. Generellt kan därför icke sägas, att med vikt avses massa, och icke heller anse de sakkunniga lämpligt att för åstadkommande av detta definiera mått såsom mått på längd, yta, rymd och vikt, varigenom rubriken skulle bliva lag om mått, vilket vore stridande mot språkbruket. Av denna anledning har mått definierats enligt 1 § 1 mom. och i 2 mom. införts sambandet mellan vikt och massa i ett sammanhang, där denna likhet är gällande.

Vid en eventuell kommande lagstiftning, som även kommer att taga hänsyn till kraftenheten, kan lämpligen begreppet tyngd användas såsom kraftbegrepp.

Vid sammanträde å Fysiska sällskapet i Stockholm den 9 oktober 1920 tillstyrktes användande av ordet vikt i betydelsen massa och ordet tyngd i betydelse av den kraft, varmed en kropp attraheras av jorden.

2 och 3 mom. Dessa moment motsvara nuvarande 5 § 2 mom. i 1885 års förordning, som har följande lydelse:

»Med redskap för mätning och vägning förstås i denna förordning längdmått, målkärl för torra och för våta varor, vedmått, vikter och vågar.»

Med avseende å vad som skall förstås med redskap för mätning och vägning få de sakkunniga anföra följande. Innehavaren av en vid Lunda-vägen i Malmö uppsatt ojusterad bensinmätare så inrättad, att vätskan mättes vid sin genomgång av apparaten, varvid resultatet angavs av visare å en graderad skala indelad i liter, blev åtalad för användande av ojusterat mättningsredskap men frikändes av rådstuvurätt och hovrätt med den motiveringen, att ifrågavarande automatiska apparat icke kunde anses såsom redskap för mätning. (Se skånska hovrättens utslag den 7 december 1928 i mål mellan allmän åklagare, å ena, samt R. V. Böttiger, å andra sidan.) Dyliga apparater, om ock icke av samma tillverkning, hava sedermera av Kungl. Maj:t godkänts såsom lagliga mättningsredskap. Med samma motivering har frikännande vid domstol ägt rum beträffande mätapparater för utskänkning av spirituosa, vilka icke varit godkända till justering. (Se Kungl. Maj:ts utslag den 16 juni 1928 i N.J.A. sid. 313.) Att ifrågavarande redskap anses icke utgöra mättningsredskap i lagens mening, kunna de sakkunniga icke finna vara ett tillfredsställande tillstånd. De sakkunniga tilltro sig icke att göra något uttalande om, huruvida avgörandena i nämnda mål berott på, att där ifrågavarande redskap icke uppräknats uti 5 § 2 mom. i 1885 års förordning. Rättsfallen hava emellertid föranlett de sakkunniga att i förslaget upptaga en synnerligen vid definition på mätning och vägning. Det torde för ett konsekvent genomförande av justeringsförfarandet och för vinnande av det därmed avsedda ändamålet vara nödvändigt, att med mättnings- och vägningsredskap

avses alla redskap, som till sin funktion verkligen äro redskap för mätning och vägning, detta givetvis utan någon som helst hänsyn till, huruvida redskapet enligt gällande föreskrifter kan justeras eller ej. Formuleringen av lagtexten erbjuder emellertid stora svårigheter bottnande i, vad begreppen mätning och vägning avse. I varuutbytet kan givetvis förekomma, att avlämning eller mottagning av varor sker med angivande av myckenheter, som icke kunna betecknas såsom mått eller vikt, exempelvis en påse konfekt, en låda apelsiner, en burk sparris o. s. v., men att varorna avlämnas i en påse, en låda eller en burk, vilka i viss mån tjänstgöra såsom mättningsredskap. Karaktären av mättningsredskap framträder tydligare i den mån allmänheten fått den uppfattningen, att vissa slag av sådana redskap motsvara ett visst mått, ex. en flaska öl ($\frac{1}{3}$ liter), en kartong jordgubbar (1 liter), en säck ved (1 hektoliter), ett mått grädde (1 deciliter). Att anse samtliga ovannämnda redskap såsom mättnings- eller vägningsredskap kan naturligen icke ifrågakomma, ty det skulle orsaka, att ett flertal för handeln nödvändiga redskap, som på grund av sin konstruktion icke kunna godkännas till justering, skulle vara olagliga i bruk. Ett avskiljande av sådana föremål som påse, burk och låda från mättnings- och vägningsredskap torde enligt de sakkunnigas mening böra ske genom att mätning och vägning i enlighet med 2 mom. i förslaget definieras såsom en åtgärd, som har till ändamål att fastställa längd, yta, rymd eller vikt efter en nu eller fordom, inom eller utom riket i lag fastställd eller eljest allmänt vedertagen enhet. Denna formulering fastställer såsom mätning och vägning exempelvis bestämning i skålpund eller engelska pounds och ävenledes bestämning i enheter, vilka i folkmedvetandet vunnit hävd såsom motsvarande visst bestämt mått eller vikt (ex. mått grädde, stor och liten snaps, kartong jordgubbar).

Med mättnings- och vägningsredskap förstås enligt 3 mom. varje redskap, som är avsett att användas för i 2 mom. nämnt ändamål.

Genom en dylik allmän formulering av 2 och 3 mom. bliva sålunda säckar, kartonger, flaskor utan gradering o. s. v. mättnings- och vägningsredskap i vissa fall, men då justering icke kan fordras och oftast icke går att utföra, har i 8 § 2 mom. stadgats fritagande från justeringsplikt för dylikt redskap i den händelse det brukas såsom emballage och på grund av sitt utförande dessutom icke giver intryck av, att noggrann mätning därmed företages. En literflaska, som användes i en affär för påtappning av exempelvis fotogen, vilken tömmes i en av en kund medförd fotogenkanna, användes icke såsom emballage utan såsom mälkärl och skall uppenbarligen såsom sådant vara justerad, under det att en ölflaska, som till kunden avlämnas jämte sitt innehåll, är att betrakta såsom emballage och såsom sådant icke justeringspliktig. Flaskor, vilka försetts med gradering, giva uppenbarligen allmänheten föreställning om, att noggrann mätning sker, varför de icke äro fritagna från justeringsplikt.

Mättnings- och vägningsredskap hava definierats såsom redskap, vilka äro avsedda för mätning och vägning, för att utesluta redskap, vilka äro avsedda för helt annat ändamål, men som av någon tillfällighet användas vid uppmätning eller uppvägning på grund av att deras längd eller vikt äro kända, exempelvis en tändsticka eller ett mynt.

2 §.

I denna paragraf definieras enheterna för längd och massa. I nuvarande svensk lagstiftning saknas en dylik definition, vilken emellertid

enligt de sakkunnigas mening är nödvändig. Enligt mynt- och justeringsverkets förslag år 1926 representeras metern vid en temperatur av 0°C av den internationella prototyp för metern, som förvaras i internationella byrån för mått och vikt i Sèvres och som sanktionerats av allmänna konferensen för mått och vikt i Paris år 1889. I tyska lagen definieras den såsom avståndet mellan ändstrecken av den internationella meterprototypen vid temperaturen för smältande is, i den schweiziska såsom längden vid 0° av den internationella prototypen M, vilken sanktionerats genom den internationella generalkonferensen för mått och vikt 1889 och som förvaras i internationella byrån för mått och vikt i Sèvres, i den norska såsom avståndet mellan ändstrecken på den internationella meterprototypen vid temperaturen för smältande is, i den danska såsom längden av den normalmeter, som tillställts Danmark från den i Paris upprättade internationella byrån för mått och vikt, samt i den finska såsom längden vid 0°C av den internationella prototyp, som förvaras i internationella byrån för mått och vikt i Sèvres och som sanktionerats av allmänna konferensen för mått och vikt i Paris år 1889.

Den första generalkonferensen för mått och vikt år 1889 beslöt:

»A. En ce qui concerne les prototypes internationaux:

1°. Le Prototype du Mètre choisi par le Comité international;

Ce prototype représentera désormais, à la température de la glace fondante, l'unité métrique de longueur.»

Denna definition på enhet för längd erhöi emellertid år 1927, sålunda senare än samtliga ovannämnda lagar, följande lydelse:

»L'unité de longueur est le Mètre, défini par la distance, à 0° , des axes des deux traits médians tracés sur la barre de platine iridié déposée au Bureau international des Poids et Mesures, et déclarée Prototype du Mètre par la Première Conférence générale des Poids et Mesures, cette règle étant soumise à la pression atmosphérique normale et supportée par deux rouleaux d'au moins un centimètre de diamètre, situés symétriquement dans un même plan horizontal et à la distance de 571 mm l'un de l'autre.»

Denna definition innehåller sålunda gentemot den föregående detaljerade bestämmelser, hur metern skall mätas, varvid dels temperaturen 0° , dels det normala atmosfärstrycket förekommer. Att införa denna definition i svensk lag utan definition av dessa fysikaliska begrepp synes de sakkunniga icke lämpligt. Temperaturen 0° är definierad genom konferensbeslut redan år 1887, som lyder:

»Le Comité international des Poids et Mesures adopte comme échelle thermométrique normale, pour le Service international des Poids et Mesures l'échelle centigrade du thermomètre à hydrogène ayant pour points fixes la température de la glace pure fondante (0°) et celle de la vapeur d'eau distillée en ébullition (100°) sous la pression atmosphérique normale, l'hydrogène étant pris sous la pression manométrique initiale de 1 mètre, c'est-à-dire à $1000/760 = 1.3158$ de la pression atmosphérique.»

Vad beträffar det normala atmosfärstrycket, så är detta definierat på följande sätt:

»La pression atmosphérique normale, pour le Service international des Poids et Mesures, est représentée par le poids d'une colonne de mercure de 760 mm de hauteur, ayant la densité de 13.59593 et soumise à l'intensité normale de la pesanteur adoptée pour le même Service.»

Begreppet »l'intensité normale de la pesanteur» är i sin tur definierat av den femte generalkonferensen 1913 på följande sätt:

»La Conférence déclare:

1°. Affirmer à nouveau que la valeur conventionnelle de référence, dite valeur normale, de l'accélération de la pesanteur est représentée par le nombre $9.80665 \text{ m. sec}^{-2}$.

2°. Qu'en conséquence, la réduction à la pesanteur normale des observations exécutées en un lieu donné de la Terre doit être faite, non point à l'aide du facteur théorique donné par la formule de Clairaut rectifiée, mais par le facteur numérique ramenant à la valeur ci-dessus la pesanteur locale, si possible directement déterminée.»

Av det föregående framgår, att meterns ursprungliga definition 1889 ändrats år 1927 och att i denna definition ingå temperatur, tyngdkraftens acceleration och sålunda även tiden samt en del fastställda konstanter. Beträffande temperaturen har emellertid den femte allmänna konferensen för mått och vikt år 1913 uttalat önskvärdheten av, att en lämpligare temperaturskala än den, som är grundad på vätgastermometern, skall utarbetas. Någon internationell enighet har emellertid ej uppnåtts, utan olika institutioner för mått och vikt använda olika temperaturskalor. Så användes i Tyskland den termodynamiska skalan, vilken fastställes dels genom ett antal jämviktstemperaturer och dels genom angivelserna av interpolationsinstrument, vilka enligt bestämda föreskrifter äro justerade vid fixpunkterna. I Schweiz och Frankrike användes vätgastermometern, och i Finland den termodynamiska skalan. Det synes av dessa anledningar, att en uttömmande definition av metern skulle medföra ett flertal övriga definitioner, av vilka temperaturskalan med undantag för fixpunkterna icke är internationellt fastslagen. Då därtill kommer, att meterbegreppet kan komma att ändras genom kommande konferensbeslut, givetvis blott innefattande distinktioner, som motsvara för det dagliga livet betydelselösa ändringar, men dock så, att den exakta definitionen kan komma att avvika från den nu gällande, anse de sakkunniga, att definitionen på meter endast bör innefatta, att metern representeras av den internationella meterprototypen i enlighet med definition, fastställd av allmänna konferenser för mått och vikt.

Beträffande enheten för massan, fattades å generalkonferensen år 1889 följande beslut:

»La Conférence générale sanctionne,

A. En ce qui concerne les prototypes internationaux.

2°. Le prototype du Kilogramme adopté par le Comité international.

Ce Prototype sera considéré désormais comme unité de masse.»

Ehuru denna definition på massenheten icke kompletterats med några tilläggssbestämmelser såsom beträffande metern, synes det de sakkunniga dock lämpligt att i 2 § sammanföra meter och kilogram i samma definition.

3 §.

Denna paragraf innehåller definitioner på de nationella prototyperna. I nuvarande förordning äro bestämmelser härom införda i 2 §, varemot i mynt- och justeringsverkets förslag 1926 bestämmelser härom ansetts böra tillkomma Kungl. Maj:t. Det synes emellertid de sakkunniga, att enär de nationella prototyperna utgöra den grundval, på vilken hela

det här i riket gällande systemet vilar, och de i sista hand äro utslagsgivande för mått och vikt i landet, böra bestämmelser angående dem vara införda i lagen. Så är ock förhållandet i Tyskland, Schweiz, Danmark, Norge och Finland. De sakkunniga vilja för dessa prototyper föreslå benämningen nationella prototyper i överensstämmelse med det uttryck, som använts av generalkonferenserna för mått och vikt. I ordet nationell prototyp ligger betydelsen av ursprungligt mått eller urmått för vårt land. I Tyskland och Schweiz användes också benämningen Urmass, i Norge riksprototyp, i Danmark normal. I 2 § av 1885 års förordning angives, att meterns längd och kilogrammets tyngd bestämmas genom prototyper, en för metern och en för kilogrammet, vilka, jämte reservprototyper, en av vardera slaget anskaffas av internationella byrån. Med hänvisning till motiveringen av 1 § föreslås, att ordet »tyngd» ersättes med ordet »vikt», varjämte tydligheten fordrar bestämmelsen, att prototypernas längd och massa sködes anses vara de genom senaste certifikat från internationella byrån angivna. Den äldre ordalydelsen giver nämligen icke bestämt vid handen, att prototyperna icke själva angiva meterns längd och kilogrammets massa, utan att dessa enheter bestämmas genom prototyperna med hänsynstagande till genom certifikat fastställda korrekationer. Då enligt 2 § i förslaget meter och kilogram såsom enheter äro definierade genom de internationella prototyperna, synas de nationella prototypernas längd och vikt icke böra sägas vara de i certifikat angivna, varigenom meter och kilogram på detta sätt ånyo skulle definieras med de nationella prototyperna som utgångspunkt. De sakkunniga hava därför föreslagit, att de nationella prototypernas längd och vikt skola anses vara i senaste certifikat angivna, varvid givetvis med sistnämnda uttryck avses det vid varje mätningstillfälle tillgängliga senast utfärdade certifikatet. Bestämmelsen angående reservprototyper har uteslutits, då några dylika icke anskaffats.

4 §.

Nuvarande förordning innehåller i 3 § bestämmelser rörande huvudlikare för längdmåttet och för vikten. Dessa huvudlikare stå under mynt- och justeringsverkets vård och äro jämte reservlikare de enda längdmått och vikter, som direkt kompareras med de nationella prototyperna. De äro de första rangens likare, som justeringsmyndigheten kan tillgripa utan särskilt medgivande av Kungl. Maj:t. Då för det praktiska genomförandet av handelsjusteringen samt för vägning och mätning i allmän handel några korrekationer i avseende å temperatur, tryck m. m. icke kunna tillgripas, har i nu gällande föreskrifter angående huvudlikarna införts vissa bestämmelser angående temperatur och specifik vikt, varigenom desamma vid allmännast förekommande yttre betingelser på bästa sätt representera längden 1 meter och massan 1 kilogram. Det kan givetvis diskuteras, huruvida i anledning av deras grundläggande betydelse för all justering i riket de närmare bestämmelserna angående dessa likare böra intagas i lagen eller utfärdas genom en Kungl. Maj:ts förordning. De sakkunniga anse, att det senare bör ske, på grund av att metern och kilogrammet i lagen äro otvetydigt fastställda genom bestämmelserna om prototyperna och då huvudlikarnas utförande och bestämning gentemot dessa i realiteten endast är en fråga om ett fastställande av praktiska föreskrifter för att utan korrekationsberäkningar kunna åstadkomma minsta möjliga avvikelser från det rätta under de i praktiken förekom-

mande betingelserna. Därtill kommer, att dessa huvudlikare på grund av mätningsteknikens framsteg kunna komma att behöva ersättas med nyare likare, som bättre motsvara tidens krav eller bestämmas under andra betingelser, vilket skulle kräva en ändring av lagen.

Varken i tysk, fransk, schweizisk, dansk, norsk eller finsk lag finnas närmare bestämmelser rörande justeringsverkens huvudlikare införda och i verkets förslag 1918 och 1926 är utfärdandet av dessa bestämmelser föreslaget tillkomma Kungl. Maj:t.

5 §.

Denna paragraf innehåller definition på de av meter och kilogram härledda enheterna nämligen kvadratmeter, kubikmeter och liter.

Beträffande rymdenheten så existerar ju strängt taget tvenne enheter, beroende på om metern eller kilogrammet lägges till grund härför. I nuvarande förordning är detta icke uttryckt på annat sätt, än att en kubikdecimeter eller liter utgör 1000 kubikcentimeter. Det synes dock de sakkunniga, att en verklig definition på dessa båda enheter bör finnas i enlighet med förslaget. Den faktiska skillnaden mellan kubikdecimeter och liter är dock mycket liten, i det att en liter enligt nuvarande bästa bestämmelser utgör 1.000027 kubikdecimeter, varför någon hänsyn därtill icke behöver tagas vid justering och i allmän handel.

6 §.

Paragrafen innehåller de mångfaldar och delar, vilka äro härledda ur enheterna för längd, yta, rymd och massa. Beteckningen över- och underenheter har valts för att motsvara bestämmelserna i 1 § och 10 §. Dessutom har införts de förkortningar, som skola användas. Beträffande dessa förhållanden har full internationell enighet icke nåtts. I nedanstående översikt angivas följande bestämmelser enligt Comité International des Poids et Mesures, enligt »Ausschuss für Einheiten und Formelgrößen» (AEF), enligt föreskrifter av tyska »Bundesrat», enligt nuvarande svenska bestämmelser samt enligt de sakkunnigas förslag. Vad de svenska bestämmelserna beträffar, så äro i förordningen angivna över- och underavdelningar men icke några förkortningar annat än i vissa undantagsfall, såsom i 9, 16, 23 och 25 §§. Däremot har justeringsstyrelsen i cirkulär den 10 april 1879 angivit förkortat beteckningssätt, vilket, i vad detsamma omfattar även i förordningen angivna förkortningar, givetvis sammanfaller med dessa.

	Com. Int.	AEF.	Bundesrat.	Svenska best.	Förslag
--	-----------	------	------------	---------------	---------

Längdmått:

Kilometer	km	km	km	km	km
Meter	m	m	m	m	m
Decimeter	dm	dm	dm	dm	dm
Centimeter	cm	cm	cm	cm	cm
Millimeter	mm	mm	mm	mm	mm
Mikron	μ	μ	—	—	μ

Ytmått:

Kvadratkilometer	km ²	km ²	qkm el. km ²	qvkm	km ²
Hektar	ha	ha	ha	har	ha
Ar	a	a	a	ar	a
Kvadratmeter	m ²	m ²	qm el. m ²	qvm	m ²

	Com. Int.	AEF.	Bundesrat.	Svenska best.	Förslag
Kvadratdecimeter	dm ²	dm ²	qdm el. dm ²	qvdm	dm ²
Kvadratcentimeter	cm ²	cm ²	qcm el. cm ²	qvcn	cm ²
Kvadratmillimeter	mm ²	mm ²	qmm el. mm ²	qvmm	mm ²
Rymdmått:					
(Stère).....	s	—	—	—	—
Kubikmeter	m ³	m ³	cbm el. m ³	kbn	m ³
Kubikdecimeter	dm ³	dm ³	cdm el. dm ³	kbdm	dm ³
Kubikcentimeter	cm ³	cm ³	ccm el. cm ³	kbcn	cm ³
Kubikmillimeter	mm ³	mm ³	cmm el. mm ³	kbnm	mm ³
Hektoliter	hl	hl	hl	hl	hl
Decaliter	dal	—	—	—	—
Liter	l	l	l	l	l
Deciliter	dl	dl	—	dl	dl
Centiliter	cl	cl	—	cl	cl
Milliliter	—	ml	ml	—	ml
Massa:					
Ton.....	t	t	t	—	t
Quintal métrique	q	—	—	—	—
Doppelzentner	—	—	dz	—	—
Deciton	—	—	—	—	dt
Kilogram	kg	kg	kg	kg	kg
Hektogram	—	—	hg	hg	hg
Gram	g	g	g	gr	g
Decigram	dg	dg	—	dg	dlg
Centigram	cg	cg	—	cg	cgg
Milligram	mg	mg	mg	mg	mg

Vad beträffar längdmåtten, så synas samma bestämmelser böra införas, som de av internationella kommittén beslutade. Detta innebär endast ett införande av mikron (μ) såsom tusendels millimeter.

Beteckningen myriameter för 10 000 meter har uteslutits ur förslaget, enär detta uttryck aldrig kommit i bruk här i landet, oaktat det så länge funnits i lagtexten. I nuvarande förordning användes för 10 000 meter även beteckningen ny mil. Då emellertid den gamla milen om 36 000 fot väl numera kommit alldeles ur bruk, synes tiden vara inne att även i lagtexten införa den i dagliga livet numera alltid använda beteckningen mil utan någon närmare bestämning.

För ytmåtten kunna givetvis icke beteckningarna qvkm o. s. v. nu längre användas, utan borde de i varje fall ersättas med kvkm o. s. v. Det synes emellertid de sakkunniga lämpligt att vid detta tillfälle införa de internationella beteckningarna med uteslutande av andra beteckningar, och torde detta icke behöva innebära några svårigheter. Likaledes har föreslagits, att de internationellt gängse beteckningarna ha och a skolla användas. I den händelse missförstånd skulle kunna förekomma genom förväxling med någon annan beteckning a, kan givetvis ar användas oförkortat.

För rymdmåtten hava ävenledes förkortade beteckningar föreslagits i enlighet med internationella bestämmelser utom däruti, att stère och decaliter uteslutits. Dessa benämningar hava förut icke använts och intet behov synes förefinnas för deras införande. Därjämte har för konsekvensens skull föreslagits införande av underenheten milliliter (ml), vilken förekom-

mer i AEF-förkortningarna och i de tyska förordningarna, och vilket mått dessutom är lämpligt vid uttryck av remedier och vid indelning av byretter, mätglas o. d. i liter och dess underavdelningar.

Som beteckning för ton har använts den internationella beteckningen t. Den lämpligaste benämningen för 100 kg synes vara den nu i Sverige antagna, nämligen deciton, och har som beteckning härför föreslagits dt. Den viktigaste förändringen beträffande beteckningarna för massenheterna är, att beteckningen för gram föreslagits skola vara g, i överensstämmelse med det internationella beteckningssättet och i motsats till nu föreskrivna gr.

Samtliga beteckningar äro föreslagna skola användas utan punkt i enlighet med internationellt bruk.

Uppställningen av tabellerna har synts de sakkunniga rationellast ordnad på sådant sätt, att de större enheterna stå över de mindre och att samtliga enheter uttryckts uti grundenheten.

Metrisk karat (mk), vilken godkänts efter riksdagens hörande genom kungörelsen den 18 juni 1910, har upptagits i förslaget till lag.

7 §.

Ifrågavarande paragraf innehåller definition på begreppet justering. Ordalydelsen är densamma som i nu gällande förordning med undantag därav, att bestämmelse tillagts dels att undersökning, godkännande och stämpling skall vara utförd av vederbörlig myndighet, dels ock att stämplingen skall vara utförd med stadgade justeringstecken. Dessa tillägg synas vara behövliga, enär i lagen icke ansetts böra intagas föreskrifter om fördelningen av justeringsarbetet mellan mynt- och justeringsverket samt justerarna eller om det sätt, varpå stämplingen skall ske, utan bestämmelser härom föreslagits intagna i justeringsförordningen.

Uttrycket justering har använts såsom sammanfattande beteckning för nyjustering och omjustering. Så har skett av praktiska skäl för att de olika slagen justering icke skola behöva upprepas vid tillfällen, när de gemensamt avses, utan i sådana fall endast skall behöva användas ordet justering.

Beträffande förnyad justering av redskap, som blivit oriktigt, innebär förslaget icke någon väsentlig ändring i gällande föreskrifter. Detta framgår av 38 och 40 §§ i 1885 års förordning. I 38 § stadgas, att vid periodisk omjustering av mått och vikter ävensom vid eljest skeende undersökning av mätnings- och vägningsredskap i allmänhet skall iakttagas, att om redskapet finnes hava sådant fel, att avvikelserna från det rätta är större än enligt 33 § eller 35 § må äga rum, redskapet ej må godkännas, med mindre detsamma ändras så, att avvikelserna ej varder större än den vid första justeringen av sådant redskap jämlikt 34 eller 36 §§ högsta lagligen tillåtna. I 40 § stadgas: »Varder vid omjustering av mått eller vikt efter sådan ändring, som i 38 § sägs, redskapet godkänt, då skall förnyad stämpling ske. Godkännes redskapet utan ändring, äsättes endast nytt årtal samt ifall omjustering sker inom annat distrikt än det, där näst föregående justering blivit gjord, det först nämnda distriktets nummer.»

Härav framgår, att efter gjord ändring redskapet skall hava samma remedier som vid första justeringen och likaledes stämplas på nytt, under det att om justeringen kan ske utan ändring omjusteringsremedierna gälla och ingen nystämpling förekommer utan endast påslagning av nytt årtal.

I nuvarande förordnings 7 § stadgas, att om justerat mättnings- eller vägningsredskap genom slitning eller på annat sätt undergått sådan förändring, att redskapets avvikelse från det rätta är större än den, enligt vad i 33 och 35 §§ sägs, högsta lagligen tillåtna; då skall samma redskap, så vitt det brukas vid handel eller eljest, då varor skola avlämnas eller mottagas efter mått eller vikt, vara underkastat omjustering, som bör ske ofördröjligen efter därom av vederbörande justerare gjord tillsägelse eller eljest erhållen kännedom om redskapets oriktiga beskaffenhet. Den här nämnda omjusteringen torde, sedd i samband med bestämmelserna i 38 § böra ske med iakttagande av, att remedierna vid första justeringen skola innehållas, och är alltså detsamma, som de sakkunniga föreslagit skola erhålla benämningen nyjustering. Däremot utsäges icke vad som skall föregå en dylik omjustering, men avsikten synes väl hava varit, att i främsta hand justeraren, såsom i 38 § omnämnes, skulle ändra redskapet så, att remedierna vid första justeringen skulle kunna hållas.

Av det föregående framgår, att nuvarande förordning icke använder ordet reparation utan endast ordet ändring samt att denna torde hava avsetts böra utföras huvudsakligast av justeraren. Justering efter dylik ändring kallas omjustering, varvid dock nyjusteringsremedierna skola gälla. Dessa bestämmelser måste ses mot bakgrunden av, att vid tiden för förordningens tillkomst endast funnos så enkla redskap, att ändringen i de flesta fall kunde utföras vid justeringen utan någon genomgripande reparation. Med de nu använda komplicerade redskapen måste emellertid reparationer ofta utföras, vilka äro av den art, att de icke lämpligen kunna företagas av justeraren vid dennes justeringsförrättningar. Därtill kommer emellertid, att å dessa redskap ofta behöva vidtagas smärre rättelser, vilka icke kunna hänföras under begreppet reparation, exempelvis påfyllning av olja i en oljebroms o. d., efter vilken operation icke nödvändigtvis en nyjustering kan anses vara av nöden. Ett tvång till nyjustering även för den minsta ändring skulle orsaka ägaren stora kostnader för kallelse av justerare och skulle i många fall vara en onödig pålaga. De sakkunniga hava av denna anledning genom användande av ordet reparation avsett, att icke smärre ändringar, som icke äro hänförliga till reparation, skulle behöva orsaka nyjustering, och hava därför i 11 § föreslagit, att oriktigt redskap, som underkastats reparation, icke må användas, innan nyjustering skett. Lämpligen borde härvidlag utsägas, vad som förstås med reparation, men de sakkunniga hava icke ansett sig böra göra detta på grund av svårigheten att på ett vid alla tillfällen tillämplbart sätt kunna uttrycka vad med reparation avses. Givetvis innebär dock detta begrepp, att en förändring av för måtts- och viktsangivelsen väsentliga delar skall hava åstadkommits. Härvid innefattas dock naturligen icke sådana förändringar, som enbart avsett inställning av ett redskap medelst oplomberade och i gällande föreskrifter härför medgivna anordningar.

Såsom av det föregående framgår, har sålunda en lättnad i nu gällande bestämmelser föreslagits, nämligen så, att icke mindre ändringar men väl reparation förpliktiga till nyjustering, och synes detta vara en nödvändig följd av övergång till användande av mera komplicerade redskap. Mynt- och justeringsverket kan emellertid genom föreskrifter angående plombering av redskap i de fall, där detta anses nödvändigt, hindra tillgång till de delar av ett redskap, som äro så viktiga, att en ändring av dem bör hava nyjustering till följd. Genom borttagande av dylika plom-

ber med därå anbragta justeringstecken är enligt förslaget 11 § 2 mom. justeringen ej längre gällande, varför nyjustering måste ske.

8 §.

Denna paragraf motsvarar 5 § 1 mom. i nuvarande förordning, som har följande lydelse:

»Vid handel eller eljest, då varor skola avlämnas eller mottagas efter mått eller vikt, må icke utom i de fall, varom i 32 § sägs, nyttjas andra redskap för mätning eller vägning än de, som här i riket blivit i vederbörlig ordning justerade.»

Häri utsäges sålunda endast, att om vid mätning eller vägning mättings- eller vägningsredskap användes, desamma skola vara justerade, såvida de nyttjas vid handel eller eljest, då varor skola avlämnas eller mottagas efter mått eller vikt. Däremot utsäges icke, att varor skola mätas och vägas, om de avlämnas efter mått eller vikt, och en sådan utvidgning synes icke heller lämplig. Bestämmelsen avser endast det fall, att varor avlämnas eller mottagas, men synes för detta fall hava en mycket vidsträckt omfattning.

De sakkunniga hava emellertid ansett, att justeringsplikten bör utsträckas längre, än vad nuvarande förordning gör. Ett avlämnande eller mottagande av varor synes icke innefatta alla de tillfällen, vid vilka justerade redskap böra komma till användning. Justeringsplikten synes även böra omfatta sådana tillfällen, vid vilka ekonomiskt anspråk skall beräknas efter mått eller vikt, även om avlämnande eller mottagande av varor icke äger rum, exempelvis vid viss beskattning, vid förtullning och vid fastställande av vissa frakttavgifter. Ett uteslutande från justeringsplikt för mättings- och vägningsredskap, som användas vid dylika tillfällen, synes icke vara ett konsekvent uttryck för justeringslagens avsikt att skapa möjligast stora trygghet vid sådan mätning och vägning, efter vilken ekonomiska anspråk bestämmas. De sakkunniga hava av denna anledning föreslagit ordalydelse i enlighet med paragrafens 1 mom.

Varors avlämnande eller mottagande vid handel — eller, som i förslaget sägs, vid köp och byte — blir då ett specialfall, som de sakkunniga emellertid låtit kvarstå i förslaget med hänsyn till, att det torde vara det vanligast förekommande. Orden »eller eljest» i den nuvarande lagtexten hava vid den formulering förslaget erhållit kunnat utgå.

I uttrycket »vederbörligen justerade» hava de sakkunniga velat inlägga, att redskapet skall hava undergått även omjustering, där sådan enligt 9 § i förslaget är föreskriven. Att redskapet skall vara justerat för användning, varom fråga är, syftar på, att redskap kunna justeras allenast för viss inskränkt användning, exempelvis för mätning av endast vissa slags varor, vägning endast vid avgifters bestämmande eller dylikt. Sådana redskap böra naturligtvis ej få användas för annat ändamål än det, för vilket de justerats.

Förslaget innebär icke, att ovillkorligen alla redskap, som användas för ändamål, varom i detta moment sägs, skola vara justerade, ty, såsom i 14 § föreslagits, skulle Kungl. Maj:t äga befogenhet att i vissa fall medgiva undantag från bestämmelsen.

Mom. 2 och 3 behandla vissa undantag från justeringsplikt för mättings- och vägningsredskap, nämligen för mätning med märkta förvarings- och transportredskap och i emballage samt vid bestämmande av avlöningsförmåner i vissa fall.

I nu gällande förordning om mått och vikt förekommer icke beteckningen märkning, utan endast i Art. 9 föreskrifter rörande stämpling av förvarings- och transportkärl. Avsikten med nuvarande bestämmelse är den, att kärl av beskaffenhet att icke kunna som målkärl justeras skola kunna uppmätas och stämplas, varvid rymden utsättes å kärlen. Stämpling av förvarings- och transportkärl är för närvarande mycket ofta förekommande. För allmänheten kan det givetvis vara av stort värde, att vid leverans i dunkar, tankautomobiler, lastautomobiler o. s. v. hava dessa redskap uppmätta och stämplade för att erhålla någorlunda noggrann kontroll på, att rätt myckenhet levererats. På grund av dessa redskaps konstruktion är det emellertid omöjligt att justera dem med den noggrannhet, som remedierna för målkärl föreskriva, varjämte även deras form på grund av deras olika användning är mycket variabel och icke kan standardiseras till det utförande, som är föreskrivet för målkärl. Därjämte kan för olika behov vitt skilda myckenheter behöva bestämmas, vilka icke sammanfalla med de fastställda volymerna för målkärl. Till följd av den mindre noggrannheten är i förordningens 45 § bestämt, att stämpling av förvarings- och transportkärl icke i fråga om myckenhet av levererad vara medför laga vitsord, där sådant av varans mottagare bestrides; utan skall det vara mottagaren obetaget att, medelst uppmätning eller vägning, förvissa sig om varans myckenhet. Härigenom är en bestämd skillnad fastslagen mellan justerade och stämplade redskap.

I förslagets 15 § hava de sakkunniga föreslagit benämningen märkning för ovan beskriven åtgärd, enär stämpling enligt 7 § och även enligt nu gällande bestämmelser avser åsättande av stadgade justeringstecken. En principiell skillnad mellan de sakkunnigas förslag rörande märkta redskap och nu gällande förordning ligger däri, att enligt förslaget dylikt redskap hänförs till mätnings- och vägningsredskap, vilket icke för närvarande är fallet. Enligt nuvarande förordningens 5 § 2 mom. förstås nämligen med mätnings- och vägningsredskap längdmått, målkärl för torra och för våta varor, vedmått, vikter och vågar, varvid alltså förvarings- och transportkärl äro uteslutna. Såsom närmare har motiverats under 1 §, synes emellertid nödvändigt att för undanröjande av vissa svårigheter vid tolkningen av begreppet mätnings- och vägningsredskap angiva en vidare definition på detta begrepp än nu gällande. Mätnings- och vägningsredskap är enligt förslaget varje redskap, som är avsett att användas för fastställande av längd, yta, rymd och vikt och sålunda komma förvarings- och transportkärl ävenledes att betraktas såsom mätnings- och vägningsredskap. Det torde även vara otvivelaktigt, att ett redskap, som genom justeringsmyndighets försorg uppmäts och stämplats med viss rymd, rätteligen är ett mätningsredskap, då detsamma givetvis användes till mätning. Då det icke synes lämpligt att omöjliggöra den nuvarande användningen av ifrågavarande märkta redskap, har det erfordrats en undantagsbestämmelse för dem i förevarande paragraf.

Angående sådan mätning, som sker uti emballage, vilket på grund av sitt utförande icke giver intryck av, att noggrann mätning därmed företages, som orden lyda i slutet av förslagets 2 mom., få de sakkunniga hänvisa till motiven till 1 § 2 och 3 mom.

I 3 mom. har undantag från justeringsplikt vidare föreslagits för redskap, avsedda för sådan uppmätning eller uppvägning, som verkställes för fastställande av arbetares eller annans avlöningsförmåner, där dessa stå i förhållande till storleken av arbetsprodukten. Den noggrannhet,

som vid dylika tillfällen erfordras, är nämligen oftast icke så stor som den, vilken eljest är behövlig. Redskapen nyttjas ofta under yttre förhållanden, som göra dem rätt otillförlitliga. Att ställa dylika redskap utan all kontroll synes emellertid de sakkunniga icke lämpligt. Möjligen kunde det föreskrivas, att de skulle justeras såsom särskilda mättnings- och vägningsredskap med remedier avpassade för ändamålet, men då vitt skilda redskap äro erforderliga, torde svårigheterna för obligatorisk justering bliva för stora, varför de sakkunniga föreslagit, att redskapen bliva befriade från justeringsplikt, såvitt justerade redskap finnas att tillgå, så att vid anfordran nödig kontroll av de ojusterade redskapen kan åstadkommas. Härigenom är möjlighet given att kontrollera, att riktig mätning och vägning åstadkommes, vilket synes vara tillfyllest för åstadkommande av trygghet vid beräkning av avlöning efter storleken av arbetsprodukten.

9 §.

Denna paragraf innehåller de ytterst viktiga bestämmelser, som erfordras för vidmakthållande av riktigheten hos mättnings- och vägningsredskapen.

Inom olika länder äro härvidlag mycket olika bestämmelser gällande, varför här i korthet skall redogöras för det väsentligaste av lagstiftningen härom i Tyskland, Schweiz, Norge, Danmark och Finland.

I Tyskland gälla följande bestämmelser.

Redskap, som äro justeringspliktiga, skola inom viss bestämd tidsfrist omjusteras. De tidsfrister, inom vilka omjustering skall företagas, äro för

a) längdmått, mälkärl för torra och våta varor, mätapparater för torra och våta varor, vikter, vågar med en maximikapacitet intill 3 000 kg samt fat för öl två år, samt

b) vågar med en maximikapacitet av 3 000 kg och däröver, fast monterade vågar och fat för vin och fruktvin tre år.

Omjusteringen skall i regel företagas på justeringsverkstaden. Omjusteringar utanför verkstaden ske för redskap, som äro svåra att transportera eller som i transporten lätt kunna skadas eller som äro förenade med andra föremål och med svårighet kunna borttagas.

I Schweiz anordnas åtminstone vart tredje år en allmän eftersyn (inspektion), varvid samtliga i handeln använda mättnings- och vägningsredskap provas i avseende på sin riktighet. Pendelvågar skola emellertid vara underkastade efterprövning varje år.

I Norge finnes ingen periodisk omjustering föreskriven med undantag för pendelvågar och automatiska vågar, men polismyndigheten skall undersöka mättnings- och vägningsredskap minst en gång årligen. Härvid skall en verklig undersökning företagas, huruvida redskapen ligga inom givna felgränser, och om så icke är fallet, skola de förseglas eller göras obrukbara. Polismyndighet är därför utrustad med kontrollredskap för undersökningarnas utförande. Kasserat redskap, som underkastas reparation, skall därefter omjusteras. Önskar någon att få ett justerat redskap undersökt på nytt för att utröna, om det äger enligt lagen fordrade egenskaper, kan redskapet underkastas »revision» vid justeringsverket.

I Danmark finnes endast den allmänna bestämmelsen, att de, som använda justerade mättnings- och vägningsredskap, skola draga försorg om, att dessa bliva omjusterade, så snart felen överskrida de för begagnandet bestämda remedierna samt dessutom inom de tidsfrister, som eventuellt

äro fastställda. Något straff är icke stipulerat för användande av oriktiga redskap, om det ej sker i sviklig avsikt, för så vitt icke redskapet avviker från det rätta med mer än 4 gånger och för vikter med mer än 10 gånger det tillåtna eller redskapet varit kasserat.

I Finland skola mått, vikter och vågar, som nyttjas i handel, omjusteras före utgången av juni månad under det tredje kalenderåret efter det kalenderår, varunder redskapet senast justerades. Hel- och halvautomatiska mättnings- eller vägningsredskap böra likväl omjusteras vartannat kalenderår före utgången av juni månad.

I vårt land skola enligt 7 § 2 mom. i 1885 års förordning mått och vikter, alltså ej vågar, som nyttjas i kronans magasin, vid in- och utlastning å fartyg, på allmänna försäljningsplatser eller i öppna bodar eller magasin, där handel och rörelse idkas, vara underkastade periodisk omjustering, längdmåtten vart sjätte år samt målkärlen, vikterna och vedmåtten vart tredje år. För vikter understigande ett decigram är omjustering ej påbjuden.

Vad först angår frågan om de platser, beträffande vilka där använda redskap skola omjusteras, så framgår av bl. a. lag- samt allmänna besvärsoch ekonomiutskottets utlåtande nr 4 till 1853—54 års riksdag, att man ansett, att omjustering bör föreskrivas för sådana platser, där redskapen äro utsatta för flitig användning och således kunna antagas snart försämrast. De viktigaste av dessa lära numera vara, vad som motsvarar »allmänna försäljningsplatser» samt »öppna bodar eller magasin, där handel och rörelse idkas». Under begreppet allmänna försäljningsplatser inrymmes emellertid, såsom en jämförelse mellan 1 och 2 §§ i ordningsstadgan för rikets städer utvisar, endast vissa av myndighet bestämda salutorg och dylika platser, under det att exempelvis en bensinpump, uppsatt vid en gata vilken som helst, icke står å en allmän försäljningsplats. De sakkunniga hava trott sig kunna sammanfatta ifrågavarande försäljningsplatser under benämningen »allmänt tillgängliga försäljningsplatser». Detta uttryck kommer då även att omfatta ett ställe som det nyss antydda, vilket ej är att hänföra till allmänna försäljningsplatser, ävensom vissa lokaler, vilka kanske ej kunna betecknas som »öppna bodar eller magasin», såsom utskänkningsställen o. d. Kronans magasin torde ur nu förevarande synpunkt icke hava samma betydelse som förr, sedan skatteuppbörd in natura ej längre äger rum. De sakkunniga hava i förslaget utlämnat dem ävensom bestämmelsen angående omjustering av redskap, som nyttjas vid in- och utlastning å fartyg. Härvid är emellertid att märka, att de sakkunniga däremot utvidgat omjusteringsplikten till redskap, som användas i statlig verksamhet samt vid yrkesmässig handel eller rörelse. På sätt de sakkunniga i den allmänna motiveringen berört, äger numera i stor utsträckning uppmätning eller uppvägning av varor rum i fabriker, varefter de inläggas i förpackningar och säljas efter därvid erhållet mått eller vikt. Det synes icke föreligga någon anledning, varför därvid använda mättnings- och vägningsredskap med avseende å justeringsplikten skulle vara gynnsammare ställda än de i en handelsbod nyttjade. Vidare torde man kunna uppställa strängare fordringar på den, som yrkesmässigt driver handel eller rörelse, än på en annan person, som, om ock vid handel, likväl endast mera tillfälligtvis använder mättnings- eller vägningsredskap. Omjusteringsplikten bör således ej drabba exempelvis lantbrukare, vilka icke yrkesmässigt idka försäljning av sina produkter. Att ålägga statliga myndigheter samma skärpta skyldigheter sy-

nes icke kunna möta några betänkligheter. Av lagtextens formulering framgår, att omjusteringsplikten ej är avsedd att gälla för redskap, som inom industrien användas för internt bruk.

I nuvarande förordnings 7 § 1 mom. omnämnda omjusteringsperioder hava visat sig lämpligt avvägda, varför de sakkunniga upptagit dem i sitt förslag. Förslaget innebär dock den ändringen, att omjusteringen skall verkställas före september månads utgång i stället för före årets utgång. Detta har skett av den anledningen, att man med den nuvarande föreskriften haft möjlighet — och även i stor utsträckning begagnat sig härav — att öka omjusteringsperioden med ett år. Om exempelvis en vikt är justerad under 1928, skall densamma lagenligt omjusteras under 1931. Om nu trots detta omjusteringen uppskjutes till 1932 men verkställs strax på nyåret, kan något åtal för den försenade omjusteringen icke ske, då vikten varit laglig under hela 1931 och icke ojusterad använts under 1932. Nästa omjusteringsperiod utgår emellertid vid detta förfaringsätt först 1935 i stället för 1934. Detta förhållande orsakar dessutom justeringsmyndigheterna den svårigheten, att justeringsgods i stor utsträckning anhopas vid årsskiftena, varför allmänheten vid dessa tillfällen icke kan få justeringarna så snabbt utförda, som om justeringsarbetet fördelades under hela året. Genom den föreslagna ändringen skulle vinnas, att en tre-årig omjustering bleve effektiv, ty en affärsman skulle icke kunna under årets sista kvartal undvara lagligen omjusterade redskap och dessutom skulle med säkerhet justeringsarbetet jämnare fördelas under året. I förslaget till justeringsförordning hava de sakkunniga upptagit den bestämmelsen, att polismyndighetens årliga inspektion av redskap skall äga rum under årets sista kvartal. Härigenom kompletteras ovannämnda föreskrifter, så att ingen skall kunna undandraga sig omjusteringsplikten.

Det nu gällande undantaget för vikter understigande 1 decigram hava de sakkunniga bibehållit men flyttat föreskriften härom till en särskild förordning om undantag från justeringsplikt.

Den nuvarande förordningen nämner intet angående omjustering av vågar annat än i det avseendet, att de skola omjusteras, när de genom slitning eller dylikt blivit så försämrade, att de icke uppfylla gällande remedier. Möjligheten för en innehavare av en våg att avgöra om så skett, är emellertid icke stor, för så vitt vågen icke blivit till den grad missvisande, att uppmärksamheten nödvändigtvis måste dragas till förhållandet. Den möjligheten finnes ju, att justerare eller polisman vid sina undersökningar konstatera felaktighet hos en våg, men erfarenheten har visat, att denna kontroll icke på långt när är effektiv. Justerare äger visserligen rätt att verkställa undersökning av vågar i öppna bodar o. s. v., men sådana inspektioner företagas sällan av den anledning, att justeraren icke äger rätt uppbära någon ersättning för dylika inspektioner, som ju måste för honom ställa sig ganska dyrbara genom resekostnader, uppehälle o. s. v. Polismän hava icke den insikt i hithörande ämnen, som fordras för undersökning av mera komplicerade vågar, och deras verksamhet går därför i allmänhet ut på att konstatera, huruvida ett redskap är justerat och inom föreskriven tid omjusterat. Som ingen periodisk omjustering är föreskriven för vågar, lämnas dessa alltså till största delen utan undersökning.

Frågan om vågars indragande under omjusteringsplikten har tidigare vid upprepade tillfällen varit föremål för överväganden. Av vetenskapsakademien år 1875 tillsatta sakkunniga yttrade härom: Vi hava upptagit

likarmade vågar bland de vågredskap, som äro underkastade godkännande och justering, innan de få i handel och rörelse begagnas. Såsom skäl härtill kan anföras, att dessa vågar torde böra till sin konstruktion godkännas av justerare, innan de utlämnas till praktiskt bruk. Däremot anse vi det icke medföra något gagn, att vågar periodiskt omjusteras, emedan de äro lätta att förfalska, utan att justeringsmärkena på något sätt skadas, till följd varav dessa märken icke giva någon säkerhet för att vågen fortfarande är i behörigt skick. Justeringsmärkena, anbragta på ett vågredskap, bevisa sålunda endast, att detsamma vid dess första utlämnande i allmänna rörelsen var av antaglig konstruktion.

Redan 1876 genmälde lantmäteristyrelsen häremot följande: Det senare är oemotsägligt under förutsättning, att med antaglig konstruktion även menas vägningsredskapets riktighet, men jämväl vikter kunna t. ex. genom filning lätt förfalskas — göras lättare än de voro, då de justerades — utan att justeringsmärkena på något sätt skadas, såvida man ej överallt betäckte vikterna med sådana märken, vilket aldrig föreskrivits och vore orimligt att föreskriva. Allt vad de sakkunniga ledamöterna i övrigt anført, synes innehålla giltiga och talande skäl för nödvändigheten av vågars omjustering, såvida eljest någon säkerhet skall finnas för, att vid vägning av varor rätt tillgår, det, som är lättast att förfalska, torde behöva att oftare till riktigheten undersökas än det, som är svårare att förfalska, och, likväl innehåller förslaget, att det förra icke skulle mer än en enda gång justeras, eller innan vägningsredskap må i allmän handel och rörelse begagnas, icke sedan de under begagnandet blivit oriktiga, vilket lätt sker.

I proposition till riksdagen den 3 mars 1876 samt i riksdagens skrivelse den 14 maj 1876 upptogs icke föreskrifter om omjustering av vågar, vilket sålunda icke heller blev fallet i förordningen den 22 november 1878.

Denna fråga upptogs ånyo till behandling år 1899 i anledning av till chefen för finansdepartementet ställda skrifter från landets justerare, vari hemställdes, att även vågar skulle vara underkastade periodisk omjustering. Ifråga härom anfördes, att då på 1870-talet fråga förevar om införande i vårt land av det metriska systemet, hade dåvarande chefen för lantmäteriet och det därmed förenade justeringssväsendet efter erhållet uppdrag utarbetat förslag till författning om det nya systemet. Såväl denne som av Kungl. Maj:t tillsatt kommitté hade fäst uppmärksamheten på nödvändigheten därav, att vid vägning såväl våg som vikter vore riktiga, och hade därvid särskilt framhållits, att noggranna bestämmelser för ena slaget av dessa redskap helt naturligt bleve ändamålslösa, om de icke motsvarades av bestämmelser, som garanterade riktigheten av det andra slaget. Denna princip hade icke blivit iakttagen i gällande författning, enär i densamma periodisk omjustering väl blivit stadgad för vikter, men däremot icke för vågar. Visserligen föreskreves i författningen, att omjustering även av vågar skulle ske, så snart ägaren genom justeraren eller eljest kommit till insikt om, att vågen på ett eller annat sätt blivit oriktig, men erfarenheten visade, att ifrågavarande bestämmelse saknade förmåga att göra sig gällande.

Chefen för kontroll- och justeringsbyrån biträdde justerarnas uppfattning och även vetenskapsakademien tillstyrkte förslaget angående omjustering. Den av Kungl. Maj:t vid 1900 års riksdag framlagda propositionen angående treårig omjustering av vågar avsågs emellertid av riksdagen på följande grunder. Såvitt riksdagen hade sig bekant, hade det ej visat sig något verkligt behov av förändring uti gällande bestämmel-

ser härutinnan, enligt vilka någon periodisk omjustering ej erfordrades utan skyldigheten att låta verkställa omjustering av vågar inträdde först vid erhållen kännedom om vågens oriktighet. Polismyndighet hade ju sig ålagt att hålla tillsyn å efterlevnaden av denna föreskrift, och härtill komme, att ett användande i handel och rörelse av en medvetet oriktig våg vore uti allmänna strafflagen belagt med ansvar. Dessutom skulle en periodisk omjustering av vågar enligt riksdagens uppfattning ej bereda någon nämnvärd säkerhet för vågarnas riktighet. Mot avsiktligt åstadkommen oriktighet hos en våg vore omjusteringen lika litet, som den nu före vågens första användning anbefallda justeringen, av någon betydelse, och vad anginge felaktigheter, som uppstode utan särskilt förvållande, kunde desamma, om ock i någon mån, dock ej fullständigt genom omjusteringen förekommas. Sannolikheten av sådana felaktigheter bleve, särdeles vad vidkomme decimal- och andra större vågar, snarare ökad i följd av den transport från omjusteringsstället, som i många fall måste äga rum. Det kunde till och med inträffa, att en våg, som vid omjusteringen befundes riktig och beträffande vilken omjustering alltså ej varit erforderlig, just i följd av den med omjusteringen förenade transporten bleve för sitt ändamål otillförlitlig. Slutligen befarade riksdagen, att ett stadgande om periodisk omjustering av vågar skulle vara ägnat att slappa allmänhetens vaksamhet vid vågars användning, invagga i säkerhet rörande vågars riktighet samt sålunda i viss mån motverka det ändamål, man med föreskriften avsåg att ernå: ökad garanti för allmänheten mot oriktiga vågars användning i den allmänna rörelsen. Härtill komme, att en föreskrift om periodisk omjustering av vågar skulle åsamka dem, som av en dylik föreskrift träffades, avsevärt besvär och ej ringa kostnader.

Frågan kom återigen upp vid 1916 års riksdag, då en motionär i andra kammaren hemställde, att riksdagen måtte besluta hos Kungl. Maj:t hemställa om sådan ändring av gällande bestämmelse i avseende å mått och vikt, att vågar, som användes i allmänna handeln, skulle omjusteras vart tredje år. I motionen påpekades det förhållandet, att under de senaste åren i den allmänna handeln kommit i bruk vågtyper, vilka medelst fasta vikter eller pendlar direkt utvisade varans vikt. Självfallet hade väl under gångna tider med användandet av mera enkla, likarmade balansvågar det varit lättare för såväl allmänheten som polismyndigheterna att kunna nöjaktigt kontrollera vågarnas utslag, men detta torde för lekmannen vara en praktisk omöjlighet med de komplicerade konstruktioner av vågtyper, som numera förekomme och finge användas i den allmänna handeln. Fackmännens erfarenheter hade visat, att 75 procent av de vågar, vilka själmant inlämnades till omjustering, vore absolut felaktiga, samt att deras delar vore till den grad förslitna, att i stället för tappar med skarp egg, vågarna fått funktionera med runda tappar med ett resultat, som naturligtvis inte närmare behövde belysas.

I utlåtande över motionen av andra kammarens femte tillfälliga utskott framhölls, att utskottet ansåg de av riksdagen år 1900 anförda skälen mot införande av bestämmelse om periodisk omjustering av vågar alltjämt äga giltighet. Dessutom framhöll utskottet, att beträffande de fint konstruerade, mycket dyrbara visarvågar, som på de senare åren blivit alltmera vanliga i den allmänna handeln, en sådan bestämmelse säkerligen komme att medföra mycket avsevärda olägenheter. Dessa vågar kunde i många år bevaras felfria, om de sköttes väl och ej behövde förflyttas.

eller bliva utsatta för stötar, varemot de vid transporter mycket lätt bleve skadade. Den förnämsta garantin emot användande av felvisande vågar syntes utskottet vara den omständigheten, att det låge i såväl säljarens som köparens intresse i stort sett, att det i handeln vägdes riktigt. För kundkretsens bevarande och förkovran torde det för köpmannen vara av mycket stor vikt, att han läte sig angeläget vara att av egen drift tillse, att de vågar, han använde, ej vore missvisande. Det torde också vara mycket vanligt, att samtidigt med vikterna vågarna frivilligt insändes för justering och självfallet vore, att en våg, som genom nötning blivit felaktig, lika väl kunde visa ett utslag till köparens som till säljarens fördel. Utskottet framhöll vidare de lagstiftningsåtgärder, som vidtagits på detta område för att erhålla tillbörlig ordning ävensom garanti emot missbruk, nämligen dels att vågarna skola vara justerade, innan de få användas i handel, dels att de skola omjusteras, om de befinnas vara felaktiga, dels att kontrollen häröver är uppdragen åt mynt- och justeringsverket, vederbörande justerare och polismyndighet samt dels att straff är stadgat för användande i handel och rörelse av medvetet oriktiga vågar. Att härutöver genom lag bestämma, att alla vågar, som i allmänna handeln nyttjades, skulle omjusteras inom vissa tider, ansåg utskottet icke skulle avhjälpa undantagsvis förekommande missbruk men väl förorsaka avsevärda olägenheter, och hemställde utskottet därför, att motionen ej måtte föranleda någon andra kammarens åtgärd. — Kam-maren biföll utskottets hemställan.

I yttrande över mynt- och justeringsverkets förslag år 1918 till författningar om mått och vikt m. m., vilket förslag innehöll bestämmelse, att vågar icke skulle vara underkastade periodisk omjustering, fann handelskammaren för Örebro och Västmanlands län det vara lika nödvändigt, att vågar underkastades omjustering, som mått och vikter. Skånes handelskammare ansåg, att omjustering av besman borde föreskrivas.

Mynt- och justeringsverket föreslog i sitt förslag år 1926, att vågar skulle omjusteras vart tredje år.

Slutligen anmärkes, att vid ett av mynt- och justeringsverket år 1928 föranstaltat sammanträde med representanter för Sveriges Köpmannaförbund, vågindustri och vägförsäljare enhälligt uttalades anslutning till ett förslag om obligatorisk besiktning av vågar vart annat år.

De sakkunniga omfatta den meningen, att en periodisk omjustering av vågar är särdeles väl påkallad. Vad beträffar farhågan, att dylik omjustering skulle slappa allmänhetens vaksamhet, få de sakkunniga såsom sin mening uttala, att det nuvarande tillståndet tvärtom torde bi-bringat allmänheten den uppfattningen, att vågar äro mycket tillförlitliga redskap, då desamma i motsats till andra mätnings- och vägningsredskap icke äro underkastade någon omjustering. En periodisk undersökning av vågarna torde vara ägnad att hos våginnehavarna inskräpa nödvändigheten av en god omvårdnad om vågarna, då genom misskötsel uppkomna fel ju måste föranleda, att vågen vid undersökning kasseras.

Beträffande behovet av en förändring av gällande bestämmelser få de sakkunniga meddela resultatet av en av mynt- och justeringsverket utförd undersökning rörande tillståndet av i handeln använda vågar, om vilken undersökning i korthet meddelats genom verkets skrivelse den 14 februari 1930 till riksdagens andra lagutskott. Undersökningen utfördes av verkets tjänstemän och planlades så, att inom ett flertal olika städer, nämligen Stockholm, Enköping, Västerås, Köping, Örebro, Askersund,

Norrköping, Malmö, Hälsingborg, Lund, Gävle, Uppsala och Falun utvaldes vissa affärsgator, vid vilka samtliga därstädes befintliga vågar undersöktes. Likaså undersöktes samtliga vågar i en del saluhallar ävensom ett fåtal vågar på landsbygden. Undersökningen, som omfattade 815 st. vågar, kom sålunda att ge en ungefärlig uppfattning av huru vågarnas tillstånd är i den allmänna handeln. Noggranna anteckningar gjordes av vilket fabrikat och av vilken typ vågarna voro samt även sista justeringsåret och den avvikelse de visade från det rätta.

Resultatet framgår av nedanstående tabeller, i vilka för olika orter upptagits dels det absoluta och det procentuella antalet godkända och kasserade pendelvågar och likarmade vågar och dels huru kassationsprocenten är beroende av justeringsåret.

O r t	Pendelvågar				Likarmade vågar			
	Godkända		Kasserade		Godkända		Kasserade	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Stockholm.....	47	51	45	49	54	70	23	30
Enköping	2	25	6	75	5	56	4	44
Västerås	12	86	2	14	10	83	2	17
Köping	6	75	2	25	7	70	3	30
Örebro	14	48	15	52	18	86	3	14
Askersund	2	67	1	33	1	33	2	67
Norrköping	14	39	22	61	21	95	1	5
Malmö	45	46	52	54	42	76	13	24
Hälsingborg	14	30	33	70	16	84	3	16
Lund	12	30	28	70	14	93	1	7
Gävle	21	49	22	51	19	95	1	5
Uppsala	23	48	25	52	21	68	10	32
Falun	9	39	14	61	12	92	1	8
Landsorten	9	75	3	25	5	63	3	37
	230	46	270	54	245	78	70	22

Justeringsår	Likarmade vågar				
	Godkända		Kasserade		Summa vågar
	st.	%	st.	%	st.
1928	13	93	1	7	14
1927—1928	39	91	4	9	43
1926—1928	64	86	10	14	74
1925—1928	96	86	16	14	112
1924—1928	110	85	19	15	129
1923—1928	122	84	23	16	145
1922—1928	139	84	26	16	165
1921—1928	150	83	31	17	181
1920—1928	157	83	33	17	190
1919—1928	162	81	37	19	199
1918—1928	163	81	38	19	201
1917—1928	168	81	39	19	207
1916—1928	170	81	39	19	209
1915—1928	173	81	40	19	213
1914—1928	176	80	43	20	219
1913—1928	180	80	44	20	224
1912—1928	182	80	46	20	228
1911—1928	184	80	47	20	231
1910—1928	185	79	48	21	233
—1928	245	78	70	22	315

Justeringsår	Pendelvågar				
	Godkända		Kasserade		Summa vågar
	st.	%	st.	%	
1928	59	83	12	17	71
1927—1928	102	68	48	32	150
1926—1928	135	61	85	39	220
1925—1928	157	56	125	44	282
1924—1928	175	54	152	46	327
1923—1928	193	53	174	47	367
1922—1928	203	52	189	48	392
1921—1928	207	52	194	48	401
1920—1928	208	51	203	49	411
1919—1928	213	50	215	50	428
1918—1928	216	49	229	51	445
1917—1928	217	48	236	52	453
1916—1928	219	47	245	53	464
1915—1928	219	47	245	53	464
1914—1928	220	47	247	53	467
1913—1928	220	47	248	53	468
—1928	230	46	270	54	500

Av dessa tabeller framgår, att antalet pendelvågar, som visade felaktig viktsangivelse utöver gällande remedium, var 54 %, under det att motsvarande antal för likarmade vågar var 22 %. Vid uppdelning av ifrågasvarande 22 % på balansvågar och taffelvågar visade sig 18 % av det förra slaget och 25 % av det senare slaget vara kassabla. Största felet över det lagligen tillåtna uppgick hos de kassabla vågarna i medeltal till 237 % av största tillåtna fel, varvid 72 % av de undersökta vågarna visade fel under och icke över det rätta. Vad detta betyder, torde framgå därav, att exempelvis en 20 kg:s pendelvåg får hava ett fel av 30 g, och att sålunda högsta felet för en dylik våg i medeltal utgjorde c:a 1 hg. Ett så stort fel kunde sålunda understundom uppkomma vid uppvägning även av jämförelsevis små kvantiteter. Vid vägning av 2 kg skulle detta fel motsvara 5 % och vid vägning av 5 kg 2 %. Vad en felvägning av sådan storlek betyder för affärsmännen torde icke behöva påpekas. Enligt utredningen sker felvägningen som ovan nämnts oftast till säljarens nackdel, men även för den köpande allmänheten skapar dylika felaktigheter en osäkerhet, som icke är förenlig med god ordning. Av den utförda undersökningen framgår sålunda med full tydlighet, att ett verkligt behov förefinnes för en ändring i gällande bestämmelser. Undersökningsmaterialet är visserligen hämtat huvudsakligast från städer, men all anledning lär saknas att antaga, att förhållandena skulle vara bättre på landsbygden. Tydligt och klart är, att allmänheten icke kan hålla den uppsikt över vågarnas tillstånd, som är nödvändig för att garanti skall förefinnas både för köpare och säljare, att riktig vikt erhålles i den allmänna handeln. Tydligt är likaledes, att med nuvarande organisation varken mynt- och justeringsverket, justerare eller polismyndighet kan utöva en sådan tillsyn, att förordningens fordran på vägningsredskapens beskaffenhet blir annat än en tom bokstav. Med hänsyn till de resultat, som framkommit vid nu relaterade undersökning, anse därför de sakkunniga av högsta vikt, att nuvarande tillstånd icke får fortfa, utan att sådana anstalter vidtagas, att en effektiv kontroll av vågarna i handeln blir möjlig. Härvidlag är ju närmast att tänka på en sådan om-

justering, som förekommer för övriga mättnings- och vägningsredskap, men de sakkunniga dela härvid riksdagens uppfattning, att en dylik omjustering icke är lämplig, dels på grund av att transport av vågarna skulle skapa ökade möjligheter för att desamma skulle skadas, varigenom vinsten av omjusteringen skulle kunna bli tvivelaktig, och dels att en dylik omjustering skulle orsaka ägaren avsevärt besvär och ej ringa kostnader, vilka sistnämnda ökas väsentligt, om för undvikande av skada vid transport av våg, justerarne kallas till plats, där vågen finnes. För dylik kallelse äger nämligen justerare uppbära dels stadgat justeringsarvode, vilket skall uppgå till minst 15 kronor, dels ock rese- och dagtraktamente. Vidare kunna ju svårigheter finnas att avvara vågen under den tid, den är till justering, om den transporteras till justeraren. De sakkunniga hava därför föreslagit en anordning, enligt vilken ifrågavarande svårigheter skulle kunna undgås. Till utgångspunkt hava de sakkunniga tagit den redan i den nuvarande lagstiftningen i princip fastslagna, av vissa myndigheter utövade tillsynen över bland annat vågarna. Det gäller emellertid att organisera denna tillsyn så, att den blir effektiv och icke såsom nu utan större värde. Undersökes närmare orsaken till sistnämnda förhållande, så bottnar den givetvis däri, att mynt- och justeringsverket och justerarna icke hava ansett sig kunna organisera en genomgående besiktning av samtliga vågar dels på grund av de kostnader, densamma skulle orsaka, då givetvis ingen ersättning från vågägaren kunde fordras utan givet bemyndigande härtill, och dels på grund av att icke några uppgifter finnas tillgängliga på var vågarna finnas, varigenom en planmässig besiktningsresa blir omöjliggjord. Beträffande polismyndigheten, så kan, såsom förut framhållits, inga större anspråk ställas på dess kompetens att undersöka pendelvågar, varför de sakkunniga icke anse, att denna myndighet kan komma ifråga för dessa undersökningar. Med stöd av vad ovan framhållits, vilja de sakkunniga föreslå, dels att i lagen införes bestämmelse om att vågar skola vara underkastade omjustering vid vart annat år återkommande besiktning å platser, där vågarna finnas, dels ock att för möjliggörande härav på ett systematiskt sätt vågägare skall vara skyldig anmäla innehav av våg, som är underkastad omjustering. Det torde vara nödvändigt, att alla vågar, som äro anmälda, också omjusteras, även om beträffande vissa vågar endast kort tid förflutit från det de nyjusterats eller måhända utan samband med besiktningsförrättning omjusterats, detta för att möjliggöra en planmässig och ekonomiskt hållbar organisation av besiktningsresorna. De sakkunniga hava emellertid tänkt sig, att av billighetsskäl vågar, som senast justerats under exempelvis det löpande eller nästföregående år, skulle besiktigas och omjusteras mot lägre taxa än andra vågar. De sakkunniga hava vidare tänkt sig, att mynt- och justeringsverket skall erhålla uppdraget att organisera denna besiktning. Justerarna hava nämligen dels på grund av att många icke äro sysselsatta med enbart justeringsarbete och dels på grund av svårigheten för dem att under längre tid vara borta från justeringsverkstaden icke samma möjligheter som verket att organisera en dylik besiktning effektivt. Därtill kommer, att förekomsten av vågar på grund av distriktens olika befolkningstäthet är mycket olika, varför i glest befolkade distrikt en dylik skyldighet att utföra justeringsresor skulle kunna orsaka avsevärd ekonomisk förlust för den enskilde justeraren, en förlust, som vid en centraliserad organisation kan uppvägas av gynnsammare förhållanden i tät bebyggda distrikt.

En besiktning av vågarna borde enligt mynt- och justeringsverkets ovannämnda undersökning rätteligen ske varje år, enär pendelvågarna redan efter ett år visade en kassationsprocent av 32 %. Redan de vågar, som voro justerade samma år undersökningen skedde, visade en kassationsprocent av 17 %, men denna höga siffra torde väl möjligen bero på, att vågarna skadats under transporten till uppställningsplatsen eller vid framkomsten icke blivit rätt monterade. De sakkunniga hava emellertid icke velat föreslå årlig besiktning, vilket möjligen, trots dess berättigande, skulle kunna synas vara en väl sträng föreskrift och dessutom naturligtvis göra hela organisationen mera omfattande och i motsvarande mån svårhanterligare än vid den föreslagna endast vart annat år återkommande besiktningen. Även med denna skulle med säkerhet en betydande förbättring i förhållandena komma att inträda. Det kunde ifrågasättas, huruvida icke likarmade vågar, vilka visade betydligt lägre kassationsprocent än pendelvågarna, nämligen efter två år endast 14 %, skulle kunna besiktigas med längre tids mellanrum, exempelvis 4 år, men det synes de sakkunniga icke lämpligt, att särskilda omjusteringsperioder föreskrivas för olika slag av vågar, vilket skulle vålla ökade besvärigheter för organiserandet av besiktningsarna.

Någon tillförlitlig uppgift om ens ungefärliga antalet vågar i riket, som med de föreslagna bestämmelserna skulle vara underkastade besiktning och omjustering, hava de sakkunniga icke kunnat erhålla utan inventering, vilket synts vara en allt för omfattande åtgärd att vidtaga. Icke heller torde totalsiffran vara av avgörande betydelse vid bedömandet av hithörande frågor. Betydelsefullare är därvid det förhållandet, att genom att besiktningen rationellt utföres efter en enhetligt uppgjord plan dess kostnader kunna beräknas helt finansieras av avgifterna för omjusteringen, utan att dessa avgifter behöva överstiga dem, som enligt nuvarande taxa äro bestämda för nyjustering av vågar, inlämnade till justeraren.

Under antagande av att besiktningsmännen placeras i löneklass B 18 och att varje besiktningsman är försedd med automobil för sina tjänsteresor torde kostnaderna för omjusteringen per besiktningsman och arbetsdag kunna fixeras till följande:

fast lön efter c:a 5 150 kr. per år och 300 effektiva arbetsdagar c:a	17·50 kr.
dagtraktamente efter 350 resedagar c:a	19— »
automobilkostnader c:a	10— »

Summa 46·50 kr.

Dagtraktamentet har räknats till 16 kr. per dygn för 350 resedagar, vilket motsvarar c:a 19 kr. per arbetsdag.

Totala automobilkostnaden torde i medeltal icke behöva överstiga 3 000 kr. per år med en beräknad reselängd i medeltal av 5 mil per dag, varvid fullständig amortering beräknas vara verkställd efter tre år. Till jämförelse meddelas, att gängse dagtraktamente jämte fullständig bilersättning till i privat tjänst anställd personal i motsvarande ställning med skyldighet att för tjänstens uppehållande själv hålla sig med automobil sammanlagt utgör 25 kr. per resedag. Till ovanstående torde böra anmärkas, att resekostnaderna avsevärt kunna nedbringas därigenom att givetvis besiktningsmän i de större städerna med kringliggande landsbygd kunna begagna billigare färdssätt än med automobil, varför sådan för deras räkning icke behöver anskaffas.

Under de resor, som företogs vid ovan omförmälda undersökning, medhunnos i medeltal 40 st. vågar per dag inberäknat resetid. Försiktigheten torde dock bjuda, att icke räkna med högre siffra än 20 st. vågar om dagen inberäknat resetid.

Beräknas mynt- och justeringsverkets administrationskostnader så högt som till kr. 3⁵⁰ per besiktningsman och dag, ökas ovanstående kostnads-somma till kr. 50. För balansering härav erfordras alltså en avgift för omjusteringen av i medeltal kr. 2⁵⁰ per våg. Detta värde ligger inom ramen för nu gällande taxa för nyjustering, då vågen skall inlämnas till justeringsverkstaden.

Det närmare utformandet av organisationen torde böra överlätas åt mynt- och justeringsverket. De sakkunniga vilja blott antyda några synpunkter. För anmälningsskyldighetens fullgörande torde till sin uppställning enklast möjliga blanketter böra tillhandahållas på lämpligt sätt. Vid första anmälningen skulle angivas, förutom våginnehavarens namn m. m., den lokal, där vågarna finnas, samt deras antal och beskaffenhet. Däremot skulle det måhända ej vara erforderligt att stadga anmälningsskyldighet för det fall, att för en sådan redan anmäld lokal anskaffas ytterligare en eller flera vågar eller utbyte av vågar sker. Om vågar icke ständigt användas på samma ställe, torde vid anmälningen böra uppgivas den plats, där innehavaren är beredd att efter föregången under-rättelse hålla dem tillgängliga för besiktning. På ingången anmälan bör kvitto lämnas. Landet indelas i distrikt så stora, att varje besiktningsman kan hinna genomresa halva sitt distrikt under loppet av ett år. Planläggandet av resorna skulle för varje distrikt ske av vederbörande besiktningsman, men mynt- och justeringsverket skulle hava tillsyn såväl över denna detalj som över hur resorna sedan utfördes, eventuellt med ledning av tid efter annan insända rapporter. Avgifterna skulle erläggas vid besiktningen och redovisning ske till verket exempelvis varje månad. Någon underrättelse till våginnehavarna angående tiden för besiktnin-garna skulle erfordras endast då särskild anledning därtill förelåg. — Det är uppenbart, att först erfarenheten kan anvisa lämpligaste utvägen att lösa de spörsmål, som vid systemets genomförande i praktiken kunna komma att framställa sig.

Om vid en besiktningsförrättning en våg icke kan omjusteras på grund av att den blivit oriktig, åligger det enligt 11 § innehavaren att efter reparation nyjustera vågen. Det lär emellertid även kunna inträffa, att en våg blir förbigången vid besiktningsförrättningen. Är detta beroende på försummelse av innehavaren, har han exempelvis icke vederbörligen fullgjort sin anmälningsskyldighet eller icke hållit vågen tillgänglig vid besiktningstillfället, torde innehavaren böra åläggas att omedelbart låta omjustera vågen genom vederbörande justerare. Är däremot våginneha-varen fri från försummelse, torde vågen böra anses som omjusterad. Det sistnämnda lär vara nödvändigt för att innehavaren skall kunna använda vågen utan att utsätta sig för straffet för överträdelse av 8 eller 12 §§.

I 4 mom. har föreslagits, att Konungen eller den myndighet, som av Konungen erhåller befogenhet därtill, må för särskilda mätnings- och väg-ningsredskap fastställa den tid, inom vilken omjustering skall ske. Så-dana redskap kunna nämligen tänkas komma till användning, vilka på grund av snabbt verkningssätt eller eljest äro ekonomiskt fördelaktiga vid användning, men vilka på grund härav bliva utsatta för stark slit-

ning eller på grund av komplicerad mekanism icke erbjuda säker garanti för att desamma under fastställd omjusteringsperiod skola hålla sig inom angivna remedier. Att av sådan orsak icke godkänna en konstruktion synes icke lämpligt, om den ekonomiska fördelen vid användande av dylika redskap är så framträdande, att den betydligt uppväger de nackdelar, som äro förenade med en tätare omjustering. Då emellertid lämplig omjusteringsperiod i sådana fall icke kan i förväg fixeras för de skiftande konstruktioner, som kunna förekomma, synes det de sakkunniga nödvändigt, att mynt- och justeringsverket i dylika fall må äga rätt föreskriva den tid, inom vilken omjustering skall ske.

10 §.

Denna paragraf innehåller föreskrift, att mättnings- och vägningsredskap icke få inrättas efter andra enheter än de, som fastställts i 2, 5 och 6 §§. Visserligen äro för närvarande till justering godkända längdmått indelade i danska eller engelska fot, vilka mått få användas i virkes- och trävarurörelse, men ett dylikt undantag synes icke hava sin plats i en lag om mått och vikt efter det metrisk systemet. De sakkunniga hava av denna anledning i 14 § föreslagit, att i vissa bestämda fall undantag må kunna meddelas av Konungen.

Paragrafens hänvisning till de föreskrifter, som meddelas av Konungen eller den myndighet, som av Konungen erhåller befogenhet därtill, syftar i första hand på justeringsförordningen, i vilken vissa av de fordringar äro angivna, som utöver de i lagen fastställda skola vara uppfyllda för att ett redskap må kunna justeras. Såsom i den allmänna motiveringen framhållits, synes det emellertid de sakkunniga nödvändigt, att utfärdande av tekniska bestämmelser i större utsträckning än hittills må tillkomma mynt- och justeringsverket. Till denna fråga få de sakkunniga tillfälle att återkomma i motiven till 3 § i justeringsförordningen. Då befogenhet för Konungen att överlämna fastställandet av dylika tekniska bestämmelser till mynt- och justeringsverket möjligen skulle kunna dragas i tvivelsmål, om icke uttryckligen härom stadgades, har paragrafen formulerats i enlighet med förslaget.

11 §.

1 mom. De sakkunniga få beträffande motiveringen till detta moment hänvisa till vad som yttrats under 7 § samt hava följande att tillägga. Innan de sakkunniga beslutat sig för att föreslå, att reparerat redskap icke må användas, innan nyjustering skett, hava de haft under övervägande att föreslå införandet i Sverige i en eller annan form av ett i Schweiz förekommande system, för vilket här torde få lämnas en kortfattad redogörelse. Systemet tillämpas endast för vågar, vid vilka vikten helt eller delvis anges av en visare mot en skala (pendelvågar, vågar med motviktsanordning o. d.). Vid första justeringen anbringas justeringstecken å en fast å vågen anbragt plomb, varjämte den säkras genom plombering på sådant sätt, att någon ändring av reglerings- eller pendelanordningen icke kan ske utan att plomberna brytas. Jämte de av justeringsverket åsatta säkringsplomberna äro även sådana av vederbörande fabrik åsatta plomber giltiga, vilka tydligt angiva fabrikantens initialer jämte årtalet för plomberingen. Plombering av pendelvågar kan även ske genom privatpersoner, som erhållit tillstånd därtill av justeringsverket. Dylikt tillstånd kan meddelas, om sökande kan visa, att han eller hans representan-

ter i Schweiz hava egna verkstäder, i vilka felaktiga av dem saluförda vågar kunna repareras, samt förpliktiga sig att uppställning, injustering och plombering av pendelvågar blott utföras av personer, som äro i stand att montera och injustera fullständigt demonterade pendelvågar. Om dylik våg repareras, anbringas av reparatören fabriksplomber å densamma. Ägaren till vågen skall därefter ofördröjligen underrätta justeraren, vilken efter undersökning, om vågen befinnes vara riktig, utbyter fabriksplomberna mot sina plomber.

Systemet medför obestriddligen stora fördelar för våginnehavaren, som ju efter reparationen omedelbart får använda vågen. Vid en anordning med periodisk besiktning, sådan den de sakkunniga föreslagit, är det troligt, att de större vågfirmorna komma att helt kort före besiktningen låta överse vågar av deras eget fabrikat. Redan nu börja s. k. skötselkontrakt bliva rätt vanliga. Man kunde då tänka sig, att, om reparatörerna vore auktoriserade, med nyjusteringen kunde anstå, tills besiktningsmannen hunne anlända. De sakkunniga hava emellertid funnit för stora svårigheter föreligga för det schweiziska systemets omplantering i vårt land.

Antingen skulle, såsom fallet är i Schweiz, endast av tillverkaren godkända personer såsom hans ombud få reparera tillverkarens eget fabrikat men icke andra fabrikat eller ock skulle varje enskild person, som visat sig härtill lämplig, kunna fordra att erhålla auktorisering och därmed rättighet att åsätta giltiga plomberingstecken. Den förra anordningen skulle säkerligen vara svår att genomföra i vårt land med dess stora utsträckning och skulle dessutom innebära ett intrång på den fria konkurrensen. En person, som icke vore representant för viss vågfirma, skulle givetvis icke kunna konkurrera med vågfirmorna, då han icke genom åsättande av plomber kunde göra en våg laglig i handel. En auktorisering av varje lämplig person åter skulle med visshet orsaka ansökningar i mängd från innehavare av mindre verkstäder, smeder m. m. och skulle för mynt- och justeringsverkets del vara förenat med oerhörda svårigheter att effektivt övervaka. Därtill kommer, att en auktorisering av reparatörer förutsätter en sådan plombering av vågen, att vågmekanismen icke skulle kunna åtkommas. Genom verkets föreskrift den 20 september 1913 påbjöds plombering av pendelvågens hölje till skydd för vågens inre delar. Denna bestämmelse upphävdes emellertid i verkets cirkulär den 15 april 1922, enär det visat sig oframkomligt, att på ett för alla vidkommande lämpligt sätt anordna plomberingen för att skydda pendelvågarna för obehörigt vidtagande av förändringar, varigenom de kunde göras missvisande. Detta skedde även med hänsyn till att för andra vågar, med vilka dylika ändringar lätt kunna vidtagas, inga sådana plomberingar äro föreskrivna.

2 mom. i förslaget kompletteras av en bestämmelse i justeringsföreskrifningens 33 § därom, att försåvida vid undersökning av justerat redskap det finnes ej böra godkännas, de därå anbragta justeringstecknen skola utplånas. Då vid reparation av felaktigt redskap ofta förekommer, att endast några av de anbragta plomberna behöva borttagas för att åtkomma de organ, som skola ändras, har föreslagits, att redskapet skall anses ojusterat, även om anbragta justeringstecken endast delvis blivit förstörda eller borttagna.

12 §.

1 mom. Då förslaget till 8 § icke innefattar föreskrift om, att mätning eller vägning ovillkorligen skall ske vid köp eller byte, synes en föreskrift

böra finnas, att å allmänt tillgängliga försäljningsplatser, där varor avlämnas efter mått eller vikt, justerade redskap skola finnas att tillgå för varornas uppmätande eller uppvägande. Det synes nämligen rimligt, att om i en affär paketerade eller förut uppmätta eller uppvägdade varor säljas efter mått eller vikt, kunden även skall kunna beredas tillfälle att kontrollera, att den av säljaren uppgivna kvantiteten är riktig. Samma förhållande äger rum å restauranter, där spirituosa försäljes i glas utan att kunden alltid kan, om han så önskar, äga möjlighet att förvissa sig om, att rätt mått erhållits. Någon större pålaga för den säljande allmänheten kommer en dylik bestämmelse icke att innebära, då i de flesta fall redskap för mätning och vägning redan finnas, där varor försäljas efter mått eller vikt.

2 mom. I 47 § 2 mom. av 1885 års förordning stadgas straff om mättings- eller vägningsredskap, som icke undergått föreskriven justering eller omjustering, anträffas å något av de ställen, vilka omförmälas i 7 § 2 mom. av samma förordning. Sistnämnda lagrum stadgar omjusteringsplikt för mått och vikter, som nyttjas i kronans magasin, vid in- och utlastning å fartyg, på allmänna försäljningsplatser eller i öppna bodar eller magasin, där handel och rörelse idkas. Anledningen till stadgandet i 47 § 2 mom. är uppenbarligen att underlätta upprätthållandet av förbudet mot användning å nu nämnda platser av ojusterade redskap vid handel. De sakkunniga hava funnit det redigare, att i lagen stadgas direkt förbud mot förefintligheten av ojusterade redskap å liknande platser. Uppräkningen i det äldre stadgandet har ersatts med det i förslagets 9 § använda uttrycket allmänt tillgänglig försäljningsplats. Om innebörden häri få de sakkunniga hänvisa till motiven till nämnda paragraf. Det torde vara tydligt, att de skäl, som föreligga att förbjuda förekomsten på sådana platser av ojusterade redskap, äga samma giltighet beträffande förekomsten av sådana särskilda redskap, vilkas användning för sitt egentliga ändamål där ej kan ifrågakomma, men som kunna tänkas användas i stället för vanliga justerade redskap. Så torde exempelvis förekomsten i en handelsbod av en våg, justerad allenast för användning vid bestämmande av avgifter vid posten med flera verk, icke böra vara tillåten.

13 §.

1885 års förordning innehåller intet direkt stadgande om bevisvärdet av justering av redskap. En antydning därom är bestämmelsen i 45 §, att stämpling av förvarings- och transportkärl ej, i fråga om myckenheten av levererad vara, må medföra laga vitsord, där sådant av varans mottagare bestrides, utan att det skall vara mottagaren obetaget att, medelst uppmätning eller vägning, förvissa sig om varans myckenhet. Som denna uppmätning eller vägning väl får antagas skola ske med justerat redskap, kunde man av bestämmelsen i 45 § vilja sluta, att justeringen enligt 1885 års förordning har »laga vitsord». Enligt förordningen skall emellertid, beträffande vissa vågar, dessas riktighet på begäran undersökas med justerade vikter. Dessa vågar skulle alltså icke hava absolut »laga vitsord», utan dylikt vitsord skulle huvudsakligen tillkommit de enkla likarmade vågar samt andra redskap än vågar. För övrigt är innebörden av uttrycket »laga vitsord» rätt obestämd. Hur än förhållandet varit i äldre tider, lär emellertid numera, då redskap justeras, som äro av skiftande konstruktion och säkerhet, åt justeringen icke kunna givas så absolut vitsord, att vid en tvist, vars avgörande är beroende på frågan

om ett justerat redskaps riktighet, bevisning om dess oriktighet ej skulle få föras. Ett visst bevisvärde i dylikt hänseende tillkommer givetvis justeringen. Detta utsäges direkt i 5 § av förordningen den 16 februari 1923, angående rätt att använda självmatande pump såsom mätningsredskap för eldfarliga oljor, vari stämpling av pump förklaras ej medföra »sådant vitsord, som åtföljer verkställd justering» och varans mottagare hänvisas att genom uppmätning med justerade målkärl förvissa sig om varans myckenhet. Hur stort bevisvärdet av justeringen är, lär med den fria bevisprövning, som alltmer tillämpas, icke kunna i lag fixeras, utan blir domstolarnas sak att avgöra från fall till fall. Att de sakkunniga i förslaget alls upptagit en regel, som väl skulle gälla även utan lagfästade, har sin grund i, att det synes kunna vara av en viss betydelse för lagens efterlevnad, att av ett direkt stadgande däri framgår, att justeringen innebär icke blott fullgörandet av en i allmänt intresse tillkommen skyldighet utan ock en förmån och en säkrare ställning för den, som använder sig av justerade redskap. — Då det ej föreligger något allmänt intresse av, att sådan märkning av förvarings- och transportredskap, varom 15 § handlar, äger rum, har i förslaget icke upptagits något stadgande om bevisvärdet av sådan märkning, helst ett dylikt stadgande måst bliva synnerligen vagt, och det synes ligga i sakens natur, att en mätning med ett sådant redskap i och för sig är osäkrare än mätning med justerade redskap.

14 §.

1 mom. i denna paragraf innehåller bestämmelser, att Konungen äger att för vissa slag av rörelse såväl som för handel med bestämda slag av varor eller för mätning och vägning med bestämda slag av redskap medgiva undantag från bestämmelserna i 8 § 1 mom. samt 9, 10 och 12 §§.

Bestämmelser av liknande art finnas införda i ett flertal andra länders författningar. Så fastställer den tyska lagen, att »Bundesrat» kan för bestämda slag av rörelse såväl som för handel med bestämda slag av varor, isynnerhet vid handel till eller från utlandet, tillåta användande av sådana icke justerade mätnings- och vägningsredskap, som äro baserade på annat system än det metriska. Likaledes föreskrives, att »Bundesrat» äger bemyndigande att utsträcka justeringsplikten till andra än de i lagen uppräknade redskapen samt ävenledes undantaga från justeringsplikt sådana redskap, som enligt lagen skola justeras. »Bundesrat» äger vidare för särskilda slag av redskap ändra omjusteringsperioderna eller giva komplementerande bestämmelser härom.

I Schweiz äger »Bundesrat» fastställa i lagen icke upptagna enheter, som kan härledas från huvudenheterna, samt utsträcka justeringsplikten till icke omnämnda redskap.

I Norge avgör justeringsdirektören, om redskap kunna godkännas till justering, vilka i mindre väsentliga hänseenden avvika från lagens föreskrifter, och kan tillåta, att redskap godkännas på prov en kortare bestämd tid för att förvärva erfarenhet rörande deras pålitlighet och hållbarhet.

I Danmark äger Konungen bestämma, till vilken utsträckning justerade mätnings- och vägningsredskap skola användas i handel ochandel, vilka redskap, som skola justeras, samt angående omjustering, varför några undantagsbestämmelser icke äro fastställda i lagen.

Finska lagen medger statsrådet rätt att för visst fall medgiva undantag från justeringsplikt samt bestämma om för visst slag av rörelse såväl som för handel med bestämda slag av varor, särdeles vid handel

med utlandet, mått och vikter må få användas, även om de hänföra sig till annat system än det metriska.

Såsom av det ovanstående framgår, finnas undantagsbestämmelser i de ovannämnda ländernas utom Danmark lagstiftningar och dylika torde ävenledes i den svenska lagen vara nödvändiga. Dessa undantag avse emellertid icke att möjliggöra någon mera betydande avvikelse från vad som nu gäller. Det föreslagna stadgandet har huvudsakligen föranletts av den omständigheten, att begreppen mätning och vägning samt mättings- och vägningsredskap i förslaget definierats så vidsträckt, att justeringsplikten enligt lagen skulle komma att omfatta vissa redskap, som nu icke äro justeringspliktiga och för vilka justeringsplikt åtminstone för närvarande icke lämpligen kan införas. De sakkunniga vilja som exempel nämna endast gas- och vattenmätare. Att i lagen införa fullständiga undantagsbestämmelser för dylika fall lär icke vara lämpligt, helst behov av nya undantag allttjämt kunna yppa sig, utan torde avgörandet av dylika frågor böra ligga i Konungens hand. I fråga om undantag från 10 § föreligger för närvarande möjlighet att få redskap inrättade efter andra än de i lagen antagna enheterna endast beträffande längdmättingsredskap, som användas vid virkeshandel och trävarurörelse. Dessa få enligt en kungörelse den 31 december 1914 vara inrättade efter den engelska eller den danska foten. Kungörelsen grundade sig på riksdagens skrivelse den 21 augusti 1914, nr 193, däri riksdagen medgav, att i enlighet med vad Konungen närmare förordnade, vid virkeshandel och trävarurörelse finge tills vidare användas mättingsredskap, som vore justerade efter annat måttsystem än det metriska. Något annat undantag torde för närvarande icke böra ske, men skulle fråga därom uppkomma, lära betänkligheter icke kunna resas mot att avgörandet därav tillkommer Konungen även där fråga ej är om virkeshandel och trävarurörelse.

2 mom. I detta moment har föreslagits rätt för Konungen att föreskriva justeringsplikt under närmare angivna villkor för vissa slag av redskap. De redskap det här är frågan om äro närmast dels areometrar, varmed utrönes egentliga vikten hos en flytande vara eller, såsom för alkoholometrar och sackarometrar är fallet, volyms- eller viktsprocent, dels ock så kallade kvalitetsprovare, avsedda för bestämning av vikten hos en på visst sätt uppmätt rymdenhet spannmål.

Under avfattningen av 1 § i förslaget hava de sakkunniga haft under överbäggande att under begreppet mätning och vägning inrymma jämväl varje bestämmande av förhållande emellan längd, yta, rymd och massa, varigenom ifrågavarande redskap skolat bliva att betrakta som mättings- och vägningsredskap och alltså underkastade den i lagen stadgade justeringsplikten. Emellertid hava svårigheter mött att genomföra denna tanke. En hel del undantag hade måst göras exempelvis för redskap, som användas vid analyser på laboratorier, och vilkas beskaffenhet ej medger justering. Vidare äro areometrar ofta graderade i vikts- eller volymsprocent, vilka begrepp knappast kunnat införas som enhet för mått. Då emellertid såväl areometrar som kvalitetsprovare böra var justerade, torde erforderliga föreskrifter härom böra meddelas i specialförfattningar, som torde böra utfärdas av Konungen. Att härigenom icke sker något avsteg från gällande praxis framgår av den omständigheten, att förordningen den 21 november 1913 angående areometrar, i vilken stadgats justeringsplikt för areometrar och meddelats alla i samband därmed erforderliga bestämmelser, utfärdats av Konungen utan riksdagens medverkan.

15 §.

I denna paragraf har införts bestämmelsen, att förvarings- och transportredskap må kunna märkas, i huvudsaklig överensstämmelse med nu gällande föreskrifter. Såsom under 8 § 2 mom. motiverats, hava emellertid dessa redskap hänförts till mättnings- och vägningsredskap i överensstämmelse med lydelsen av 1 §, varjämte föreslagits benämningen »märkning» i stället för den nu använda »stämpling», vilket enligt 7 § avser åsättande av justeringstecken. Enär ansökan att erhålla dylika redskap uppmätta för flera volymer ofta förekommer och även motsvarar ett praktiskt behov, har föreslagits, att märkningen även må avse å redskapet förekommande indelning. Angående bevisvärdet av märkningen vid tvist om levererad varas myckenhet, få de sakkunniga hänvisa till vad som anförts under 13 §.

16 och 17 §§.

För närvarande finnas straffbestämmelser för överträdande av föreskrifterna om justering dels i strafflagens 22 kap. 5 § 3 och 4 mom. dels ock uti 1885 års förordning. Enligt 3 mom. i nämnda paragraf är användande av ojusterat mått eller ojusterad vikt straffbart i de fall, då ett justerat redskap bort användas, och enligt 4 mom. är ansvar stadgat för det fall, att det använda redskapet, ehuru justerat, icke var omjusterat, där sådan åtgärd skolat äga rum, och dessutom oriktigt. I 47 § 1 mom. av förordningen åter finnes en straffbestämmelse motsvarande strafflagsparagrafens 3 mom., ehuru ej inskränkt till mått och vikt; ansvar enligt förordningen må dock ej ådömas, ifall gärningen är belagd med straff i allmänna lagen. I förordningens 47 § 2 mom. stadgas straff, om mättnings- eller vägningsredskap, som icke undergått föreskriven justering eller omjustering, anträffas i kronans magasin, vid in- och utlastning å fartyg, å allmänna försäljningsplatser eller i öppna bodar eller magasin, där handel och rörelse idkas. Till skillnad från i strafflagsparagrafens 4 mom. fordras för straffbarhet här icke, att redskapet vare sig användes eller är oriktigt. Ej heller straff enligt 47 § 2 mom. får ådömas, ifall gärningen är belagd med straff i allmänna lagen. Vidare är att märka, att enligt 22 kap. 21 § strafflagen brott, varom i 5 § 3 mom. förmäles, ej må åtalas av annan än målsägande, där det ej skett i kronans magasin, vid in- och utlastning å fartyg eller i öppna bodar eller magasin, där handel och rörelse idkas. I förordningen finnes ingen liknande inskränkning i allmän åklagares åtalsrätt.

Dualismen mellan strafflagen och förordningen har, som av förestående redogörelse synes, ej varit ägnad att bringa reda och ordning i straffbestämmelserna. De sakkunniga hava av denna anledning föreslagit, att straffbestämmelserna sammanföras på ett ställe. Som ifrågavarande förseelser — på sätt framgår bland annat av 1931 års lagstiftning om dagsböter — alla äro att betrakta som s. k. ordningsförseelser, lärer det lämpligaste vara, att samtliga straffbestämmelserna samlas i lagen om mått och vikt och att alltså hithörande stadganden i strafflagen utgå. Straffen synas kunna anknytas direkt till överträdelse av 8, 11 och 12 §§ med blott den inskränkningen, att straff för innehav eller användande av vederbörligen justerat men oriktigt redskap lärer böra ådömas endast, då kändedom ägts om redskapets oriktiga beskaffenhet.

Strafflatituden har hämtats från nu gällande lagrum i strafflagen. Det kunde väl ifrågasättas en höjning av bötesmaximum med hänsyn till

vikten av föreskrifternas efterlevnad. Måhända skulle det fall kunna tänkas, att en person hellre utsatte sig för en lindrig bötespåföljd än underlät att begagna ett ojusterat redskap. För att öka straffhotets effektivitet hava de sakkunniga emellertid, i stället för höjning av bötesmaximum, i 17 § efter mönster av vad som i åtskilliga andra författningar förekommer föreslagit en bestämmelse om särskilt straff för varje gång stämning delgivits.

Den i strafflagens 22 kap. 21 § förekommande inskränkningen i allmän åklagares åtalsrätt anse de sakkunniga böra bortfalla med hänsyn till att i åtskilliga fall målsägande vid ifrågavarande förseelser icke finnes eller åtminstone sällan lär begagna sin talerätt. De sakkunniga få påpeka, att i uppräknings 21 § av de ställen, för vilka allmän åklagares åtalsrätt gäller, saknas kategorien allmänna försäljningsplatser, ehuru dessa i 1885 års förordning beträffande omjusteringsplikten jämsställts med kronans magasin etc. Inskränkningen i åtalsrätten infördes i 1864 års strafflag på förslag av lagutskottet vid 1862—63 års riksdag. Därvid hämtades uppräknings från 12 § i då gällande 1855 års stadga om mått och vikt, vilken paragraf innehöll vissa föreskrifter om mätning och vägning, som i 1885 års förordning i något förändrad form återfinnas i 17 och 18 §§. I 16 § i 1885 års stadga, som handlade om den periodiska omjusteringen, voro emellertid ifrågavarande ordalag desamma som i 12 §. Det synes de sakkunniga, att den allmänna åtalsrätten i varje fall borde omfatta även de allmänna försäljningsplatserna.

18 §.

Denna paragraf torde ej tarva särskild motivering.

19 §.

De sakkunniga hava i sitt förslag bibehållit den bötesfördelning, som är stadgad i 1885 års förordning. Straffbestämmelserna i 22 kap. 5 § 3 och 4 mom. strafflagen lära sällan komma till användning, utan de allra flesta åtal för försummelser i fråga om justering och omjustering anhängiggöras enligt 47 § 2 mom. i förordningen. Då nu i förslaget samtliga straffbestämmelser sammanförts i lagen om mått och vikt, torde den föreslagna bötesfördelningen vara den naturliga.

Promulgationsbestämmelserna.

I fråga om tiden för lagens ikraftträdande få de sakkunniga anmärka följande. Så kallade avgiftsvågar få enligt nuvarande bestämmelser användas ojusterade, om de blott äro stämplade enligt stadgandena i 32 § i 1885 års förordning. Förslaget har icke upptagit denna anordning utan utgått från att även dessa vågar skola justeras. För att nu innehavarna av dylika vågar skola få skälig tid härtill, har i förslaget till justeringsförordning upptagits en bestämmelse, enligt vilken justering av vågarna skulle kunna äga rum innan lagen och förordningen träda i kraft; de sakkunniga hava därvid utgått från att båda nämnda författningar skola träda i kraft samtidigt. Även andra redskap finnas, som förut varit justeringsfria, men enligt förslaget till lag om mått och vikt bliva justeringspliktiga. För att denna anordning skall hava åsyftad verkan förutsättes emellertid, att ikraftträdandet äger rum en icke alltför kort tidrymd

efter utfärdandet. Så torde också ur andra synpunkter vara lämpligt. De sakkunniga erinra härvid om att på mynt- och justeringsverket kommer att falla en betydande arbetsbörda, dels med utfärdandet av nya bestämmelser rörande justering av redskap, dels ock med organiserandet av omjustering av vågar.

57 § i 1885 års förordning innehåller tabeller över förhållandet mellan äldre mått- och viktsenheter samt motsvarande enheter enligt det metriska systemet. Nödvändigheten av sådana tabeller vid en tidpunkt, då det metriska systemet helt nyligen införts i riket, ligger i öppen dag. De sakkunniga hava emellertid icke ansett det nu längre påkallat att tynga lagtexten med dylika tabeller. Tydligt lärers vara, att om en omräkning från äldre mått eller vikt skall ske, man alltjämt har att ställa sig till efter rättelse de föreskrifter, som vid det metriska systemets införande föreskrevos i dylikt hänseende. I händelse det anses olämpligt att nu formellt upphäva tabellerna, torde de böra överflyttas i en särskild förordning.

Förslag till Kungl. Maj:ts justeringsförordning.

FÖRSTA KAPITLET.

1 §.

Denna paragraf innehåller föreskrifter rörande förvaring av de nationella prototyperna samt föreskrifter angående huvudlikarnas jämförelse med dessa. Dessa förhållanden äro för närvarande reglerade genom kungörelsen den 26 juni 1890 (nr 38). Däri bestämmes, att prototyperna skola förvaras i vetenskapsakademien samt att komparationerna skola utföras inom akademiens lokal uti dess fysikaliska kabinett. Så skedde ävenledes första gången 1894, men då vetenskapsakademien saknade såväl lämplig våg för komparationernas utförande som lämplig plats för en precisionsvågs uppställande, utfördes år 1905 komparationerna efter nådigt tillstånd å kontroll- och justeringsbyråns lokal, där komparationsvågen erhållit en jämförelsevis god uppställning. År 1914 utfördes komparationen dels i kontrollstyrelsens lokal och dels i vetenskapsakademiens lokal vid Frescati. 1924 slutligen utfördes komparationerna i mynt- och justeringsverkets gamla lokaler för precisionsjustering. Vid senaste komparationen forslades sålunda prototyperna från vetenskapsakademien vid Frescati till mynt- och justeringsverket. De sakkunniga anse, att en transport av prototyperna utsätta dessa för onödiga risker och att den lämpligaste anordningen är den, att prototyperna förvaras på den plats, där de skola kompareras. Mynt- och justeringsverket har i och med inflyttandet i nya lokaler erhållit fullt modern utrustning för komparationernas utförande med skakfri uppställning av våg och kikare samt lämplig uppställning av komparatorn för längdbestämmingar. Då därtill kommer, att med ingång från komparationsrummet finnes ett brandfritt valv, synes det de sakkunniga, att prototyperna lämpligen borde förvaras vid verket. Då givetvis sträng garanti bör finnas för, att prototyperna icke skola kunna uttagas och användas utan vederbörligt tillstånd, torde den nuvarande bestämmelsen angående deras förvaring böra bibehållas, nämligen att de skola förvaras i brandfritt skåp med två sins emellan olika lås, vilkas nycklar förvaras, den ena i finansdepartementet och den andra hos vetenskapsakademien.

Bestämmelsen, att prototyperna icke få begagnas för jämförelse annorstädes än i mynt- och justeringsverkets komparationsrum synes de sakkunniga på ovannämnda skäl böra ersätta den nu gällande föreskriften, att jämförelse mellan prototyperna och andra mått eller vikter endast får ske i vetenskapsakademiens fysikaliska kabinett. På grund av den grundläggande betydelse, prototyperna äga för landets mått- och viktsystem, synes omhändertagande av desamma icke böra kunna tillkomma andra personer än dem chefen för finansdepartementet därtill utsett.

2 §.

Ifrågavarande paragraf innehåller bestämmelser rörande huvudlikare för mått och vikt.

Vad först huvudlikaren för längdmåttet beträffar, så anges i nuvarande förordning, att den vid en temperatur av 15 grader Celsius över fryspunkten skall utvisa det mått för metern, som anges av vederbörlig prototyp vid temperaturen för smältande is.

Justerings Temperaturen, varmed förstås den värmegrad, vid vilken ett redskap för att få justeras skall ligga inom föreskrivna remedier, är sålunda indirekt fastställd till + 15 grader Celsius. I det metriskä systemet är längdprototypen definierad såsom riktig vid temperaturen för smältande is. Ur denna synpunkt vore det rationellast, att även vid justeringar 0° vore justeringstemperatur. Härigenom skulle emellertid allvarliga olägenheter uppstå av följande anledning. Enär olika material hava olika utvidningskoefficienter, skulle metermått av olika material, vilka vid 0° hava sin riktiga längd, bliva olika långa vid andra temperaturer, alltså även vid normal brukstemperatur. Så skulle en vid 0° riktig stålstav vid + 20° vara 0.25 mm för lång, en mässingsstav 0.38 mm för lång och en nickelstålstav 0.15 mm för lång. Dessa senare mått skulle sålunda differera med 0.23 mm vid + 20°. För att undvika detta har i nuvarande svensk lag bestämmelsen införts, att huvudlikaren vid + 15° skall vara en meter.

Liknande bestämmelser finnas i en del andra länder, men internationell enighet har icke uppnåtts. I Tyskland äro mätredskap för närvarande justerade vid 0° eller måste, om undantag äro medgivna, på synligt ställe angiva den temperatur, vid vilken de skola vara riktiga. Sålunda äro längdmått tillåtna vid + 20°. Mätverktyg för vetenskapliga och tekniska undersökningar, såsom kolvar, cylindrar, byretter o. d. skola vara riktiga vid + 20°. Termoalkoholometrar skola vid + 15° angiva alkoholprocenten och areometrar för mineraloljor skola vid + 15° eller + 20° angiva tätheten. I Schweiz äro längdmått justerade vid 0° och areometrar vid + 15°. Å fysikalisk-tekniska mätkärl skall temperaturen angivas, varvid + 15° föreslås såsom lämplig. I Norge skola precisionslängdmått betecknas med den temperatur, vid vilken de skola hava sin rätta längd. Rymdmått skola hava sin rätta volym vid 0°.

I Danmark är justeringstoleransen, där temperaturen har praktisk betydelse, gällande vid + 15°, dock för stålsmåttband på 20 meter vid + 10° Celsius.

I Frankrike är däremot justeringstemperaturen 0° och i England + 62° F.

För tekniska mätinstrument såsom skruvar, mikrometrar, mätapparater o. s. v. för toleranser, dimensioner o. d. har internationell överenskommelse uppnåtts att antaga + 20° såsom officiell justeringstemperatur med undantag däruv, att England använder + 62° F. En svensk standard för maskinindustrien är fastställd den 9 mars 1923 av svenska industriens standardiseringskommission, varigenom som officiell justeringstemperatur för direkt mätande dimensionsmättningsinstrument inom Sveriges maskinindustri antagits + 20°.

Enligt vad de sakkunniga hava sig bekant, är inom tyska justeringskretsar intresset stort för antagande av + 20° såsom justeringstemperatur och nya längdmåttssnormaler lära vara under utarbetande härför likaväl som nya tabeller för rymdbestämmning medelst vattenvägning.

Vid konferens i Stockholm 1930 med representanter för danska, norska, finska och svenska justeringsverken diskuterades detta problem, varvid stort intresse visade sig för antagande av + 20° såsom normaltemperatur, och vid konferens i Köpenhamn 1931 antogs en resolution av innebörd,

att justeringsverken i de nordiska länderna skulle verka för antagande av ovannämnda normaltemperatur.

Internationella kommittén för mått och vikt har ävenledes den 17 april 1931 antagit följande proposition:

Comme température normale d'ajustage des mesures industrielles le Comité adopte la température de 20° C.

En omändring av justeringstemperaturen till +20° skulle för Sveriges vidkommande icke bereda några större svårigheter, då redan nu +15° är antagen i motsats till exempelvis Tyskland, där som nämnts denna temperatur är fastställd till 0°. De sakkunniga vilja till belysning härav framhålla följande. Hos vår nuvarande huvudlikare är längden 1 m — 12·6 $\mu \pm 0\cdot7 \mu + 18\cdot401 (T - 15^\circ) \mu + 0\cdot01176 (T - 15^\circ)^2 \mu$. Vid 15° blir sålunda längden 1 m — 12·6 μ och vid 20° 1 m + 79·7 μ , vid den senare temperaturen alltså c:a 0·08 mm för lång. Detta behöver ju icke på något sätt innebära några svårigheter, då det ju är lika enkelt att vid komparationer använda den ena som den andra korrektionen.

Remedierna för arbetslikare å 1 meter, som användas vid justeringar, är 0·2 mm. Genom ifrågasatt ändring av justeringstemperaturen kan ju möjligen för en del av dessa arbetslikare remediet övergå, men torde icke heller detta erbjuda några större svårigheter, då differensen torde kunna meddelas justerarna i protokoll.

Redan justerade längdmått skulle, såsom framgår av nedanstående tabell, icke röna någon inverkan av bestämmelserna annat än i undantagsfall. Precisionsmått förekomma dessutom så gott som aldrig till justering med undantag av lantmåteriskalor, vilka föreslagits icke skola undergå omjustering.

		Längdändring mm		Föreslagna remedier mm
		mässing	stål	
precisionsmått	1 m	0·09	0·06	0·2
	5 dm	0·05	0·03	0·1
	2 »	0·02	0·01	0·1
	1 »	0·01	0·01	0·1
allmänna mått	2 m	0·18	0·11	2·0
mätband av stål	100 m	—	5·5	40
	50 »	—	2·8	20
	20 »	—	1·1	12
	10 »	—	0·6	6
	5 »	—	0·3	4
	2 »	—	0·1	2

Beträffande rymdmåtten så är skillnaden ytterst obetydlig i förhållande till remedierna. Så blir exempelvis för ett 20 liters koppar- eller mässingskäril ändringen endast 5—6 ml och för glaskäril 1 ml under det att remediet är 100 ml.

Med stöd av vad ovan anförts, få de sakkunniga föreslå, att justeringstemperaturen fastställas till +20°.

Vad temperaturangivelsen i grader Celsius i nuvarande förordning beträffar, så få de sakkunniga hänvisa till motiven i lagens 2 §, varav framgår, att någon internationell enighet angående temperaturskala icke uppnåtts. Grader Celsius äro emellertid icke definierade i 1885 års förordning och det är enligt de sakkunnigas mening ej lämpligt att införa denna be-

nämning i justeringsförrordningen, så mycket mera som av internationella kommittén vätgastermometern antagits såsom normal och de med prototyperna följande termometrarna Tonnelot 4317 och 4319 vid internationella byrån äro komparerade mot vätgastermometern. Mot dessa termometrar hava de termometrar, som använts vid komparationerna mellan prototyp och huvudlikare, jämförts utom vid sista komparationen, då termometrar, bestämda efter den termodynamiska skalan vid Physikalisch-Technische Reichsanstalt i Charlottenburg, komma till användning. Denna skala avviker icke med mer än några tiotusendels grader från den internationella skalan, baserad på vätgastermometern, varför dessa skalor äro lika inom de gränser, som komma ifråga vid komparationerna. Vid komparationerna mellan prototypen och mynt- och justeringsverkets huvudlikare har sålunda strängt taget icke Celsii skala använts. Avvikelsen från vätgasterkalan eller den termodynamiska skalan är dock icke stor, vid $+15^{\circ}$ endast c:a 0.03° , vilket skulle orsaka en ändring av c:a 0.5μ , sålunda inom felgränserna. Fastställande av den termodynamiska skalan skulle sålunda i realiteten icke innebära någon förändring av nu gällande bestämmelser rörande mått och vikt men så tillvida äga företräde framför andra temperaturskalor, att den är baserad på en teoretiskt riktig definition av temperaturgraden. De sakkunniga hava i förslaget betecknat grader enligt termodynamiska skalan endast med tecknet $^{\circ}$ utan något tillägg. Detta är i överensstämmelse med den tyska lagen den 7 augusti 1924 angående temperaturskala.

Beträffande huvudlikaren för massa, så är denna för närvarande definierad på sådant sätt, att den i lufttomt rum skall angiva kilogrammets rätta vikt och vid temperaturen för smältande is hava en specifik vikt av 8.0. Bestämmelsen i lufttomt rum är onödig, då det här gäller definition av en massa, vid vars bestämning luftens upptryck måste tagas i betraktande vid komparation i luft. På grund av luftens upptryck komma nämligen tvenne vikter, vilka hava samma massa men olika volym, att vid vägning i luft icke visa samma skenbara vikt. Den av vikterna, som har den större volymen, kommer att synas lättare än den, som har mindre volym, på grund av att upptrycket på den förra är större. Härav följer, att i den händelse vikter vid justeringen avjämnades till rätt massa, skulle de, om de vore förfärdigade av olika material med olika specifik vikt, visa olika vikt vid direkt jämförelse å en likarmad våg. Enligt nuvarande bestämmelse är emellertid fastslaget, att huvudlikaren skall hava specifika vikten 8.0 och indirekt utsäges härigenom, att de vikter, som justeras med huvudlikaren, antagas hava en specifik vikt av ävenledes 8.0, då i förrordningen intet stadgas om, att hänsyn skall tagas till dessa vikters olika volym. Vid justering komma sålunda vikter av material med avvikande specifik vikt icke att hava sin rätta massa, enär de i luft direkt jämföras med likarna. En 100 kg:s vikt av mässing med specifik vikt 8.4 och 100 kg:s vikt av järn med specifik vikt 7.8 komma sålunda i den händelse de väga lika på en likarmad våg att skilja i massa med 1.1 g. Detta fel likaväl som för mindre vikter ligger långt innanför remediet för både handels- och precisionsvikter. För vikter med stora skillnader i specifik vikt kunna emellertid felen bliva betydande men synes för att undvika detta bestämmelser rörande det material, av vilka vikterna få vara förfärdigade, böra angivas i 10 §, vilket där närmare skall motiveras.

Att angiva huvudlikarens specifika vikt till 8.0 vid temperaturen för smältande is synes däremot icke lämpligt. Dels spelar det ingen roll, vil-

ken volym huvudlikaren har, ty dess volym är bestämd, och korrektion kan alltid ske till vilken volym som helst, och dels är det omöjligt att åstadkomma exakt specifika vikten 8°. Specifika vikten hos den nuvarande huvudlikaren är sålunda vid 0° 8' 26.4. En bestämmelse rörande en antagen specifik vikt synes därför som ovan nämnts icke böra gälla huvudlikaren utan de vikter, som justeras.

ANDRA KAPITLET.

3 §.

1 och 2 mom. Nuvarande förordning talar om allmänna mättnings- och vägningsredskap i motsats till precisionsredskap. Indelningsgrunden är den noggrannhet, med vilken justeringen är utförd. Ifråga om användningen av de allmänna mättningsredskapen äro i allmänhet icke några inskränkningar gjorda, utan de äro avsedda att kunna användas överallt i allmän handel. Denna princip har medfört, att när exempelvis inom en industri uppstått behov av uppmätning av någon viss rymd, så har i förordningen målkärl av denna rymd införts som allmänna redskap. Så hava i förordningen utan inskränkning beträffande användningen godkänts för särskilda ändamål avsedda målkärl å följande rymder: $3\frac{1}{3}$, 3 och $1\frac{2}{3}$ deciliter ävensom 4 och $2\frac{1}{2}$ centiliter för mätning av sprithaltiga drycker samt 185, 190 och 195 liter för mätning av bensin i och för påfyllning av transportkärl å 200 liter, vilka till följd av bensinens eldfarlighet icke helt få fyllas. Vidare hava målkärl å 15 liter godkänts för att möjliggöra kontinuerlig indelning av mätapparater för bensin.

Men icke endast ifråga om måttstorheterna utan även ifråga om konstruktion kunna vissa redskap vara lämpliga för särskilda ändamål utan att därför vara lämpliga i allmän handel. Sådana redskap äro exempelvis specialvågar för fastställande av renhetsgraden hos sockerbeter, över- och undervågar för paketering av varor, kontrollvikter av särskild form för kontrollering av vågar m. m. Med stöd av vad ovan samt i den allmänna motiveringen anförts, hava de sakkunniga föreslagit, att mättnings- och vägningsredskapen uppdelas i tvenne grupper, nämligen allmänna mättnings- och vägningsredskap, vilka justeras för användande utan inskränkning för ändamål, då enligt 8 § i lagen om mått och vikt justerade redskap är föreskrivet, samt särskilda mättnings- och vägningsredskap, vilka äro avsedda för tillgodoseende av särskilda behov och som justeras allenast för ändamål, vartill de äro avsedda. Rörande de förra, med vilka allmänheten sålunda vid allmän handel kommer i beröring, synas de fundamentala bestämmelserna angående storlek, form och remedier böra införas i justeringsförordningen, under det att för de särskilda redskapen större frihet bör givas åt mynt- och justeringsverket vid deras godkännande. 1 mom. och 2 mom. av förevarande paragraf innehåller nu definitioner på dessa båda grupper redskap under det att verkets befogenheter beträffande godkännande av särskilda redskap införts i 28 §.

3 mom. De sakkunniga hava föreslagit, att samtliga redskap för att kunna justeras skola vara till sin konstruktion godkända av mynt- och justeringsverket. I 1885 års förordning finnes ifråga om mättnings- och vägningsredskap i allmänhet endast den bestämmelsen, att redskapen för att kunna stämplas, jämte det att de uppfylla de i förordningen eller i särskilda författningar givna föreskrifter, ävenledes skulle överensstämma

med de närmare bestämmelser, som av justeringsmyndigheten meddelats. Detta stadgande finnes i 6 §. Anledningen till stadgandet var givetvis den, att vid tiden för förordningens tillkomst endast enkla redskap funnos i marknaden, för vilka detaljerade bestämmelser angåvos i lagen, vilka endast i vissa fall behövde komplettering. När småningom allt mera komplicerade redskap fördes ut i marknaden, måste dessa för varje gång underställas Konungens prövning, till dess genom kungörelsen den 18 juni 1925 till verket överläts att godkänna konstruktionen för vissa slag av redskap såsom mätapparater, kombinerade vågar, automatiska vågar o. d. Däremot innehöll kungörelsen intet angående verkets rätt att godkänna konstruktionen för sådana redskap, vilka redan på ett mer eller mindre detaljerat sätt vore beskrivna i förordningen. Följden visade sig genast ifråga om pendelvågar, av vilka en mängd delvis underhålliga fabrikat, vilka uppfyllde förordningens bestämmelser och de allmänna bestämmelser, som verket med stöd av 6 § kunnat utfärda, kommo in i marknaden och justerades av justerarna med stöd av dessa allmänna bestämmelser. Mynt- och justeringsverket ingick då till Konungen med anhållan att få godkänna konstruktionen även av pendelvågar, vilket beviljades genom kungörelsen den 14 maj 1926. Därigenom erhöll verket möjlighet att utöva kontroll på att inga underhålliga fabrikat inkomma i marknaden. Samma förhållande som förut beträffande pendelvågar äger, fastän icke i så hög grad, rum ifråga om andra redskap, vilka äro godkända genom förordningen. Ofta inkomma även ansökningar om ändringar eller tillsatsanordningar å dylika redskap, vilka icke strida vare sig mot förordningens eller verkets allmänna bestämmelser. Redskapen kunna sålunda utan vidare av justerare justeras, men äro dock av den beskaffenhet, att de borde vara underkastade verkets prövning. Godkännes ett dylikt redskap äger emellertid verket icke rätt att endast godkänna detsamma för visst bestämt fabrikat även om så på grund av konstruktionen skulle varit önskvärt. De sakkunniga få i anledning härav föreslå, att samtliga redskap förutom att de uppfylla genom lagen och justeringsförordningen stadgade bestämmelser skola vara till sin konstruktion godkända av verket. I de fall, där konstruktionen är av enklare beskaffenhet, skulle den samma kunna godkännas allmänt, är den däremot av mera komplicerad beskaffenhet, skulle den i likhet med vad för närvarande är fallet med de redskap, vilkas konstruktion verket äger att godkänna, kunna godkännas endast för visst bestämt fabrikat.

De redskap, som för närvarande äro godkända såsom precisionsredskap, äro endast vissa längdmått, vikter och vågar. Det synes emellertid de sakkunniga som om någon inskränkning härvidlag icke borde göras, då ju ävenledes en hel del speciella redskap såsom mätkolvar, pipetter och byretter i likhet med vad som brukas exempelvis i Tyskland borde kunna justeras såsom precisionsredskap.

4 mom. Då en del redskap såsom kontinuerliga bensinmätare och pendelvågar med hög kapacitet icke lämpligen kunna justeras för angivelser under ett visst värde, har föreslagits bemyndigande för verket att från justering undantaga visst mättnings- eller vägningsområde. Då vidare å redskap förekomma räkneverk, stämpelanordningar och dylika hjälpinrättningar torde verket även böra bemyndigas att från justering undantaga dylika inrättningar.

5 mom. innehåller en direkt bestämmelse angående de remedier, som skola gälla vid nyjustering och omjustering.

6 mom. I 6 mom. har föreslagits rättighet för verket att godkänna redskap på prov. Redskap, som inlämnas till verket i och för godkännande av konstruktionen, kunna nämligen vid undersökning å verket visa gynnsamma resultat men dock på grund av vissa detaljer i konstruktionen ingiva farhågor för, att desamma i praktiskt bruk icke komma att visa den hållbarhet och pålitlighet, som är en nödvändig betingelse för att de skola kunna godkännas. Med nuvarande bestämmelser kan verket icke låta ut-sätta en dylik ojusterad apparat i marknaden, då därigenom försäljaren skulle göra sig skyldig till lagöverträdelse, och lika litet kan densamma justeras, utan att typen såsom sådan godkännts. En prövning av ett dylikt redskap i praktiken är sålunda icke möjlig. Genom 6 mom. avses att be-redda möjlighet för en sådan prövning av ett redskap, innan detsamma slutgiltigt bedömes. Godkännande på prov innebär sålunda endast, att prövningen av redskapet möjliggöres under de betingelser, varunder det är ämnat att användas, och innebär intet godkännande av redskapet, i den händelse detsamma visar sig odugligt.

7 mom. Redskaps konstruktion godkännes endast efter av verket före-tagen prövning av ett inlämnat exemplar. Då vid denna prövning givet-vis även beaktas materialets beskaffenhet och redskapets utförande, för-utsätter ett godkännande av redskapstypen, att ingen försämring härvid-lag skall äga rum utan att redskapen skola utföras i överensstämmelse med inlämnat exemplar. Då emellertid i en resolution beskrivning av ma-terialets beskaffenhet och redskapets utförande icke är möjlig, kan en för-sämring härvidlag ske, utan att bestämmelserna i resolutionen åsidosättas. Den föreslagna bestämmelsen avser, att i sådant fall giva mynt- och juste-ringsverket möjlighet att upphäva lämnat godkännande.

4 §.

Justeringstemperaturen har av anledningar, som angivits under 2 §, föreslagits till $+ 20^{\circ}$.

5 §.

Paragrafen är med undantag för bestämmelserna angående omjustering av vågar formulerad i huvudsaklig överensstämmelse med nuvarande 5 § 3 mom. Därjämte har föreslagits, att mynt- och justeringsverket må förbehålla sig att verkställa justering av vissa slag av särskilda mätnings- och vägningsredskap. I praktiken torde detta komma att ställa sig så, att redskap, för vilkas undersökning icke behövs särskild apparatur, som endast kan anskaffas av verket, och som äro av den konstruktion, att un-dersökning lämpligen kan ske av justerare, komma att justeras av dessa. Bestämmelse har vidare införts, att mynt- och justeringsverket skall ut-föra omjustering av vågar vid sådan besiktning, som avses i 9 § i förslaget till lag om mått och vikt. Härom hänvisas till motiven till nämnda para-graf. Då vid dylik besiktning kan tänkas förekomma, att vågarna blivit reparerade omedelbart före besiktningsförrättarens ankomst, torde det va-ra lämpligt, att denne även äger rätt att på väginnehavarens begäran fö-retaga nyjustering. I annat fall skulle det ändamål, som avsetts med be-siktningen, nämligen att utan större kostnader för allmänheten erhålla vågarna justerade, kunna äventyras. Innehavare av våg har dock givet-vis full rätt, och om besiktningsmannens besök icke är omedelbart före-stående, även skyldighet att icke avvakta besiktningsmannens ankomst utan låta nyjustera reparerad våg hos justerare. Då avsikten med be-siktningen varit, att omjustering av i bruk varande vågar skulle ske, har

den inskränkningen gjorts, att vid besiktning endast reparerade vågar få nyjusteras, däremot icke nya vågar, vilka, som hittills skett, böra justeras av vederbörande justerare.

TREDJE OCH FJÄRDE KAPITLEN.

Med stöd av motiveringen till 3 § har i dessa kapitel beträffande utförandet av mättnings- och vägningsredskap dessa uppdelats i allmänna och särskilda mättnings- och vägningsredskap.

I fråga om de förra, vilka utan inskränkning äro avsedda att användas i allmän handel, synes i justeringsförrordningen böra utfärdas bestämmelser angående de storlekar, för vilka redskapen få utföras, samt redskapens form och remedier. Däremot innehåller nuvarande förrordning en mängd detaljbestämmelser såsom att indelningen å mätstockar skall vara gjord med fina men tydliga streck, att målkärl skola vara försedda med narar och i vissa fall vara utvändigt försedda med starka järnband, att vikters yta skall vara så vitt möjligt jämn m. m. Dylika bestämmelser synas de sakkunniga icke böra medtagas i förrordningen. Visserligen äro de av stor betydelse, men erfarenheten har visat, att de med nuvarande omfattning icke på långt när äro uttömmande, utan att mynt- och justeringsverket med stöd av nuvarande 6 § måst utfärda närmare bestämmelser angående de olika redskapen. Det synes under sådana förhållanden, att den fördel allmänheten eventuellt kan hava därav, att i justeringsförrordningen upptagas vissa detaljbestämmelser, är skäligen obetydlig, då redskapen i varje fall icke kunna utföras endast med ledning därav, utan hänsyn jämväl måste tagas till de betydligt mer omfattande bestämmelser, som finnas angivna i verkets cirkulär. Därtill kommer, att dylika detaljbestämmelser ofta kunna behöva ändras, exempelvis därigenom, att lämpligare material inkommit i marknaden eller att industrien lyckats på ett mera ekonomiskt sätt framställa redskapen. Författningsändringar av ifrågavarande slag äro kungörelsen den 14 januari 1913, då målkärl av porslin eller glas godkändes till justering, samt kungörelsen den 29 januari 1926 med vissa ändringar på grund av införandet av pressade aluminiummålkärl. Med stöd av ovanstående samt på skäl, som angivas under de särskilda paragraferna, hava de sakkunniga i sitt förslag uteslutit detaljbestämmelser rörande material och utförande, där icke särskilda motiv förelegat för deras bibehållande.

De kungliga kungörelser, genom vilka godkännande av särskilda redskap skett, hava inarbetats i förrordningen under rubriken särskilda mättnings- och vägningsredskap och har även beträffande dessa detaljbestämmelser uteslutits.

TREDJE KAPITLET.

6 §.

De längdmått, som för närvarande äro godkända, äro allmänna mätstockar och mätskalor på 2 eller 1 meter eller 5, 2 eller 1 decimeter,

mätkedjor på 10 meter och hel mångfald av 10 meter,

mätband av stål på 100, 50, 30, 25, 20, 10, 5, 2 eller 1 meter

samt precisionsmått.

Beträffande allmänna mätstockar och mätskalor äro följande längder godkända i en del olika länder.

Tyskland. 10, 9, 8, 7, 6, 5, 4, 3, 2, 1, 0·5, 0·2 och 0·1 meter.

Schweiz. 5, 4, 3, 2, 1, 0·5, 0·2 och 0·1 meter.

Norge. 5, 2, 1·5, 1, 0·5, 0·2 och 0·1 meter.

Danmark. 5, 4, 3, 2, 1, 0·5, 0·2 och 0·1 meter.

Finland. 2, 1, 0·5, 0·2 och 0·1 meter.

I mynt- och justeringsverkets förslag 1926 upptogs 3, 2 och 1 meter samt 5, 3, 2 och 1 dm.

De sakkunniga anse icke, att någon olägenhet bör kunna vara förenad med användande i allmän handel av mätstockar på jämna antal meter upp till 10 meter, vilket torde vara den största längd, som kan tänkas förekomma i allmän handel.

Föreskrifter angående mätkedjor hava överförts till gruppen särskilda redskap. Den noggrannhet, som med dessa redskap kunna uppnås, synes icke tillfredsställande i allmänna handeln och de gällande remedierna äro så vida som 1 cm på var femte meter. Användningen av mätkedjor är, såvitt de sakkunniga hava sig bekant, inskränkt till skogs- och skeppsmätning och torde desamma icke böra tillåtas i allmän handel. Varken i Tyskland, Schweiz eller Danmark äro mätkedjor överhuvudtaget godkända till justering och i Finland endast för skogsmätning.

Mätband få för närvarande i Sverige justeras på 100, 50, 30, 25, 20, 10, 5, 2 eller 1 meter.

Följande längder äro godkända i en del andra länder.

Tyskland. 50, 40, 30, 25, 20, 15, 10, 9, 8, 7, 6, 5, 4, 3, 2, 1, 0·5 meter.

Schweiz. 50, 40, 30, 20, 15, 10, 5, 4, 3, 2, 1 meter.

Norge. 30, 25, 20, 15, 10, 5, 2, 1·5, 1 meter.

Danmark. 25, 20, 15, 10, 5, 2, 1 meter.

Finland. 50, 25, 20, 10, 5, 2, 1 meter.

I mynt- och justeringsverkets förslag år 1926 föreslogos mätband på 50, 30, 20, 10, 5, 2 och 1 meter.

I den ursprungliga metriska förordningen år 1878 voro till justering godkända mätband på 20, 10, 5, 2 eller 1 meter. Någon motivering för antagande av dessa längder finnes icke i förslaget till förordning. Dessa bestämmelser ändrades emellertid till nu gällande genom kungörelsen den 22 januari 1909, föranledd av kontroll- och justeringsstyrelsens underdåniga skrivelse den 19 december 1908, vari anfördes, att mätband enligt instruktion för lantmåteristyrelsen och rikets lantmätare skulle innehålla 100, 50, 25 och 20 meter, varjämte det visat sig, att även mätband på 30 meters längd kommit till användning. Det synes de sakkunniga icke innebära några betänkligheter mot godkännande av sådana i hela mångfald av 10 meter och torde härvid 100 meter vara den största längd, som praktiskt kan ifrågakomma. 25 meter har även upptagits i förslaget samt vidare 5, 2 och 1 meter i överensstämmelse med nu gällande föreskrifter, varjämte 15 meter ävenledes föreslagits.

I nuvarande förordning är beträffande precisionsmått endast föreskrivet, att mätstockar och mätskalor må, när sådant begäres och så vitt redskapet uppfyller de villkor, som av chefen för mynt- och justeringsverket bestämmes, såsom precisionsmått justeras. Vidare föreskrives, att lantmåteriskalor skola räknas till precisionsmått. På grund av att i föreliggande förslag en uppdelning skett i allmänna och särskilda redskap, synes emellertid under denna paragraf böra angivas storleken å de redskap,

som få justeras såsom allmänna mätningsredskap. Härvid har ansetts att 5 meter för mätstockar och mätskalor och 20 meter för mätband äro lämpliga maximigränser. Lantmåteriskalorna äro hänfödda till 14 § såsom särskilda mätningsredskap.

7 §.

Några apparater för bestämning av ytors storlek finnas icke angivna i nuvarande förordning. Dylka apparater äro visserligen oftast att hänföra till särskilda mätningsredskap såsom exempelvis apparater för uppmätning av ytan hos läder, vilka apparater äro justerbara i Tyskland. Planimetrar hava dock upptagits under rubriken allmänna redskap, då lämpligen något ytmättningsredskap synes böra finnas godkänt för allmänt bruk.

8 §.

De målkärl för mätning av torra varor, som för närvarande äro godkända till justering, äro på 2, 1½ och 1 hektoliter, 50, 30, 25, 20, 10, 5, 2 och 1 liter samt 5 deciliter, varjämte för mätning av kol, koks, torv, sand, kalk och mineralier godkänts målkärl på 30, 20, 10 och 5 hektoliter. Dessa senare hava enligt de sakkunnigas förslag hänförs till särskilda redskap, då de icke äro godkända för mätning av torra varor i allmänhet.

Följande målkärl för torra varor äro godkända i övriga länder.

Tyskland. Cylindriska mått på 100, 50, 20, 10, 5, 2, 1, 0½, 0¼ och 0⅛ liter samt 0⅝ liter och ¼ liter.

Kastenmasse på 0½ hektoliter eller hela mångfalden därav.

Löschgefäse och Ladegefäse på 0½ hektoliter eller hela mångfalden därav.

Förderwagen och Fördergefäse på godtycklig rymd.

Rahmenmasse på 1 hektoliter och hela mångfalden därav.

Kumtmasse på 0½ kubikmeter och hela mångfalden därav.

Schweiz. 100, 50, 20, 10, 5, 2, 1 och 0½ liter. För mätning av kis, sand och kalk få mått av godtycklig storlek justeras samt för mätning av brännmaterialier mått på hel mångfald av 0½ kubikmeter.

Norge. 200, 150, 100, 50, 20, 10, 5, 2, 1, 0½, 0¼ och 0⅛ liter samt för kol, koks, torv, kalk, sand och andra mineralier 5, 2, 1½, 1, 0½, 0¼ och 0⅛ kubikmeter.

Danmark. 10, 5, 2 och 1 hektoliter, 50, 20, 10, 5, 2 och 1 liter, 5, 2 och 1 deciliter samt 5, 2 och 1 centiliter samt träkärl på 150 och 15 liter.

Finland. 2, 1½ och 1 hektoliter, 50, 25, 20, 10, 5, 2 eller 1 liter och 5 deciliter samt för mätning av kol, koks, torv, sand, kalk eller mineralier på 50, 20, 10 eller 5 hektoliter.

Förordningen av år 1885 godkände ursprungligen endast målkärl för mätning av torra varor i allmänhet på 2, 1½ och 1 hektoliter samt på 50, 20, 10, 5, 2 och 1 liter samt 5 deciliter. Genom kungörelsen den 18 juni 1925 utökades dessa mått med 30 och 25 liter och hava samtliga dessa rymder upptagits i förslaget. Målkärl understigande 5 dl torde icke böra ifrågakomma, då osäkerheten vid mätning av torra varor blir alltför stor vid varierande kornstorlek. Målkärl överstigande 2 hektoliter torde heller icke behöva ifrågakomma annat än för mätning av kol, koks m. m. Målkärl på 1½ hektoliter förekomma utom i vårt land endast i Norge och Finland. Vid metersystemets antagande infördes detsamma på grund av att dess rymd nära överensstämde med gamla tunnan och torde hava vunnit burskap i landet, varför de sakkunniga icke ansett, att detta mått bör utslutas, trots att detsamma icke utgör hel mångfald av 1 hektoliter. De i

Tyskland godkända Kastenmasse o. s. v. äro i Sverige icke justerade utan stämplade såsom förvarings- och transportkärl, vilket förfaringsätt lämpligen bör bibehållas.

Ifråga om redskapens form har föreslagits nu gällande bestämmelser med uteslutande av speciella bestämmelser rörande material och utförande.

Mätapparater för torra varor hava icke upptagits såsom allmänna mättingsredskap, då desamma alltid äro godkända för särskilt ändamål, vanligast för uppmätning av kol, koks o. s. v. Desamma skola enligt nu gällande 13 § 3 mom. vara av form och konstruktion, som mynt- och justeringsverket godkänt. Motsvarande bestämmelse är införd i förslagets 28 §, innehållande bemyndigande för verket att godkänna redskap för särskilda ändamål.

9 §.

För närvarande godkända målkärl för våta varor äro på rymder om 195, 190 och 185 liter, 1 hektoliter, 50, 30, 25, 20, 15, 10, 5, 2 och 1 liter, 5, $3\frac{1}{3}$, 3, 2, $1\frac{2}{3}$ och 1 deciliter samt 5, 4, $2\frac{1}{2}$ och 2 centiliter.

Inom en del övriga länder äro följande målkärl godkända.

Tyskland. 50, 20, 10, 5, 2, 1, 0·5, 0·2, 0·1, 0·05, 0·02, 0·01 liter samt $\frac{1}{4}$ liter.

Schweiz. 50, 20, 10, 5, 2, 1, 0·5, 0·4, 0·3, 0·2, 0·1, 0·05 liter.

Norge. 50, 20, 10, 5, 2, 1, 0·5, 0·2, 0·1, 0·05 liter.

Danmark. 10, 5, 2, 1 hektoliter, 50, 20, 10, 5, 2, 1, 0·5, 0·2, 0·1, 0·05, 0·02 och 0·01 liter.

Finland. 1 hektoliter, 50, 20, 10, 5, 2, 1, 0·5, 0·2, 0·1 och 0·05 liter.

1885 års förordning upptog ursprungligen endast följande volymer nämligen 30, 20, 10, 5, 2 och 1 liter, 5, 2 och 1 deciliter samt 5 centiliter. Såsom under motiveringen av 3 § angivits, hava sedermera målkärl om 195, 190 och 185 liter, 1 hektoliter, 50, 25, 15 liter, $3\frac{1}{3}$, 3, $1\frac{2}{3}$ deciliter samt 4, $2\frac{1}{2}$ och 2 centiliter godkänts, varvid volymerna 195, 190, 185 och 15 liter, $3\frac{1}{3}$, 3 och $1\frac{2}{3}$ samt 4 och $2\frac{1}{2}$ centiliter äro godkända för typiskt speciella ändamål. I de sakkunnigas förslag hava därför målkärl å dessa volymer hänförs till särskilda mättingsredskap och utbrutits ur 9 §, såvida de icke helt utesluts ur förslaget. Det sistnämnda är fallet med 195, 190, 185 och 15 liter, vilka rymder endast torde komma till användning för mätapparater för bensin, vilka tillhöra de särskilda redskap, vilkas godkännande torde böra tillkomma mynt- och justeringsverket. Vad de övriga målkärlen beträffa, synes icke någon anledning föreligga till annan förändring, än att även 1 centiliter bör kunna godkännas till justering i överensstämmelse med de tyska föreskrifterna.

Som målkärl icke lämpligen kunna göras mindre än 1 centiliter, hava de sakkunniga för uppmätning av mindre vätskekvantiteter föreslagit godkännande av graderade mätcylindrar för användning i allmän handel. De bestämmelser, som härvid föreslagits, äro överensstämmande med norska och danska författningar och äro beräknade så, att mätningen av 1 deciliter och 1 centiliter kan ske med ungefärligen samma noggrannhet som med målkärl, varför mätningen av större kvantiteter blir till och med noggrannare än om sådana användas. Remedierna komma att enligt förslagets 12 § motsvara 0·02 av avståndet mellan två närliggande deciliterstreck och 0·04 av avståndet mellan två närliggande centiliterstreck. Remediet utgör sålunda vid indelning i deciliter 1·0 mm, vid indelning i centiliter 0·8 mm och vid indelning i milliliter 0·2 mm. Diametrarna på cylindrarna bliva 50·5, 25·2 och 16·0 mm vid indelning i respektive deciliter, centiliter och milliliter.

I paragrafen har vidare införts förslag om godkännande av precisionsmålkärl. Dylika precisionsredskap finnas i fråga om längdmått, vikter och vågar och synes tillfälle även böra beredas allmänheten att för noggrannare mätningar kunna erhålla bättre justerade mått än handelsredskapen. För åstadkommande av bättre mätning är det härvid nödvändigt, att den fria vätskeytan göres mindre, varför förslaget upptager den bestämmelsen, att höjden skall vara dubbelt så stor som diametern. Bestämmelserna äro i överensstämmelse med gällande norsk förordning.

Mätapparater för våta varor hava icke intagits såsom allmänna mättingsredskap, då desamma alltid äro hänförliga till redskap, avsedda för särskilda ändamål.

Av samma anledning hava särskilda målkärl för mjölk hänförs till 20 § under 4 kap.

10 §.

För närvarande äro godkända precisionsvikter, som äro avsedda för vetenskapligt bruk, för handel med guld, silver, platina, äkta pärlor och ädla stenar eller för nyttjande å apotek på 10, 5, 2 och 1 kilogram, 5, 2 och 1 hektogram, 50, 20, 10, 5, 2 och 1 gram, 5, 2 och 1 decigram, 5, 2 och 1 centigram samt 5, 2 och 1 milligram. Såsom allmänna handelsvikter må justeras vikter på 100, 50 och 20 kilogram samt ovanstående valörer, dock ej mindre än 1 gram.

Följande vikter äro godkända inom en del övriga länder.

Tyskland. Handels- och precisionsvikter på 50, 20, 10, 5, 2 och 1 kilogram, 500, 200, 100, 50, 20, 10, 5, 2 och 1 gram samt precisionsvikter på 500, 200, 100, 50, 20, 10, 5, 2 och 1 milligram och dessutom vikter på 250 och 125 gram.

Schweiz. Samma som i Tyskland med undantag av 250 och 125 gram samt dessutom såsom postvikter 15 gram.

Norge. Handelsvikter och precisionsvikter på 50, 25, 20, 10, 5, 2 och 1 kilogram, 500, 250, 200, 125, 100, 50, 20, 10, 5, 2 och 1 gram samt dessutom precisionsvikter på 500, 200, 100, 50, 20, 10, 5, 2 och 1 milligram.

Danmark. 50, 20, 10, 5, 2 och 1 kilogram, 500, 200, 100, 50, 20, 10, 5, 2 och 1 gram, 500, 200, 100, 50, 20, 10, 5, 2 och 1 milligram, varav järnvikter på 50 kilogram—5 hektogram, mässingsvikter på 500 gram—1 gram och precisionsvikter fr. o. m. 20 kilogram t. o. m. 1 milligram.

Finland. Allmänna handelsvikter på 50, 20, 10, 5, 2 och 1 kilogram, 500, 200, 100, 50, 20, 10, 5, 2 och 1 gram samt precisionsvikter på 10 kilogram—1 gram samt dessutom 500, 200, 100, 50, 20, 10, 5, 2 och 1 milligram.

Svenska bestämmelserna hava varit gällande sedan 1885 och torde icke behöva någon väsentlig ändring. I Sverige förekomma vikter på 100 kg, vilket icke är fallet i ovan angivna länder. Denna vikt torde dock bibehållas. Vikter på 250, 125 och 15 gram begagnas endast såsom postvikter och äro med undantag för 15 gram införda under särskilda redskap i 24 §.

Precisionsvikter hava enligt 24 § 1 mom. i gällande förordning i viss mån speciell karaktär, men synes icke någon betänklighet möta för användning i allmän handel, vilket ju icke heller nuvarande förordning förbjuder. De sakkunniga vilja dock föreslå, att även precisionsvikter på 20 och 50 kg må kunna justeras, då desamma kunna tänkas komma till användning exempelvis vid uppvägning av större partier ädla metaller.

Vad materialet beträffar, så torde i motsats till vad som är föreslaget beträffande andra mättings- och vägningsredskap vissa bestämmelser behöva göras rörande metallernas specifika vikt. Såsom framgår av motiveringen till 2 § spelar denna en icke oväsentlig roll vid fastställandet av

massan och bestämmelser äro därför nödvändiga för att förebygga, att skillnaden i massa för tvenne vikter, som väga lika i luft, blir för stor i förhållande till givna remedier.

Genom att vikterna utföras av material, som i 3 mom. är angivet, kommer massbestämningen genom direkt vägning i luft utan anbringande av korrekationer icke att bliva behäftad med några i förhållande till remedierna avsevärda fel under förutsättning av att normalvikterna av mäsing äro massbestämda under antagande av tätheten 8%.

Så blir exempelvis vid direkt komparation utan luftkorrektion felet hos en 10 kg:s vikt av olika material följande.

Järn	(täthet 7.8) +	38 mg
Mässing	(» 8.4) —	71 »
Nysilver	(» 8.5) —	88 »
Platina	(» 21.4) —	937 »
Aluminium	(» 2.5) +	3 300 »

Enär remedierna vid nyjustering för ovan nämnda valör äro för handelsvikter 1500 mg och för precisionsvikter 250 mg framgår, att de två sista metallerna icke kunna få användas för så stora vikter.

I 7 mom. har föreslagits bestämmelsen, att i särskilda vågkonstruktioner vikter av annan form och valör må förekomma. I vågar med omställningsanordning, vilka äro att betrakta som kombinerade olikarmade vågar och pendelvågar, samt i kombinationsviktsvågar förekomma nämligen vikter, vilka genom en särskild manövreringsanordning påläggas balcken. Till följd av att dessa vikter måste hava för detta ändamål lämplig form och vikt synes undantag för dem böra föreskrivas i enlighet med förslaget.

11 §.

I nu gällande förordning uppräknas de slag av vågar, som äro godkända till justering, jämte definitioner å desamma. Det har emellertid visat sig att dessa definitioner äro för detaljerade för att kunna lämna rum även för andra vågtyper, vilka icke i några principiella avseenden skilja sig från redan godkända vågar men dock icke i alla avseenden uppfylla för dem givna föreskrifter. Dylika vågar hava godkänts genom särskilda kungörelser eller resolutioner, såsom fallet är med aritmosvågen och kombinationsviktsvågar. Det synes de sakkunniga som om definitionerna på de vågar, som få godkännas, icke borde avfattas så snävt utan endast innehålla de väsentliga bestämmelser, som måste vara uppfyllda för godkännande till justering, samt en indelning i de huvudgrupper av vågar, som kunna förekomma. Förslaget innefattar av denna anledning, att de vågar, som få justeras, äro hävstångsvågar med tyngdkraftsverkan, i vilken definition nu godkända vågar innefattas. Däremot uteslutas exempelvis hydrauliska vågar och fjädervågar, vilka icke äro av den art, att desamma böra få justeras. Indelningen är i första hand baserad på, om uppvägningen sker med tillhjälp av vikter (I och II) eller utan vikter genom lägesändring av en pendelanordning (III). I andra hand sker indelningen beroende på, om hävstångsarmarna äro av oföränderlig (I) eller föränderlig längd (II). Vågar med oföränderliga hävstångsarmar äro indelade i likarmade vågar och olikarmade vågar, till vilka senare höra decimalvågar, centesimalvågar och kombinationsviktsvågar. Vågar med föränderliga hävstångsarmar indelas i vågar, där lasten äger konstant och vikterna föränderliga hävstångsarmar (II A), samt i vågar, där både

last och vikt hava föränderliga hävstångsarmar (II B). Den förra kategorien är indelad i skjutviktsvågar, som äro försedda med flera enkla eller en eller flera sammansatta skjutvikter, och i pyndare, som äro försedda med en enkel skjutvikt. Dessa definitioner överensstämma icke med nu gällande, enligt vilka pyndare innefattar skjutviktsvågar och handpyndare, av vilka de förra enligt mynt- och justeringsverkets bestämmelser hava balken lagrad i stativ, de senare icke. Pyndare är emellertid en benämning, som aldrig vunnit burskap för vågar med flera enkla eller en eller flera sammansatta skjutvikter utan endast använts för s. k. handpyndare med en enkel skjutvikt. För de förra vågarna användes allmänt benämningen skjutviktsvågar. Av denna anledning synes uppdelning av vågarna böra ske i enlighet med förslaget. Att en uppdelning i skjutviktsvågar och pyndare överhuvudtaget föreslagits är beroende på, att olika remedier måst fastställas för dessa kategorier. Uteslutet vid indelningen äro sådana vågar, där vikterna äga konstant hävstångsarm och lasten föränderlig, men dylika vågar torde icke komma till användning.

För grupp III har föreslagits endast benämningen pendelvågar, som sålunda även omfattar vågar med motviktsanordning. Det synes de sakkunniga icke föreligga skäl för uppdelning av ifrågavarande slags vågar i pendelvågar och vågar med motviktsanordning och sådan uppdelning förekommer icke heller i andra länders förordningar. Den huvudsakliga skillnaden från övriga vågtyper nämligen den, att lasten uppväges genom lägesändringen hos en pendelanordning, är gemensam för båda grupperna.

Såsom grupp IV har upptagits kombinationer av under I—III angivna vågar.

Föreskriften rörande precisionsvågs användning å apotek samt vid handel med guld, silver etc. samt vidare föreskriften rörande vikter för kontroll av vågar synes icke hava sin plats i justeringsförordningen utan har införts i ett förslag till förordning angående mätning och vägning.

I nuvarande 32 § finnas föreskrifter rörande vågar, som allenast avse avgifters bestämmande vid tull- och postverken samt vid järnvägsstationer och hamnar. Dessa vågar äro sålunda hänförliga till redskap avsedda för särskilda ändamål och upptagna i 25 §. För denna kategori vågar är nu föreskrivet att de skola stämplas genom anbringande av justeraredistriktets nummer och årtal. Sådan stämpling förekommer ju även beträffande förvarings- och transportredskap, ehuru den för dessas vidkommande av de sakkunniga föreslagits skola benämnas märkning. Denna märkning är såtillvida helt artskild från justering, som den ej avser att garantera redskapets riktighet inom givna remedier, utan endast anger redskapets utrönda rymd eller vikt. Att bibehålla stämplingen för avgiftsvågar hava de sakkunniga funnit olämpligt. Ingen- ting skiljer i själva verket denna stämpling från en justering av särskilda redskap, varvid remedierna kunna lämpas efter det ändamål, vartill redskapen äro avsedda.

Nuvarande bestämmelser i 29 § 3 mom. och 31 § 1 mom. sista stycket hava uteslutits, men äger mynt- och justeringsverket enligt förslagets 3 § 4 mom. att utfärda bestämmelser häröver.

I 2 mom. har införts bestämmelsen, att likarmad våg må justeras såsom precisionsvåg, men har icke upptagits den i nuvarande förordningen förekommande begränsningen till en maximibelastning av högst 20 kg, då likaväl vågar med högre kapacitet synas böra kunna godkännas såsom precisionsvågar.

Rörande remedier hava de sakkunniga betecknat dem såsom omjusteringsremedier, när därmed avses den största avvikelse från det rätta, som redskap få hava för att anses såsom riktiga för ändamål, då enligt 8 § i lagen om mått och vikt användande av justerade redskap är föreskrivet. Beträffande de särskilda bestämmelserna härvidlag få de sakkunniga anföra följande.

I. Längdmättningsredskap.

1. För hela längden.

a) och b) Mätstockar och mätskalor.

Remedierna i olika länder framgå av tabellen å sid. 87.

I svensk, dansk, norsk och finsk lagstiftning äro olika remedier åsatta längdmått i ett stycke och längdmått i två eller flera med led förenade stycken. I Norge uppdelas dessutom remedierna beroende på om längdmåtten äro indelade i mm, cm eller dm och i Tyskland om de äro av metall eller av annat material. I Schweiz förekomma icke olika remedier för olika slags mätstockar.

I Sverige är endast en typ av sammansatta längdmått godkänd, nämligen dylika, som äro försedda med gångjärn och metallskoningar, som vid utslagningen ligga an mot varandra. Dylika längdmått justeras emellertid sällan och inga särskilda remedier synas behöva föreskrivas för dem. Lämpligt synes vara, att indela måtten i metallmått och mått av annat material, varvid för de förra strängare remedier synas böra föreslås i enlighet med förslaget, vilket i det närmaste motsvarar i Tyskland gällande bestämmelser. Remedierna för mätstockar och mätskalor av metall motsvara nuvarande remedier för allmänna mätstockar och mätskalor. De för mätstockar och mätskalor av annat material än metall föreslagna remedierna motsvara i det närmaste nuvarande bestämmelser för längdmått i med led förenade stycken.

c) Mätband.

Beträffande remedierna för mätband, så torde desamma upp till 10 meter böra göras lika som för mätstockar av metall. För 15 meter är förslaget 8 mm samt för 20 och 25 meter 12 mm. För överstigande längder äro föreslagna remedier av 4 mm för var 10:e meter, vilket på 100 meter ger 40 mm, överensstämmande med nu gällande föreskrifter.

d) Precisionsmått.

Nuvarande remedier äro

för mått på 1 meter för hela längden	0·3 mm
» » » 5, 2 och 1 dm » »	0·2 »

De tyska felgränserna äro både vid nyjustering och omjustering för

5 och 4 meter	0·4 mm
3 och 2 »	0·2 »
1 »	0·1 »
0·5, 0·2, 0·1 meter	0·05 »

Norge har samma bestämmelse som Sverige, under det att Finland har för

2 och 1 meter	0·2 mm
5, 2 och 1 dm	0·1 »

De bestämmelser rörande noggrannheten hos precisionsmått, som för närvarande äro gällande, motsvara icke nutida anspråk på precision beträffande mått använda inom verkstadsindustrien och synas av denna anledning böra skärpas. De tyska bestämmelserna för mätstockar och

Tyskland	Schweiz	Norge	Danmark	Finland	Sverige	Förslag
a) <i>mätstockar</i> av metall 10-7 m 6 mm 6-4 » 4 » 3-2 » 2 » 1 » 1-0 » 0-5-0-1 » 0-5 » av annat material 10-7 m 12 mm 6-4 » 8 » 3-2 » 4 » 1 » 2 » 0-5 » 1-0 » 0-2-0-1 » 0-5 » b) <i>mätband</i> 50 m 20 mm 40 » 18 » 30 » 16 » 20 » 12 » 15 » 10 » 10 » 6 » 5 » 4 » 2 och 1 » 2 » c) <i>mätband</i> 50 och 40 m 16 mm 30-20 » 12 » 15 » 8 » 10-7 » 6 » 6-4 » 4 » 3-2 » 2 » 1 » 1-5 » 0-6 » 1-0 »	a) <i>mätstockar</i> av trä eller metall 5 och 4 m 4 mm 3 och 2 » 3 » 1 » 2 » 0-5 » 1-5 » 0-2 » 1-0 » 0-1 » 0-6 » b) <i>mätband</i> 50 m 20 mm 40 » 18 » 30 » 16 » 20 » 12 » 15 » 10 » 10 » 6 » 5 » 4 » 2 och 1 » 2 »	a) <i>mätstockar</i> i ett stycke 2 m 1-5 » 1 » 1-0 » 5, 2, 1 dm 0-5 » indelning i cm 5 m 5 mm 2 » 3 » 1 m 0-5 dm 2 » indelning i dm 5 m 6 mm 2 » 4 » i flera stycken 2 o. 1-5 m 2-5 mm 1 » 2-0 » 5 dm 1-5 » 2 » 1-0 » 1 » 0-5 » b) <i>mätband</i> 30 m 16 mm 25 » 14 » 20 » 12 » 15 » 10 » 10 » 8 » 5 » 2 »	a) <i>mätstockar</i> i ett stycke 5 och 4 m 4 mm 3 och 2 » 2 » 1 » 1 » 5 dm 0-6 » 2 och 1 » 0-4 » i flera stycken 5 och 4 m 8 mm 3 och 2 » 4 » 1 » 2 » 5 dm 1-2 » b) <i>mätband</i> 25 och 20 m 8 mm 15 och 10 » 6 » 5 » 3 » 2 » 2 » 1 » 1 »	a) <i>mätstockar</i> i ett stycke 2 m 3 mm 1 » 2 » 5, 2, 1 dm 1 » i flera stycken 2 m 4 mm 1 » 3 » 5 dm 2 » 2 och 1 » 1 » b) <i>mätband</i> 50 m 20 mm 25 » 10 » 20 » 8 » 10 » 4 » 5 » 2 » 2 och 1 » 1 »	a) <i>mätstockar</i> i ett stycke 2 m 2 mm 1 » 1 » 5, 2, 1 dm 0-5 » i flera stycken 1 m 2 mm 5 dm 1-5 » b) <i>mätband</i> 100 m 40 mm 50 » 40 » 30 » 30 » 25 » 25 » 20 » 20 » 10 » 10 » 5 » 5 » 2 och 1 » 3 »	a) <i>mätstockar</i> av metall 10-7 m 6 mm 6-4 » 4 » 3-2 » 2 » 1 » 1 » 5, 2, 1 dm 0-5 » av annat material 10-7 m 12 mm 6-4 » 8 » 3-2 » 4 » 1 » 2 » 5, 2, 1 dm 1 » b) <i>mätband</i> 100 m 40 mm 50 » 20 » 30, 25, 20 » 12 » 15 » 8 » 10 » 6 » 5 » 4 » 2 » 2 » 1 » 1 »

måtskalor motsvara väl de krav, som kunna ställas på dylika redskap, och innebära felgränser, vilka utan allt för stora svårigheter kunna hållas. För speciella redskap kunna dessa gränser givetvis ytterligare skärpas och den möjligheten förefinnes även, att vid mynt- och justeringsverket låta uppmäta en längd med den noggrannhet, som är möjlig, och erhålla resultatet angivet i certifikat. Då emellertid de precisionsmått, som för närvarande äro justerade, icke torde komma att uppfylla de remedier, som i Tyskland äro gällande, hava de sakkunniga föreslagit dubbelt så stora remedier som de tyska vid omjustering samt de tyska remedierna vid nyjustering. I Tyskland äro på grund av remediernas stränghet samma remedier gällande vid ny- och omjustering. Då ingen anledning finnes att befara, att precisionsmått av metall undergå någon längdförändring, om de behandlas med aktsamhet, innebär de sakkunnigas förslag i realiteten icke någon försämring gentemot de tyska bestämmelserna men väl den fördelen, att redan justerade mått komma att vid omjustering uppfylla givna remedier, i den händelse de icke rent mekaniskt åverkats.

2. För indelningen.

Bestämmelser angående indelningen, vilka i nuvarande förordning saknas, äro formulerade i närmaste överensstämmelse med brukliga föreskrifter i andra länder.

II. Ytmättningsredskap.

Remedierna för planimetrar äro föreslagna i överensstämmelse med tyska och finska bestämmelser.

III. Rymdmättningsredskap.

Såsom framgår av nedanstående tabell äro remedierna i olika länder understundom indelade i remedier för målkärl avsedda för våta och torra

Remedier för målkärl för torra och våta varor.

	Tyskland		Schweiz		Norge		Danmark		Finland		Sverige		Förslag	
	Torra	Våta	Torra	Våta	Torra	Våta	Metall	Trä	Metall	Trä	Nuvar. best.		Kon. o. cyl.	Kub.
											Kon. o. cyl.	Kub.		
2 hl	—	—	—	—	0'004	0'004	—	0'010	0'005	0'01	0'005	0'0034	0'005	0'010
1 »	0'008	—	0'008	—	0'004	0'004	0'010	0'010	0'005	0'01	0'005	0'0043	0'005	0'009
50 l	0'008	0'005	0'010	0'005	0'004	0'004	0'010	0'010	0'005	0'01	0'005	0'0054	0'005	0'011
20 »	0'01	0'005	0'016	0'005	0'005	0'005	0'010	0'016	0'005	—	0'005	0'0064	0'005	0'011
10 »	0'01	0'005	0'016	0'01	0'006	0'005	0'010	0'016	0'005	—	0'005	0'0093	0'005	0'009
5 »	0'01	0'005	0'02	0'01	0'008	0'005	0'010	0'016	0'01	—	0'005	0'0117	0'005	0'012
2 »	0'01	0'005	0'02	0'01	0'01	0'005	0'016	0'020	0'01	—	0'008	0'0159	0'008	0'016
1 »	0'01	0'005	0'02	0'01	0'01	0'005	0'016	0'020	0'01	—	0'008	0'0200	0'008	0'020
5 dl	0'02	0'01	0'02	0'02	0'02	0'010	0'020	—	0'02	—	0'01	0'0253	0'01	0'025
2 »	0'02	0'01	—	0'02	0'02	0'010	0'020	—	0'02	—	0'01	—	0'01	—
1 »	0'04	0'02	—	0'02	0'04	0'010	0'040	—	0'02	—	0'02	—	0'02	—
5 cl	0'04	0'02	—	0'02	—	0'020	0'040	—	0'02	—	0'02	—	0'02	—
2 »	—	0'04	—	—	—	—	0'040	—	—	—	0'02	—	0'04	—
1 »	—	0'04	—	—	—	—	0'040	—	—	—	—	—	0'04	—
1 ml	—	—	—	—	—	—	0'200	—	—	—	—	—	—	—

varor men understundom i remedier för metallkärl och träkärl. Vad förhållandena i vårt land beträffar, så förekommer icke någon skillnad i utförandet av cylindriska målkärl av metall å volymer på 5 liter och därunder, vare sig desamma äro avsedda för mätning av torra eller våta varor. Av denna anledning synes förstnämnda indelningsgrund icke lämplig. Nuvarande indelning för remedierna är i målkärl av trä, innefattande koniska och kubiska målkärl, och i målkärl av metall, innefattande koniska och cylindriska målkärl. Då emellertid önskan allmänt uttalats, att vid bestämning av kvalitetsvikt hos spannmål enligt normalmetod dess uppmätning skall ske i kubiska målkärl av metall på 1 hektoliter, synes denna indelningsgrund icke heller lämplig, utan torde indelningen böra ske efter olika justeringsmetoder. Härvid är att märka, att koniska och cylindriska målkärl bestämmas medelst uppmätning med vatten och kubiska målkärl medelst längdmätning. Vad de målkärl beträffar, som uppmätas medelst vatten, så är icke någon skiljaktighet i remedier för närvarande angiven. Visserligen kunde ju ifrågasättas, huruvida icke koniska målkärl av trä å 2, 1½ och 1 hektoliter skulle hava större remedier än cylindriska målkärl av metall å samma volymer. Till följd av de jämförelsevis stora remedierna, nämligen 1 000, 750 och 500 ml, vilka motsvara en höjddifferens av 2·8, 2·6 och 2·3 mm, synes emellertid nuvarande remedium 0·005 icke behöva ändras. De sakkunniga vilja med stöd av vad ovan anförts föreslå, att remedierna uppdelas i remedier för cylindriska och koniska målkärl, vilkas rymd uppmätas med vatten, samt för kubiska, vilkas rymd uppmätas med tillhjälp av längdmått.

Vad remedierna för cylindriska och koniska målkärl beträffar, synas desamma vara väl avvägda och motsvara i stort sett vad som är gällande för målkärl för våta varor eller målkärl av metall i övriga länder. De sakkunniga vilja dock föreslå, att för 2 och 1 cl sättes remediet 0·04 i stället för 0·02, som nu är gällande. Tillåtet fel vid omjustering skulle enligt förslaget utgöra 0·8 ml och 0·4 ml för dessa storlekar, vilka belopp näppe-ligen torde kunna anses för stora.

Av nedanstående tabell framgår, att någon svårighet beträffande remedierna vid omjustering icke föreligga.

Koniska av trä			Koniska av metall		Cylindriska av metall	
		mm		mm		mm
2	hl	2·8		—		4·2
1½	»	2·6		—		3·8
1	»	2·3		5·3		3·3
50	l	—		4·2		2·6
30	»	—		3·5		2·2
25	»	—	våta varor	3·3	torra varor	2·1
20	»	—		3·1		1·9
10	»	—		2·4		1·5
5	»	—		2·0		1·2
2	»	—		1·7		1·4
1	»	—		1·4		1·1
5	dl	—		1·4		0·9
2	»	—		1·0	våta varor	0·6
1	»	—		1·6		1·0
5	cl	—		1·3		0·8
2	»	—		1·9		1·2
1	»	—		1·5		0·9

Tabellen utvisar det antal millimeter, som motsvarar höjden av en cylindrisk vätskevolym av remediet storlek under antagande av samma bottenarea som målkärlets mynningsarea.

Remedierna för de kubiska målkärnen äro enligt nuvarande bestämmelser så uttryckta, att det kubiska kärlets längd eller bredd ej med mer än 3 mm får skilja sig från rätta storleken, varjämte summan av kärlets längd, bredd och höjd inom 2 mm skall vara lika med 3 gånger rätta längden av det kubiska kärlets sida. Dessa bestämmelser synas icke lämpliga, då de orsaka, att större kärl erhålla procentuellt större noggrannhet än målkärl för våta varor, vilket framgår av nedanstående tabell.

Volym	K u b i s k a m å l k ä r l								Koniska och cylindriska målkärl	
	Nuvarande remedier				Föreslagna remedier				Nuvarande och föreslagna remedier	
	a.	b.	c.	d.	e.					
2 hl	2 mm	0·0034	av rymden	6 mm	0·010	av rymden	0·005	av rymden		
1½ »	2 »	0·0038	» »	5 »	0·009	» »	0·005	» »		
1 »	2 »	0·0043	» »	5 »	0·011	» »	0·005	» »		
50 l	2 »	0·0054	» »	4 »	0·011	» »	0·005	» »		
30 »	2 »	0·0064	» »	3 »	0·010	» »	0·005	» »		
25 »	2 »	0·0068	» »	3 »	0·010	» »	0·005	» »		
20 »	2 »	0·0074	» »	3 »	0·011	» »	0·005	» »		
10 »	2 »	0·0093	» »	2 »	0·009	» »	0·005	» »		
5 »	2 »	0·0117	» »	2 »	0·012	» »	0·005	» »		
2 »	2 »	0·0159	» »	2 »	0·016	» »	0·008	» »		
1 »	2 »	0·0200	» »	2 »	0·020	» »	0·008	» »		
5 dl	2 »	0·0253	» »	2 »	0·025	» »	0·010	» »		

För målkärl för torra varor torde tvärtom böra tillåtas större remedier än för målkärl för våta varor, då givetvis ändock mätningresultatet måste bli osäkert vid mätning av material med olika kornstorlekar. De sakkunniga vilja därför föreslå, att i likhet med tyska föreskrifter, remediet göres dubbelt så stort för kubiska målkärl, avsedda för mätning av torra varor, som för koniska och cylindriska målkärl, vilka huvudsakligast användas för mätning av våta varor och vilka dessutom med undantag av de största äro gjorda av metall. Då emellertid uppmätning av de kubiska kärnen lämpligen sker genom längdmått, är i ovanstående tabell, kolumn c, uträknat den största avvikelse avrundad till hela mm, som summan av längd, bredd och höjd får hava från det rätta för att maximifelet skall bli dubbelt så stort, som det för koniska och cylindriska målkärl tillåtna felet. I kolumn d äro upptagna med tillhjälp av dessa avrundade värden uträknade remedier, varav framgår, att dessa äro ungefär dubbelt så stora som i kolumn e angivna värden för koniska och cylindriska målkärl. Såsom ovan framhållits, torde detta vara ett lämpligt remedium, vilket för öfrigt icke kan sättas lägre för de små målkärnen, då härvidlag den nödvändiga riktigheten i summan av längd, bredd och höjd näppeligen torde kunna innehållas. Det värde, som längd och bredd icke får överskrida, torde lämpligen böra sättas lika med den tillåtna differensen mellan summan av längd, bredd och höjd och 3 gånger den rätta längden. Detta innebär en liten skärpning mot nuvarande bestämmelser för målkärl å 10 liter och därunder, som emellertid icke torde vara av större betydelse.

För mätcylindrar, vilka för närvarande icke äro godkända i Sverige, gälla inom andra länder följande bestämmelser.

Tyskland. Volymen mellan 4—5 av de minsta delstrecksavstånden skall ligga inom 4 gånger remediet för motsvarande volym å icke indelade handelsmått.

Schweiz. För allmänna handelsmått med indelning gäller för varje intervall så väl som för hela rymden ett remedium av $\frac{1}{400}$ av helhetsrymden.

Norge. Toleransen är för varje indelning i deciliter 0·8 ml, i centiliter 0·2 ml och i milliliter 0·1 ml.

Danmark. För mätcylindrar får toleransen för rymden mellan tvenne närliggande delstreck icke överskrida den för målkärl å motsvarande rymd gällande toleransen.

Finland. För hela volymen samma avvikelse från det rätta som för målkärl. Volymen mellan tvenne delstreck vid indelning i deciliter och centiliter skall vara riktig inom 0·02 av rymden och vid indelning i milliliter inom 0·01 av rymden.

De sakkunnigas förslag rörande remedier överensstämmer sålunda med de danska och även i huvudsak med de tyska bestämmelserna. Samma remedier synas böra gälla för volymen mellan tvenne delstreck som för ett odelat mått med denna volym, isynnerhet som diametern på mätcylindrarna är så uträknad, att remediet för varje deciliter, centiliter och milliliter skall motsvara samma längd som för målkärl med dessa volymer.

För precisionsmålkärl har föreslagits remedier motsvarande de dubbla för arbetslikare gällande, varvid nyjusteringsremedierna komma att bli lika med arbetslikarnas remedier.

IV. Vikter. För vikter äro i olika länder följande remedier gällande.

Precisionsvikter.

	R e m e d i e r i m g						
	Tyskland	Schweiz	Norge	Danmark	Finland	Sverige	Förslaget
50 kg	5 000	—	—	—	—	—	2 000
20 »	4 000	2 000	—	800	—	—	1 000
10 »	2 500	1 200	1 500	700	600	500	500
5 »	1 250	600	1 000	600	400	350	350
2 »	600	200	500	400	200	250	250
1 »	400	100	300	300	120	150	150
5 hg	250	50	200	250	80	75	75
2 »	100	20	100	100	40	50	50
1 »	60	10	60	60	30	30	30
50 g	50	6	40	50	20	10	10
20 »	30	4	20	30	10	10	10
10 »	20	4	15	20	6	6	6
5 »	12	2	10	12	4	4	4
2 »	6	2	6	6	3	3	3
1 »	4	2	5	4	2	2	2
5 dg	2	2	2	3	2	2	2
2 »	2	2	2	2	1	1	1
1 »	2	2	2	2	1	1	1
5 cg	1	2	1	1	0·5	0·5	0·5
2 »	1	1	1	0·8	0·5	0·5	0·5
1 »	1	1	1	0·5	0·5	0·5	0·5
5 mg	0·5	1	0·5	0·4	0·2	0·2	0·2
2 »	0·4	1	0·4	0·2	0·2	0·2	0·2
1 »	0·2	1	0·2	0·2	0·2	0·2	0·2

Allmänna handelsvikter.

	R e m e d i e r i m g						
	Tyskland	Schweiz	Norge	Danmark	Finland	Sverige	Förslaget
100 kg	—	—	—	—	—	10 000	20 000
50 »	20 000	20 000	10 000	10 000	10 000	7 000	10 000
20 »	8 000	8 000	5 000	8 000	8 000	4 500	5 000
10 »	5 000	8 000	3 000	4 000	5 000	3 000	3 000
5 »	2 500	4 000	2 000	2 500	3 000	2 000	2 000
2 »	1 200	1 600	1 000	1 200	1 500	900	900
1 »	800	800	600	800	800	600	600
5 hg	500	400	400	500	500	450	450
2 »	200	400	200	200	300	300	300
1 »	120	200	120	120	200	200	200
50 g	100	100	80	100	150	150	150
20 »	60	60	40	60	100	90	90
10 »	40	40	30	40	60	60	60
5 »	32	30	—	32	40	45	45
2 »	24	24	—	24	30	30	30
1 »	20	20	—	20	20	20	20

Vid jämförelse av dessa tabeller finner man, att för precisionsvikter under 1 g och för allmänna handelsvikter under 5 hg bestämmelserna äro något så när överensstämmande i de olika länderna, men att remedierna för högre valörer differera betydligt. De svenska remedierna äro med utgångspunkt från ett rimligt remedium för de små vikterna beräknade så, att det sannolika felet vid vägning bör bliva detsamma antingen en större eller flera mindre vikter användas. Detta är ju en riktig princip, men orsakar dock en betydligt större procentuell noggrannhet för de högre valörerna, varigenom den gräns kan tänkas uppnås, då remediet till och med understiger de felaktigheter i massbestämning, som uppkomma vid vägning i luft och som äro beroende på olika täthet hos viktmaterialiet. Om bestämmelse rörande vikternas material göres i enlighet med förslagets 10 §, spelar dock skillnaden i täthet icke någon roll i betraktande av remediernas storlek.

De sakkunniga vilja föreslå, dels att precisionsvikter å 20 och 50 kg må få godkännas, då desamma kunna komma till användning vid vägning av ädla metaller, och att remedierna här sättas till respektive 1 och 2 g, samt dels att de nuvarande remedierna för handelsvikter på 20, 50 och 100 kg måtte höjas från 4½, 7 och 10 g till respektive 5, 10 och 20 g. Härigenom komma bestämmelserna i större överensstämmelse med internationella bestämmelser och denna minskning i noggrannheten kan icke spela någon roll för allmän handel, enär därvid använda vågar icke äro känsliga för dessa viktbelopp.

V. Vågar.

För vågar behövas genomgripande förändringar i nu gällande bestämmelser. De nuvarande föreskrifterna äro uppdelade i bestämmelser rörande känslighet och rättvisande. Beträffande känslighet föreskriver förordningen, att våg för viss tilläggsvikt och vid en viss belastning skall giva utslag, och beträffande rättvisande, att den skall återgå till rätt jämviktsläge för en viss tilläggsvikt vid varje belastning, eller, då fråga är om likarmad våg eller multiplikationsvåg, vid viss bestämd belastning. Sålunda äro för likarmade vågar, decimalvågar, centesimalvågar

och skjutviktsvågar på över 100 kg en viss bestämd tilläggsvikt föreskriven, vilket för de tre första kategorierna orsakar, att rättvisandet endast skall undersökas vid en viss belastning, samt för skjutviktsvågar på över 100 kg, att remediet i avseende å rättvisande är konstant vid vilken som helst belastning av vågen. Båda dessa bestämmelser synas de sakkunniga felaktiga. En likarmad våg, en decimalvåg och en centesimalvåg böra givetvis icke undersökas vid en enda belastning, då man härigenom icke är säker på, att vågens utförande är sådant, att den även vid högsta belastning är tillförlitlig. Att sålunda föreskriva att en precisionsvåg på 5 hg skall undersökas vid 10 g eller att en decimalvåg på flera ton skall undersökas vid 100 kg är lika oriktigt som föreskriften, att en skjutviktsvåg på exempelvis 40 ton vid denna belastning icke får visa större fel än vid 500 kg:s belastning. Remedierna torde istället böra vara så bestämda, att vågarna vid varje belastning endast få hava ett mot belastningens storlek proportionellt fel. Då emellertid i så fall tillåtet fel vid mycket små belastningar skulle bli alltför litet, bör för varje maximibelastning fixeras ett visst minimivärde på den tilläggsvikt, som representerar tillåtet fel hos vågen. Denna gräns är såsom erfarenheten visat lämplig att fixera till $\frac{1}{5}$ av tillåtet fel vid maximibelastningen.

Härtill kommer emellertid, att vågar av olika kategorier äro olika känsliga och även att inom samma kategori de med högre maximibelastning äro procentuellt känsligare än de med lägre maximibelastning. Så kan exempelvis en våg på 100 kilogram lättare känna en belastning av 50 gram än en 100-gramsvåg 50 milligram. Till följd härav måste olika procenttal av maximibelastningen fastställas såsom remedium dels för vågar av olika kategorier och dels inom samma kategori för olika grupper av maximibelastningar. Tillämpas denna princip strikt kan det ju emellertid inträffa, att på grund av olika proportionalitetskonstanter hos vågar tillhörande olika grupper av maximibelastningar, en våg med maximikapacitet något överstigande gränsvärdet mellan tvenne kategorier kan komma att få ett lägre remedium än en våg med maximikapacitet något understigande nämnda gräns. För att undvika detta är det nödvändigt att för vågar med kapacitet överstigande ett visst gränsvärde angiva ett konstant remedium intill den kapacitet, där våg tillhörande närmast högre kapacitetsgrupp kommer att få samma remedium. Likaså måste, i den händelse en våg undersökes vid så låg belastning, att denna faller inom området för närmast lägre grupp av maximikapaciteter, remediet för den senare gruppen gälla, då det icke kan anses riktigt att avfordra en våg med större kapacitet strängare remedier än en våg med lägre kapacitet för uppvägning av samma vikt.

Principen för föreskriften angående rättvisande hos vågar kommer enligt ovanstående att bli den, att varje våg, tillhörande en viss typ, exempelvis likarmade vågar, skall äga samma rättvisande för en viss belastning oberoende av vågens kapacitet, dock att detta förhållande icke gäller under ett visst kapacitetsvärde motsvarande $\frac{1}{5}$ av remediet för maximikapaciteten. Beträffande pendelvågar kan dock detta med belastningen variabla rättvisande icke föreskrivas, enär känsligheten för dessa vågar, uttryckt i mm per tilläggsvikt, vanligtvis är konstant, d. v. s. skalan är likformigt graderad. En fordran på större rättvisande vid lägre belastningar skulle under sådana omständigheter bli illusorisk, ty därigenom skulle vid lägre belastningar fordras ett rättvisande, som representerat i skallängd icke skulle kunna avläsas. För att taga

ett exempel skulle en 1000 kg:s pendelvåg, som vid maximibelastning hade ett remedium av 0.0006, vid 1000 kg få visa ett fel på 600 g. Detta fel måste bestämmas motsvara ett tydligt utslag, exempelvis 1 mm, varvid vågens skallängd skulle bli 1667 mm. Skulle för en dylik våg remediet sättas proportionellt mot belastningen, skulle vid $\frac{1}{5}$ av belastningen remediet vara 120 g, motsvarande en skallängd av 0.2 mm, vilket icke med säkerhet kan avläsas. Annorlunda ställer sig förhållandet med de kombinerade vågar, vilka innehålla en pendelvåg. Här kan, om felet räknas efter summan av vågarnas kapacitet, ett ökat rättvisande fordras vid sjunkande belastning, dock lägst till det belopp, som för den rena pendelvägen är föreskrivet. För pyndare och besman kunna lika litet som för pendelvågar ökat rättvisande fordras vid minskad belastning, då skallängden hos dessa vågar av praktiska skäl icke kan göras för stor. Ett mindre remediibelopp än det för maximibelastningen gällande skulle med de strängare bestämmelserna motsvara icke avläsbara längder å pyndare- och besmanstängerna.

Beträffande känsligheten torde böra föreskrivas, att vågen vid högsta belastning skall giva ett stadigvarande utslag för viss tilläggsvikt. Då emellertid noggrannheten vid sjunkande belastning skall vara minst $\frac{1}{5}$ av remediet vid maximibelastningen, måste även denna vikt vid låg belastning giva ett stadigvarande utslag. Rörande vågar, för vilka maximibelastning och $\frac{1}{5}$ av maximibelastning falla inom samma remedii-grupp, kunde sålunda den belastning, vid vilken känsligheten skall bestämmas, fixeras till $\frac{1}{5}$ av maximibelastningen. Om emellertid $\frac{1}{5}$ av maximibelastningen infaller inom lägre liggande remedii-grupp, kommer för denna belastning motsvarande remediivärde för rättvisande att ligga högre än $\frac{1}{5}$ av remediet för högsta belastningen. Fordran på känslighet och på rättvisande skulle därför icke korrespondera. Visserligen kunde man, såsom i Tyskland är gällande, föreskriva $\frac{1}{10}$ av maximibelastningen som belastning vid känslighetsbestämning, men det riktigaste synes vara, att vågen vid varje belastning skall giva stadigvarande utslag för tilläggsvikt motsvarande remediet för rättvisande.

Med hänvisning till ovanstående allmänna motivering rörande de grunder, som i förslaget tillämpats beträffande bestämmelser angående känslighet och rättvisande, få de sakkunniga anföra följande rörande de speciella bestämmelserna.

I. A. Likarmade vågar.

a) Precisionsvågar.

Beträffande precisionsvågar överensstämma föreskrifterna i Tyskland, Norge och Finland intill 100 g:s belastning samt i Norge och Tyskland intill 4 kg:s belastning. Över 10 kg gälla även samma remedier i nämnda tre länder. De svenska bestämmelserna, vilka såsom nämnts endast äro fixerade till en viss belastning, skulle, om remedierna med utgångspunkt från detta värde gjordes proportionella mot belastningen, vara strängare än i övriga länder. Beträffande de små belastningarna är detta förhållande icke så utpräglat, men för vågar över 10 kg skulle remedierna vara endast hälften av de tyska, norska och finska och för vågar mellan 0.5 kg och 5 kg tredjedelen av de norska och tyska. Känsligheten hos en precisionsvåg bör emellertid stå i en viss relation till noggrannheten hos precisionsvikterna. Ju finare vikterna äro, desto noggrannare bör givetvis även vågen vara, men dess känslighet behöver icke

vara så stor, att felen i vikterna göra sig märkbara. Då de svenska precisionsvikterna äro avsevärt mycket noggrannare än de tyska, synes emellertid även för precisionsvågar böra föreskrivas större känslighet och noggrannhet, dock icke så stor, att noggrannare vikter än precisionsvikterna skulle behöva anlitas för att utnyttja vågens känslighet. De sakkunniga hava i sitt förslag eftersträvat ett lämpligt förhållande mellan remedierna för precisionsvågar och precisionsvikter.

b) Andra likarmade vågar.

Nuvarande bestämmelser, vilka endast gälla viss bestämd belastning, giva följande siffervärden på förhållandet mellan tilläggsvikt och belastning:

för våg inrättad för maximibelastning av

mer än 100 kg	0·0006
» » 5 » men icke över 100 kg	0·0008
» » 5 hg » » » 5 »	0·0010
5 hg och därunder	0·0020

Motsvarande tyska bestämmelser äro:

10 kg och däröver	0·0010	av högsta belastningen
5 » t. o. m. 10 kg	10 gram	
200 g t. o. m. 5 »	0·0020	av högsta belastningen
100 » t. o. m. 200 g	400 milligram	
100 » och mindre	0·0040	av högsta belastningen

Vid belastningar under högsta belastningen är felgränsen lika med det belopp, som med ovan angivna värden beräknas för en sådan belastning, dock minst en femtedel av felgränsen för högsta belastningen.

De schweiziska bestämmelserna äro för balansvågar under 1 kg 0·002 och för balansvågar över 1 kg 0·001 samt för taffelvågar 0·002 av maximibelastningen. Däremot utsäges intet om rättvisande för mellanliggande belastningar.

I Norge är remediet vid full belastning 0·002, varvid remediet, när vågen är belastad med $\frac{1}{10}$ av maximibelastningen, är $\frac{1}{5}$ av det vid full belastning beräknade remediet. För mellanliggande belastningar ändras remediet lineärt.

I Danmark är remediet 0·002 av varje belastning mellan högsta belastningen och 0·1 därav samt 0·004 av belastningen vid mindre belastningar.

I Finland slutligen är remediet 0·001 av högsta belastningen för vågar på 20 kg och däröver, 0·0014 av högsta belastningen för mer än 5 kg men mindre än 20 kg och 0·002 av högsta belastningen för 5 kg och därunder. Felet får ej överstiga vid uppvägning av högsta lasten nyssnämnda värden och vid uppvägningar av $\frac{1}{10}$ av högsta belastningen $\frac{1}{3}$ av dessa värden.

I det följande komma endast remedierna vid högsta belastningen att angivas, då det huvudsakligast är dessa, som äro av intresse vid jämförelse av olika länders remediibestämmelser.

Härav framgår, att våra bestämmelser genom att införa proportionellt fel skulle bliva något strängare än samtliga övriga länders. Med hänsyn därtill, att de nuvarande bestämmelserna föreskriva så betydligt mycket större noggrannhet för likarmade vågar än för exempelvis pendelvågar, anse de sakkunniga, att en minskning av fordringarna på de likarmade handelsvågarnas känslighet och rättvisande bör äga rum i enlighet med förslaget.

I. B. Olikarmade vågar.

a) Decimalvågar. Undersökning skall enligt nuvarande bestämmelser endast ske vid en viss belastning. Uträknas det procentuella beloppet, som tilläggsvikten skall utgöra av belastningen, erhålles för maximibelastningar under 1 ton 0⁰⁰⁴ och för maximibelastningar av 1 ton och därutöver 0⁰⁰¹. Den förstnämnda bestämmelsen skulle enligt de sakkunnigas mening bliva alltför lindrig. För en likarmad handelsvåg skulle enligt förslaget gälla ett värde av 0⁰⁰¹ för det vägningsområde, inom vilket decimalvågar äro lagliga, nämligen å 10 kg och däröver. I Tyskland gäller för samtliga maximikapaciteter värdet 0⁰⁰¹², i Schweiz, Norge och Danmark 0⁰⁰² samt i Finland 0⁰⁰² för vågar under 1 ton och 0⁰⁰¹ för vågar å 1 ton och därutöver. De sakkunniga anse, att för dessa vågar icke flera grupper av maximikapaciteter skulle behöva fastställas, enär vågarna icke få användas under 10 kg. Några svårigheter beroende på för stora fordringar vid små belastningar behöva icke befaras, då någon uppdelning i grupper icke sker. I mynt- och justeringsverkets förslag år 1926 föreslogos trenne grupper nämligen över 1 ton 0⁰⁰¹⁰, över 100 kg men icke över 1 ton 0⁰⁰¹² och 100 kg eller därunder 0⁰⁰¹⁵. Såsom medelvärde för samtliga decimalvågar synes värdet 0⁰⁰¹² vara väl avvägt. Härigenom komma decimalvågar att hava något högre remedium än likarmade vågar, vilket även måste anses riktigt i avseende å prestationsförmåga.

b) Centesimalvågar och kombinationsviktsvågar. Centesimalvågar hava med nuvarande bestämmelser ett förhållande mellan remediivikt och belastning av 0⁰⁰⁴ för vågar på 1 ton eller däröver, samt 0⁰⁰⁵ för vågar på mindre än 1 ton. Dessa remedier måste anses betydligt för stora på grund av att centesimalvågar icke få användas till uppvägning av varor understigande 100 kg. Norge och Danmark hava värdet 0⁰⁰² och Finland 0⁰⁰² för vågar under 1 ton samt 0⁰⁰¹ för vågar på 1 ton och däröver. Schweiz har 0⁰⁰¹⁰ och Tyskland 0⁰⁰¹² för samtliga maximikapaciteter. Mynt- och justeringsverkets förslag 1926 angiver värdet 0⁰⁰¹⁰ för vågar på över 2 ton och 0⁰⁰¹⁵ för vågar på 2 ton och därunder. Även för dessa vågar synes ett remedium av 0⁰⁰¹² vara ett lämpligt medeltal.

På grund av vad ovan anförts vilja de sakkunniga föreslå, att för decimal- och centesimalvågar föreskrives ett remedium av 0⁰⁰¹². Dessa båda vågslag höra till den grupp I. B., som i 11 § omnämns såsom olikarmade vågar. Till denna grupp hör emellertid även en ny vågtyp, kombinationsviktsvågar, av vilka tvenne redan genom Kungl. Maj:ts resolutioner godkänts till justering. Då dylika vågar kunna komma till användning även för lägre kapaciteter, måste i likhet med vad som är fallet för likarmade vågar mindre procentuell noggrannhet föreskrivas för lägre belastningar. Härvidlag anse de sakkunniga, att samma villkor böra gälla som för skjutviktsvågar, då dessa äro närmast jämförbara i konstruktionshänseende. Bägge äro försedda med å eggjar vilande huvudbalkar och skillnaden är endast den, att å kombinationsviktsvågarna nedläggas vikter å huvudbalken på bestämda avstånd från huvudeggen, under det att å skjutviktsvågar en skjutvikt förflyttas längs efter balken. De remedier, som för skjutviktsvågar å lägre kapacitet gälla inom olika lagstiftningar, äro följande:

I Sverige gäller 0⁰⁰²⁵ av belastningen för vågar på 100 kg eller därunder. Tyska bestämmelserna äro 0⁰⁰² för 12 kg och mindre, 24 gram från 12 till och med 20 kg samt 0⁰⁰¹² för 20 kg och däröver, vilket även gäller för kombinationsviktsvågar. I Schweiz gäller för samtliga kapaciteter

0⁰⁰¹⁰, i Finland 0⁰⁰⁴⁰ för 20 kg och därunder, i Norge 0⁰⁰⁰² och i Danmark 0⁰⁰⁰². Vid jämförelse med föreslagna remedier för likarmade vågar framgår, att dessa enligt förslaget skulle hava ett remedium för 2 hg—5 kg av 0⁰⁰⁰², för 5 kg—10 kg av 10 g samt för 10 kg och däröver av 0⁰⁰⁰¹. Då de olikarmade vågarna icke annat än i undantagsfall torde komma att konstrueras för belastningar under 2 hg, kommer ett remedium av 0⁰⁰⁰² för lägre kapaciteter att bliva ett i avseende å prestationsförmågan mellan likarmade och olikarmade vågar lämpligt belopp. Då därtill kommer att för besman, varom senare skall talas, av ålder är bestämt värdet 0⁰⁰²⁵ och besman i avseende å rättvisande intager en sämre ställning än olikarmade vågar, synes värdet 0⁰⁰²⁰ vara lämpligt. För att vågar av högre kapacitet icke skola erhålla mindre remedier än vågar med lägre kapacitet måste, såsom förut nämnts, ett konstant remedium föreskrivas inom ett visst kapacitetsområde, vilket lämpligen kan väljas mellan 12—20 kg, varvid remediet blir 24 g, överensstämmande med de tyska bestämmelserna.

II. A. a. Skjutviktsvågar.

Såsom förut berörts gälla för dessa vågar den felaktiga bestämmelsen, att vågar på 2 ton och därutöver skola vara rättvisande inom 2 kg och vågar på mer än 100 kg men mindre än 2 ton inom 250 g vid varje belastning. Detta orsakar för exempelvis en 40 tons våg en noggrannhet av 0⁰⁰⁰⁰⁵ d. v. s. samma noggrannhet, som fordras vid nyjustering av en precisionsvåg. Fordran på känslighet är däremot alldeles för liten, nämligen vid föreskrivna belastningar av 500 kg och 100 kg respektive 0⁰⁰⁰⁴ och 0⁰⁰²⁵. De sakkunniga vilja föreslå, att för skjutviktsvågar samma bestämmelser skola gälla som för olikarmade vågar. Då emellertid skjutviktsvågar kunna förekomma till små maximikapaciteter, synes det för att icke strängare bestämmelser skola gälla än för likarmade vågar böra föreskrivas samma remedier för kapaciteter under 2 hg som för dessa är föreskrivet. Dessa känslighetsbestämmelser för lägre belastningar hava de sakkunniga infört även för olikarmade vågar för att en onödigt upprepning av remedierna icke skall behöva äga rum samt vidare för skjutviktsvågar föreslagit samma remedier, som gälla för olikarmade vågar.

S. k. handpyndare, vilka enligt motiveringen av 10 § endast benämnts pyndare, äro emellertid i avseende å noggrannhet närmast att jämställa med besman och har därför för dessa vågkategorier föreslagits samma remedier.

II. A. b. och II. B. Pyndare och besman.

Det för besman nu föreskrivna remediet 0⁰⁰²⁵ anse de sakkunniga lämpligt. Några högre remedier för lägre kapaciteter skulle icke behöva fastställas, då besman enligt nuvarande föreskrifter endast få justeras å 10 och 20 kg. I marknaden hava visserligen inkommit för närvarande ojusterbara besman på 5 kg, men även om dessa skulle komma att justeras, skulle för dem endast erfordras 12½ grams rättvisande vid 5 kg och 2½ gram vid 1 kg.

Till denna grupp böra emellertid såsom förut nämnts även pyndare hänföras, och då dessa kunna godkännas till lägre kapaciteter hava remedier härför upptagits i förslaget. Då denna kategori vågar givetvis icke heller vid lägre belastningar böra hava strängare remedier än andra

vågtyper, har föreslagits ett remedium av 0⁰⁰⁵⁰ för 2 kg och därunder samt 10 gram för 2 kg—4 kg.

III. Pendelvågar.

Dessa vågar äro konstruerade efter helt andra principer än de förut behandlade. Under det att dessa vid uppvägning av en vara bringas till det ursprungliga jämviktsläget i det obelastade tillståndet med tillhjälp av vikter av olika tyngd eller medelst förskjutning av en konstant skjutvikt, sker avläsningen av vägningsresultatet hos pendelvågar utan någon sådan kompensering genom direkt iakttagande av en visares utslag mot en skala. Dessa vågar äro sålunda mycket bekväma i användning och hava fått en stor spridning men lida av den principiella svagheten, att känsligheten uttryckt i ett visst utslag för en viss tilläggsvikt måst betydligt nedsättas av följande skäl. Under det att exempelvis en likarmad våg med en känslighet av 0⁰⁰¹ av belastningen utan svårighet kan konstrueras så, att denna tilläggsvikt gör exempelvis ett utslag av 2 mm, skulle en dylik bestämmelse för en 5 kg:s pendelvåg orsaka en skallängd av 2 meter, alltså en skallängd som vore opraktiskt stor för en dylik kapacitet. Till följd härav måste nödvändigtvis lindrigare bestämmelser vara föreskrivna för pendelvågar. När dessa först inkommo i landet föreskrevs, att en tilläggsvikt av 0⁰⁰²⁵ av högsta belastningen skulle giva ett utslag av 1 mm. Detta orsakade en skallängd av 400 mm. Denna visade sig emellertid alltför stor för lägre kapaciteter, varför genom upprepade författningsändringar nuvarande föreskrifter tillkommo, som fordra en skallängd av endast 67 mm för vågar ej över 1 hg och 400 mm för vågar över 20 kg. Härigenom har känsligheten måst nedbringas för dessa vågar, så att de endast behöva göra ett utslag av 1 mm för en tilläggsvikt av respektive 0⁰¹⁵⁰ och 0⁰⁰²⁵ av högsta belastningen. Då emellertid noggrannheten med dessa bestämmelser blivit alltför ringa, har beträffande rättvisandet föreskrivits, att hälften av de sålunda vid maximikapaciteten beräknade värdena skola kompensera vågens felvisning, varjämte, då känsligheten är konstant vid alla belastningar, icke någon större noggrannhet föreskrivits vid lägre belastningar. Ytterligare försämring i dessa vågars noggrannhet har uppkommit därigenom, att icke hälften av noggrannheten är föreskriven vid nyjustering, givetvis av den anledningen, att ett utslag av 0²⁵ mm icke skulle kunna utan svårighet avläsas. Såsom framgår av det föregående, äro sålunda fordringarna för pendelvågar betydligt lägre än för övriga vågar.

Liknande bestämmelser äro gällande i andra länder, fastän remedierna på ett eller annat sätt skärpts. I Tyskland äro remedierna vid omjustering i stort sett desamma som hos oss i avseende å felvisning. Däremot är nyjusteringsremediet endast hälften av det hos oss gällande. Detta har endast kunnat ske genom en betydlig ökning av skallängderna jämte minskad fordran på känslighet. Så äro exempelvis i Tyskland och Sverige följande minimiskallängder angivna för några olika maximikapaciteter: för över 20 kg respektive 1 667 och 400, för 10 kg respektive 1 000 och 250, för 1 kg respektive 500 och 167 mm. I Tyskland har den teoretiska känsligheten måst nedbringas till 0⁵ mm för vågar under 2 kg för att åstadkomma även dessa skallängder. Ifrågavarande tyska bestämmelser äro emellertid för stränga för en del vågar, varför ytterligare medgivits användande av lupp för förstoring av utslaget. Givetvis har icke den fordran, som är stadgad för andra vågar, nämligen

samma procentuella noggrannhet vid olika belastningar, trots denna ökade skallängd kunnat föreskrivas, då detta skulle orsakat en tillåten felvisning uttryckt i mm av endast 0.05 mm.

Samma svårigheter framgå givetvis av övriga länders lagstiftningar. I Schweiz voro ursprungligen känsligheten för vågar t. o. m. 1 kg nedbragt till 0.005 och skulle motsvarande tilläggsvikt orsaka ett utslag av 2 mm. Detta gav en skallängd av 400 mm. För övriga kapaciteter föreskrevos följande skallängder: för 5 kg 1 000 mm, för 10 kg 2 000 mm och för över 10 kg 4 000 mm. Nu gällande bestämmelser föreskriva 200 mm för vågar t. o. m. 2 kg, 200—500 mm för 2—5 kg samt 500 mm för över 5 kg.

I Finland har rättvisandet nedsatts till 0.004 av högsta belastningen för vågar på 20 kg och därunder, 0.003 av högsta belastningen för mer än 20 kg men under 1 ton och 0.002 av högsta belastningen för 1 ton och däröver. Samma fel är tillåtet över hela skalan. Samtidigt har skallängden fixerats till för exempelvis 1.5—1 kg 250 mm, för 5—2 kg 300 mm, för 20—10 kg 625 mm och för större än 500 kg 1 500 mm.

I Norge är brukstoleransen 0.002 av högsta belastningen för alla vågar över hela skalan. Skallängderna äro särskilt fastställda utan direkt förbindelse med remediet och utgöra exempelvis för 1 kg 200 mm, för 5 kg 325 mm och för 20 kg 700 mm.

I Danmark är brukstoleransen för 500 g—5 kg 0.004 av högsta belastningen, för 6—9 kg 10 g och för 10 kg och däröver 0.002 av högsta belastningen. Vågarna få icke vid någon belastning visa större fel än 0.02 av belastningen. Skalans längd är fixerad för varje kapacitet exempelvis 250 mm intill 500 g, 300 mm för 1 kg och 2 000 mm för högre belastning än 500 kg.

Vid uppgörande av förslag till remedier för pendelvågar synes främst nödvändigt att skärpa bestämmelserna angående skallängd. Förhållandena inom vågfabrikationen har även möjliggjort en dylik skärpning, enär kombinerade vågar alltmer kommit i bruk. Hos dessa omfattar pendelvägsskalan endast en liten kapacitet, under det att större viktbelopp uppväges med tillhjälp av en med pendelvågen kombinerad likarmad väg eller skjutviktsvåg eller ock med tillhjälp av omställningsanordning. Genom att skalan sålunda erhållit en mindre kapacitet har med bibehållande av normal skallängd en större känslighet uppnåtts och de äldre vågarna med större kapaciteter på 5 och 10 kg och med små skallängder äro icke av samma betydelse som förr. På grund härav synes det de sakkunniga, att en fordran på större skallängd nu skulle kunna uppställas utan att medföra större svårigheter. Givetvis skulle en sådan bestämmelse icke inkräkta på redan godkända vägtyper, vilka skulle kunna fortfarande justeras. Genom en ökad skallängd skulle remedierna vid nyjustering kunna sättas till hälften mot vid omjustering, vilket med nu gällande bestämmelser skulle betyda ett i längd uttryckt remedium av 0.25 mm. Emellertid har vid gruppering av för närvarande godkända vågar efter olika skallängd visat sig, att det stora flertalet vågar hava längre skalor än i svensk lag föreskrivna, antagligen under inverkan av den tyska lagstiftningen. Detta innebär, att en skärpning av bestämmelserna skulle kunna ske utan att i stort sett för närvarande godkända vågar skulle röna annan inverkan därav, än att fordringarna bliva större vid nyjustering. Under antagande, att bestämmelserna skulle skärpas enligt tysk lagstiftning, skulle de vågar, som inom varje nu gällande skallängds-

grupp hava den minsta skallängden, erhålla följande remedier vid omjustering uttryckta i mm.

K a p a c i t e t					Omjusterings- remedium i mm
över 20	kg				0·53
» 10	»	men ej	över 20	kg	0·96
» 5	»	»	» 10	»	0·60
» 2·5	»	»	» 5	»	0·60
» 0·5	»	»	» 2·5	»	0·46
» 0·25	»	»	» 0·5	»	0·71
» 0·1	»	»	» 0·25	»	0·71
ej över 0·1 kg					—

En skärpning av bestämmelserna vid nyjustering skulle alltså i sämsta fall ge ett remedium av 0·23 mm och detta är för ett par småvågar om 1 och 1·5 kg, hos vilka även detta remedium kan iakttagas. Vid omjustering möta inga svårigheter, då redan nu remediet är fastställt till 0·5 mm. Av det föregående framgår, att en skärpning av remedierna i enlighet med tyska föreskrifter och under förutsättning av, att redan godkända vågtyper fortfarande finge ny- och omjusteras, icke skulle möta några större svårigheter.

Angående lämpligheten för övrigt av en dylik skärpning, vilja de sakkunniga anföra följande. För vågar under ett kilogram äro nu gällande remedier vid omjustering samt skallängd följande.

	Remedium: andel av högsta belast- ningen	Skal- längd mm
ej över 0·1 kg	0·00750	67
över 0·1 kg men ej över 0·25 kg	0·00500	100
» 0·25 » » » 0·5 »	0·00375	133
» 0·5 » » under 1 kg	0·00300	167

Endast två vågtyper å dessa kapaciteter äro för närvarande godkända. 5 st. kapaciteter hava skallängden 330 mm och 3 st. kapaciteter skallängden 177 mm. En uppdelning i fyra grupper synes därför onödig. Om minimigränsen för skallängden sättes till 250 mm skulle endast de senare vågarna icke uppfylla bestämmelserna. På vågar å 1 kg skulle detta vara fallet med 5 vågtyper, under det att för en skallängd av 200 mm endast 2 vågtyper skulle hava för liten skallängd. Den senare skallängden, vilken motsvarar remediet 0·0050 och 1 mm, skulle därför kunna ifrågasättas, men skulle å andra sidan därigenom en 1 kg:s våg erhålla tillåtet fel av 5 g vid omjustering mot nuvarande 3 g, varför de sakkunniga vilja föreslå 0·004 såsom omjusteringsremedium under förutsättning, att det utslag, som orsakas av denna del av maximibelastningen, sättes till 1 mm. En 1 kg:s våg skulle med denna bestämmelse få omjusteringsremedium 4 g motsvarande 1 mm och nyjusteringsremedium 2 g motsvarande 0·5 mm mot nuvarande omjusterings- och nyjusteringsremedium 3 g motsvarande 0·5 mm.

För att i möjligaste mån erhålla likhet med gällande bestämmelser för

allmänna handelsvågar vore lämpligt att för nästa remediigrupp fastställa värdet 0⁰⁰². Härigenom skulle en konstant noggrannhet av 4 g erhållas mellan 1 och 2 kg. I remediihänseende beträffande omjustering skulle detta betyda någon skärpning mot nu gällande bestämmelser för vågar mellan 1½ kg och 5 kg. Så skulle en våg på 2 kg få äga ett fel av 4 g mot nuvarande 6 g och en våg på 5 kg ett fel av 10 g i stället för nuvarande 12½ g. Skallängden skulle bli för vågar mellan 1 och 2 kg lineärt stigande från 250 mm till 500 mm mot nuvarande konstanta belopp 167 mm. Detta skulle orsaka, att av nuvarande godkända vågar största flertalet skulle få för liten skallängd. Å andra sidan skulle omjusteringsmediet uttryckt i mm för våg med minsta skallängd bli 0⁴⁶ mm och nyjusteringsmediet 0²³ mm, vilket ju vore avläsbart.

Genom att låta remediet 0⁰⁰⁴ gälla ända till 2 kg och en konstant noggrannhet av 8 g mellan 2 och 4 kg, varigenom skallängderna variera från 250 till 500 mm, skulle vinnas, att 8 st. vågtyper ytterligare skulle erhålla lagenlig längd, varför de sakkunniga föreslagit detta remedium. Någon lindring i omjusteringsremedierna skulle erhållas för vågar mellan 1½ och 3 kg samt en skärpning för vågar om 4 kg och 5 kg. Så skulle en 2 kg:s våg erhålla remediet 8 g vid omjustering och 4 g vid nyjustering mot nuvarande 6 g vid ny- och omjustering. Motsvarande siffror för en 5 kg:s våg skulle vara 10 g och 5 g mot nuvarande 12½ g.

Från och med 4 kg torde remediet böra sättas lika med vad som gäller i Sverige, Norge, Danmark, Schweiz och Tyskland nämligen 0⁰⁰²⁰. Från 12 t. o. m. 20 kg sättes lämpligen remediet konstant till 24 g och därefter till 0⁰⁰¹² i likhet med vad som för olikarmade vågar och skjutviktsvågar är föreslaget. Skallängderna skulle med dessa bestämmelser bli från 4 till och med 12 kg 500 mm och från 12 till och med 20 kg lineärt ökande från 500 till 833 mm. 15 vågtyper skulle med dessa bestämmelser erhålla för små skallängder, men hos ingen skulle remediet understiga 0⁶ mm vid omjustering och 0³ mm vid nyjustering.

Över 20 kg skulle skallängden bli konstant 833 mm. Emellertid borde vid högre kapaciteter ett större remedium än 1 mm böra föreskrivas, då ju vågarnas visare å större kapaciteter äro grövre och viktsresultatet icke så lätt att avläsa. I Tyskland inträder redan över 2 kg en längd av 2 mm motsvarande omjusteringsremediet, vilket emellertid har två nackdelar. Dels kommer skallängden att göra ett språng från 500 mm vid 2 kg:s belastning till 1 000 mm vid kapacitet överstigande 2 kg och dels komma de vanliga trumvågarna med skallängder av omkring 700 mm icke att kunna godkännas med mindre än att desamma förses med lupper. Med föreslagna bestämmelser kommer en fortlöpande serie skallängder icke bli svår att åstadkomma, om remediet fastställs skola motsvara 1 mm å skalan. 2 mm synes dock böra föreskrivas för vågar av högre kapacitet. Om denna ökning i skallängd bestämmes skola inträda vid 1 500 kg, skulle samtliga nu godkända vågar med undantag av tre för särskilda ändamål använda vågar komma att få laglig skallängd 1 667 mm. Mellan 100 och 1 500 kg torde en lineärt ökad skallängd från 833 mm till 1 667 mm vara lämplig, vilket senare värde motsvarar 2 mm för 0⁰⁰¹² av högsta belastningen.

Bestämmelserna rörande skallängd torde icke böra införas i förordningen, enär större smidighet i anpassningen efter behoven synes önskvärd, men hava diskuterats på grund av deras nära samband med bestämmel-

serna rörande känslighet och rättvisande, vilka givetvis måste fastställas med hänsyn till att lämpligt avpassade skallängder skola kunna erhållas.

IV. Kombinerade vågar. Nuvarande bestämmelser utsäga endast, att kombinerade vågar må justeras och nyttjas, därest de uppfylla för de särskilda i kombinationen ingående vågarna stadgade villkor. Denna bestämmelse har i mynt- och justeringsverkets cirkulär kompletterats med föreskriften, att undersökning av varje våg skall ske utan omändring av de anordningar, som förmedla förbindelsen mellan vågarna. Känslighet och rättvisande hos varje våg skall undersökas, dels när övriga i kombinationen ingående vågar äro obelastade, och dels när de äro påförda utjämnad last uppgående till den i anseende till kombinationens maximikapacitet högsta tillåtna. Den princip, som varit ledande vid utfärdande av dessa bestämmelser, har varit den, att en våg icke bör försämrans genom att kombineras med en annan våg. Då emellertid alltid vid en dylik kombination gemensam anordning för viktsavläsningen finnes, komma i realiteten den sämre vågens egenskaper att bli dominerande, varför bestämmelserna utsäga, att endast så pass likvärdiga vågar få kombineras, att inverkan av den sämre icke förorsakar, att den bättre vågens angivelse föres utanför de för denna våg stadgade remedierna. Denna princip synes vara riktig, men tager icke hänsyn till att en sämre våg av låg kapacitet kombinerad med en bättre våg av hög kapacitet är ett lämpligare redskap än en sämre våg för hela kapaciteten vid vägning av större viktbelopp. Så kan ju exempelvis tänkas, att man för att undvika uppvägning med småvikter önskar använda sig av en pendelvåg på 1 kg, men för att ändock kunna uppväga större viktbelopp exempelvis 1 000 kg bättre än å en 1 000 kg:s pendelvåg kombinerar en 1 kg:s pendelvåg med en likarmad våg på 1 000 kg. En dylik våg får karaktären av en likarmad våg försedd med pendelvåg såsom hjälp-instrument och synes icke böra förbjudas, då den är avsevärt bättre än en 1 000 kg:s pendelvåg men givetvis sämre än en 1 000 kg:s likarmad våg i avseende å noggrannhet. Att för en dylik våg fordra samma rättvisande inom skalområdet som för en 1 kg:s pendelvåg, enligt förslaget 4 g, även vid högsta belastningen, då den likarmade vågen får hava ett fel av 1 kg, synes icke rimligt och icke heller, att den vid belastningar upp till 1 kg skall vara riktig inom 4 g, då den likarmade vågen får visa ett fel av 200 g. Den likarmade vågens känslighet och rättvisande bör vara dominerande för en dylik kombination.

Av denna anledning har föreslagits, att för kombinerade vågar skall fordras ökat rättvisande intill en femtedel av det för vågens maximibelastning beräknade viktbeloppet, varvid dock, om pendelvåg ingår i kombinationen, icke skall fordras mindre viktbelopp än det för pendelvågens skalområde beräknade. Beträffande de remediivärden, som skola gälla, har föreslagits de för olikarmade vågar föreskrivna i den händelse pendelvåg icke ingår i kombinationen, men i annat fall de för pendelvågar gällande.

De här föreslagna remedierna för vågar föredrogos vid konferens med representanter för de nordiska ländernas justeringsverk i Köpenhamn innevarande sommar och antog konferensen efter diskussion därav en resolution innebärande ett enhälligt uttalande, att de i förslaget anförda remedierna i princip ansågos önskvärda vid framtida reglementariska bestämmelser för de olika vågtyperna.

13 §.

Nyjusteringsremedierna äro föreslagna i överensstämmelse med nu gällande med följande undantag. Rymdmättningsredskap av metall hava föreslagits få hava hela remediet men endast över det rätta, vilken bestämmelse nu gäller för målkärl för våta varor. Då emellertid som förut nämnts för vissa målkärl för torra och våta varor av metall icke finnes någon skillnad i utförande och desamma sålunda kunna användas för mätning av både torra och våta varor, har föreslagits lydelse i enlighet med förslaget. För redskap av glas eller porslin har föreslagits samma remedier som omjusteringsremedierna, då dylika redskap icke kunna förändra form utan att sönderslås. Vidare har den ändringen beträffande pendelvågar föreslagits, att nyjusteringsremediet endast skall utgöra halva omjusteringsremediet. Detta är en betydande skärpning av nu gällande bestämmelser, som synes nödvändig med hänsyn till lämpligheten av att utesluta mindervärdiga vågtyper, varigenom allmänheten tillförsäkras ett bättre fabrikat med större möjligheter att under längre tid kunna uppfylla stadgade fordringar.

FJÄRDE KAPITLET.

Såsom av den allmänna motiveringen framgår, har genom ett flertal Kungl. Maj:ts kungörelser godkänts redskap för speciella ändamål, och synas dessa böra inarbetas i justeringsförrordningen under rubriken »Om särskilda mättnings- och vägningsredskap», varvid de synpunkter, som förut framhållits rörande uteslutande av detaljbestämmelser, även härvidlag tillämpats. Emellertid hava automatiska vågar uteslutits ur förslaget. Rörande dessa vågar finnes för närvarande endast den föreskriften, att de skola vara av konstruktion, som mynt- och justeringsverket godkänt, och då verket enligt förslag till 28 § skulle äga rätt att godkänna särskilda redskap, till vilka automatiska vågar alltid äro hänförliga, synes varje bestämmelse rörande dem överflödiga. Enligt kungörelsen den 20 mars 1920 är aritmosvågen godkänd såsom vägningsredskap, men faller densamma med föreslagna definitioner under gruppen pendelvågar, varför densamma icke synes böra införas i förrordningen.

14—16 §§.

De särskilda längdmättningsredskap, som redan äro godkända, äro vissa lantmäteriredskap, skeppsmättningsredskap, mätkedjor samt andra ännu metriska mått för trävarurörelse. Rörande lantmäteriskalor är i 10 § 2 mom. i 1885 års förrordning endast angivet, att de räknas till precisionsmått. De skola förty enligt 1 mom. i samma paragraf uppfylla de villkor, som av justeringsmyndigheten bestämmas. Andra föreskrifter torde icke heller böra införas. Att i lagtexten angivits, att modellen skall hava fastställts före förrordningens ikraftträdande innebär icke, att icke mynt- och justeringsverket enligt 28 § skulle vara berättigat att godkänna nya konstruktioner av ifrågavarande redskap. Uttrycket avser endast att begränsa de lantmäteriredskap, för vilka enligt 26 § där angivna remedier skola gälla, till de redan godkända. I mättningsförrordningen den 17 december 1920 är införd bestämmelsen, att kontrollstång skall vara av

modell, som fastställts av lantmäteristyrelsen, samt justeras såsom precisionsmått. Även detta redskap har därför upptagits här. I förordningen den 27 mars 1925 angående längdbestämmning i vissa fall av redskap för mättningsarbeten föreskrives, att i protokoll skall upptagas bland annat redskapets längd vid en temperatur av $+15^{\circ}$ Celsius. Förhållandet att justeringstemperaturen är ändrad till $+20^{\circ}$ mot förutvarande $+15^{\circ}$ C orsakar en ändring av 0.05 mm, som kan negligeras i förhållande till föreslaget omjusteringsremedium 0.3 mm. Rörande skeppsmättningsredskap finnas bestämmelser härom införda i instruktionen för skeppsmätare den 12 november 1880. Bestämmelserna angående ifrågavarande redskap torde enligt vad de sakkunniga inhämtat komma att ändras. Kommerskollegium har enligt handelsdepartementets skrivelse den 21 november 1930 erhållit bemyndigande att utan hinder av bestämmelserna i nämnda kungörelse tillsvidare meddela närmare föreskrifter angående de redskap för fartygs mätning, varmed skeppsmätare skall vara försedd och vilka må nyttjas vid sådan mätning. De sakkunniga hava dock ansett sig böra införa de äldre bestämmelserna i förslaget till justeringsförordning. I den händelse nya redskap komma till användning, kunna desamma enligt 28 § av mynt- och justeringsverket godkännas till justering.

Mätkedjor äro för närvarande godkända såsom allmänna handelsredskap men synas böra hänföras till särskilda redskap för skogsmätning, enär de äro alltför litet exakta för att få användas i allmän handel. Dylika mätkedjor användas även vid skeppsmätning, men falla med den föreslagna formuleringen av 15 § under denna paragraf.

Andra än metriska mått för trävarurörelse synas icke böra införas i en förordning, som är baserad på metriska systemet, utan finnas upptagna i förslag till särskild kungörelse, avsedd att utfärdas med stöd av 14 § i lagen om mått och vikt.

De sakkunniga vilja beträffande särskilda längdmättningsredskap anmärka, att Sveriges skogs- och flottningsarbetareförbund hos Konungen anhållit, att förfarandet vid intumning av å flottled utdrivet virke bleve föremål för reglering genom lagstiftning, samt att vidare värmländska inmättningsföreningen anhållit, att tumklave måtte få justeras såsom lagligt mättningsredskap. Anhållan om godkännande av dylik tumklave blev emellertid avslagen den 13 juli 1928. De sakkunniga vilja framhålla, att då tumningsförfarande innebär en uppmätning av virke för fastställande av dess kubikmassa, varefter detsammes värde beräknas och även ersättning för körning av virke i vissa fall utbetalas, härvid använda redskap komma att enligt 8 § i förslaget till lag om mått och vikt bliva justeringspliktiga, såvida icke Konungen särskilt härför medger undantag.

17—18 §§.

Rörande målkärl för torra varor äro införda bestämmelser om målkärl på 30, 20, 10 och 5 hektoliter för mätning av kol, koks, torv, sand, kalk och mineralier i enlighet med nuvarande bestämmelser i förordningens 13 § 2 mom. och 14 § 4 mom. samt likaledes om målkärl och kärror för mätning av färsk sill i enlighet med kungörelsen den 22 december 1886 angående justering av särskilda målkärl samt stämpling av förvarings- och transportkärl för sill. De för målkärnen uträknade dimensionerna hava införts i enlighet med nu gällande föreskrifter.

19 §.

I fråga om vedmätt har icke föreslagits någon ändring gentemot kungörelsen den 18 juni 1925 med särskilda bestämmelser angående vedmätt i annat avseende än att vissa detaljbestämmelser uteslutits.

20 §.

Målkärl för mjölk äro föreslagna i enlighet med kungörelsen den 14 januari 1913 angående särskilda målkärl för mjölk.

21 §.

I denna paragraf har införts de målkärl för mätning av sprithaltiga drycker, vilka återfinnas i nuvarande 20 § 1 mom. men uteslutits ur förslagets 9 §.

22—24 §§.

Såsom för särskilda ändamål tillätta vikter äro för närvarande godkända myntvikter, metrisk-karatvikter och postvikter.

Rörande myntvikter föreskrives i kungörelsen den 2 december 1881, att vid handel och rörelse med guldmynt eller eljest vid in- och utväxling därav må vikter icke begagnas utan att vara såsom myntvikter här i riket i vederbörlig ordning justerade. Till följd av det ringa omloppet av guldmynt hava dessa vikter icke kommit till någon användning, och så vitt de sakkunniga hava sig bekant, har någon justering av dylika vikter icke under senare tid förekommit vid mynt- och justeringsverket. Trots att nödvändigheten av dylika vikter sålunda kan ifrågasättas synes dock justeringen av vikterna böra möjliggöras, då annars för uppvägning av mynt kräves ett stort antal vikter. Ovannämnda bestämmelse utgör en skärpning av den allmänna regeln om justeringsplikt för redskap, som användas i handel. En dylik bestämmelse skulle hava sin rätta plats i lagen om mått och vikt, men den synes icke vara nödvändig och har i de sakkunnigas förslag helt uteslutits.

De stränga remedier, som äro föreskrivna för myntvikter, synas icke tillåta så stor variation i materialets täthet, som möjliggöres genom föreskriften, att myntvikter skola förfärdigas av någon av de ädla metallerna eller av nysilver, rörgods, mässing eller brons, utan torde böra föreskrivas, att de skola vara av material, som för precisionsvikter å närmast lika valör är föreskrivet.

För metrisk-karatvikter och postvikter är icke föreslaget annan ändring i nu gällande föreskrifter i kungörelsen den 14 januari 1913 angående metrisk-karatvikter samt i kungl. brevet den 11 juli 1879, än att postvikter å 15 g uteslutits, då någon portosats för brev å denna vikt icke förekommer och vikterna enligt vad de sakkunniga hava sig bekant icke komma till användning.

25 §.

Motiven angående avgiftsvågar återfinnas under 11 §.

26 §.

Beträffande de föreslagna remedierna för särskilda mättings- och vägningsredskap få de sakkunniga anföra följande.

För lantmäteriredskap och skeppsmättingsredskap äro i 33 § i nu gällande förordning inga särskilda remedier föreskrivna. Då emellertid lant-

mäteriredskap räknas såsom precisionsmått hava de för dessa stadgade remedier föreslagits, under det att för skeppsmättningsredskap samma remedier som för vanliga handelsredskap upptagits i förslaget.

Under 3—6 mom. äro nu gällande remedier föreslagna med undantag av att omjusteringsremedier även föreslagits för målkärl och kärror för färsk sill, vilket icke är upptaget i gällande förordning.

För målkärl för mjölk har under 7 mom. föreslagits samma remedier som för mätcyllindrar, vilka de i avseende å utförande närmast likna.

För de redskap, som avses under 8—11 mom., har föreslagits nu gällande remedier. I 12 mom. har för avgiftsvågar föreslagits dubbelt så stora remedier som de i 12 § stadgade för vågar av motsvarande art. Det kunde synas, att anledning saknas att föreskriva lindrigare bestämmelser för dessa vågar än för andra, att med andra ord för en avgiftsvåg borde fastställas samma remedier som för en vanlig våg av motsvarande art. Enligt nu gällande bestämmelser skola avgiftsvågarna uppfylla remedierna för vanliga skjutviktsvågar. Enligt vad de sakkunniga erfarit, hava emellertid stora svårigheter mött vid tillämpningen härav. Det torde kunna ifrågasättas, om icke ett fastställande av samma remedier för avgiftsvågar som för vanliga vågar av motsvarande art skulle verka strängare än omständigheterna kräva. Vägningen med en avgiftsvåg torde mera sällan ske med den noggrannhet, att ett fel, som håller sig inom de av de sakkunniga föreslagna remedierna, skulle komma att inverka på vägningens resultat. En bidragande orsak till de sakkunnigas ståndpunktstagande i denna fråga har varit, att vissa avgiftsvågar enligt sakens natur äro uttagna för en rätt omild behandling, som måste medföra svårighet att hålla dem på en så hög nivå ifråga om känslighet och rättvisande, som är föreskriven för andra vågar.

27 §.

Nyjusteringsremedierna hava i enligt med nu gällande föreskrifter föreslagits till halva omjusteringsremedierna med undantag för myntvikter, för vilka remedierna äro så snäva, att en dylik bestämmelse icke torde kunna föreskrivas.

28 §.

Denna paragraf innehåller befogenhet för mynt- och justeringsverket att utöver de i 14—25 §§ till justering godkända redskapen godkänna särskilda mättnings- och vägningsredskap ävensom fastställa remedier med hänsyn till deras användning och i anslutning till gällande remediibestämmelser. Förslaget innehåller även vissa bestämmelser angående omjusteringsperiod. Genom underdånig skrivelse den 22 december 1928 har mynt- och justeringsverket anhållit, att om för tillgodoseende av speciella behov inom handel eller eljest så anses erforderligt, till justering eller stämpling få godkänna mättnings- och vägningsredskap av annan form, indelning och konstruktion eller av annat material samt inrättade för andra myckenheter, än vad i nämnda förordning är stadgat, samt även att med vissa inskränkningar äga fastställa remedier, avgifter och omjusteringsperioder. Avfattningen av förslagens 28 § möjliggör för mynt- och justeringsverket godkännande av dylika redskap. Bestämmelser angående avgifter synas böra införas i kungörelse angående taxa å avgifter för justering av mättnings- och vägningsredskap. Rörande motiv till föreliggande paragraf få de sakkunniga hänvisa till den allmänna motiveringen samt motiveringen till justeringsförordningens 3 §.

FEMTE KAPITLET.

29 §.

Paragrafen innehåller bestämmelse, att förvarings- och transportredskap till sin form tydligt skola skilja sig från justerbara mätnings- och vägningsredskap. Denna bestämmelse förefanns i 1885 års förordning i dess ursprungliga lydelse men borttogs genom kungörelsen den 18 juni 1925, på grund av att rektangulära transportkärl för ved enligt kungörelsen den 3 juni 1921 kunde stämplas utan hinder av, att deras form icke tydligt skilde sig från formen för målkärl. Sistnämnda förordning upphävdes emellertid genom kungörelsen den 18 juni 1925 med särskilda bestämmelser angående vedmått. Det synes de sakkunniga lämpligt, att denna bestämmelse införas för att lättare undvika felaktigt begagnande av förvaringskärl såsom målkärl. Genom avfattningen av 8 § i lagen om mått och vikt samt av motiven till 1 och 8 §§ framgår nämligen, att de sakkunniga icke avsett, att transportredskap skola få användas såsom målkärl utom vid transport och leverans av vara. Vissa detaljbestämmelser i 1885 års förordning hava uteslutits och meddelande av dessa föreslagits skola tillkomma mynt- och justeringsverket.

30 §.

Paragrafen innehåller bestämmelse om vilka myndigheter, som äga verkställa märkning av förvarings- och transportredskap. Bestämmelsen är nödvändig på grund av att 5 § endast stadgar angående justering av mät- nings- och vägningsredskap.

SJÄTTE KAPITLET.

31 §.

I denna paragraf har sammanförts nu gällande 39 och 44 §§. Då begreppet nyjustering definierats i 7 § i lagen om mått och vikt, har bestämmelsen i nuvarande 40 § första punkten icke behövt införas.

32 §.

Denna paragraf innehåller motsvarande bestämmelser, som nu äro gällande enligt 40 §, sista punkten, varjämte föreskrift införts rörande omjustering av precisionsredskap.

33 §.

Paragrafens första stycke innehåller samma bestämmelser som nuvarande 41 §. I andra stycket har tillagts en bestämmelse om rätt för justeringsmyndighet att i vissa fall försegla redskap eller på dem anbringa anslag om att deras användning är förbjuden. Förfarandet lär enligt vad de sakkunniga inhämtat redan nu praktiseras och synes innebära stora fördelar för justeringstvängets effektiva genomförande. Att bestämmelserna äro avsedda att användas med en viss försiktighet hava de sakkunniga velat antyda genom föreskriften, att justeringsmyndigheten äger vidtaga dessa åtgärder och därvid har att handla efter omständigheterna. Det är tydligt, att en justerare vid nyjustering av ett förseglat eller genom anslag utmärkt redskap äger bryta förseglingen eller borttaga anslaget. Att så kan få ske även under andra omständigheter framgår av förslagets 35 §.

SJUNDE KAPITLET.

34 §.

Föreskriften att den redan i nuvarande förordningen anbefallda polisundersökningen skall äga rum under årets sista kvartal sammanhänger på sätt av motiven till 9 § i lagen om mått och vikt framgår med den i nämnda paragraf meddelade föreskriften, att omjustering av andra redskap än vågar skall äga rum före september månads utgång. Även för vågar kommer omjusteringen att till största delen äga rum före sagda tidpunkt. Det synes icke innebära någon obillig stränghet att föreskriva, att, om redan förut av justeringsmyndighet kasserade vikter anträffas, de må undanskaffas. Däremot torde man icke kunna anförtro polismyndigheten att vidtaga sådana åtgärder, som i 33 § omförmälas, utan torde det bliva justeringsmyndighets sak att med ledning av den från polismyndigheten erhållna redogörelsen kontrollera, att de av polismyndigheten anmärkta missförhållandena rättas.

35 §.

Brytande av justeringsmyndighets försegling torde falla under 10 kap. 21 § strafflagen men icke så borttagande av anslag, åsatt enligt 32 §, vadan för sistnämnda åtgärd stadgats särskild straffpåföljd. Borttagande av anslag torde icke kunna betecknas som en ordningsförseelse utan bör förskylla dagsböter. De i lagtexten gjorda inskränkningarna i straffpåföljderna torde vara en nödvändig förutsättning för att man alls skall kunna stadga rätt för justeringsmyndigheterna att vidtaga de åtgärder, som här avses. Det lär nämligen oftast bliva nödvändigt att bryta försegling för att kunna reparera ett redskap och det skulle medföra alltför stora praktiska svårigheter och kostnader för innehavaren att föreskriva, att justerare alltid skulle vara närvarande för att bryta förseglingen. Likaså torde man icke kunna förmena exempelvis en våginnehavare, som bortflyttar ett kasserat redskap från den plats, där det icke får finnas, att borttaga ett anslag, som tillkommit just med hänsyn till beskaffenhet av den plats, där redskapet anträffades.

ÅTTONDE KAPITLET.

36 och 37 §§.

Angående tiden för ikraftträdandet av förordningen få de sakkunniga hänvisa till motiven till promulgationsbestämmelserna i förslaget till lag om mått och vikt. Uppskjutes ikraftträdandet av lagen och denna förordning tillräckligt länge, skulle måhända ett stadgande som det i 37 § föreslagna visa sig onödigt, men de sakkunniga hava likväl upptagit det i förslaget för all säkerhets skull och för att man icke, oviss om huru långt uppskov, som kan visa sig erforderligt, skall nödgas alltför länge uppskjuta ikraftträdandet.

38 §.

Att redskap, som nyjusterats efter nu gällande föreskrifter, alltjämt skall få användas och omjusteras enligt samma föreskrifter är en av billighet föreskriven regel, från vilken de sakkunniga emellertid ansett sig kunna föreslå undantag beträffande de föreskrivna remedierna. De nya

bestämmelserna härom äro nämligen, såsom av motiveringen till remedii-paragraferna framgår, icke så stränga, att fordran på deras tillämpning även för äldre redskap kan antagas komma att verka obilligt, och för justeringsmyndigheterna skulle det vara till stort besvär att under en mycket lång övergångstid nödgas arbeta med dubbla bestämmelser i detta hänseende.

39 §.

Denna bestämmelse har tillkommit för att redskap, vilka för närvarande få användas ojusterade, men vilka enligt förslaget till lag om mått och vikt drabbas av justeringstvång, skola kunna justeras före lagens ikraftträdande. De sakkunniga hava härvid särskilt haft de s. k. avgiftsvågarna i tankarna.

40 §.

Denna paragraf torde ej tarva närmare motivering.

Förslag till Kungl. Maj:ts förordning angående befrielse från justeringsplikt för vissa mättnings- och vägningsredskap.

1 §.

Enligt 8 § i förslaget till lag om mått och vikt skulle *gasmätare*, *vattenmätare* och *vägmätare*, avseende uppmätning av den av ett fordon tillryggalagda vägsträckan, under de i paragrafen angivna omständigheter kunna bli justeringspliktiga. Genomförandet av justeringsplikten för dessa redskap skulle emellertid bli ett omfattande företag, som måste föregås av vidlyftiga och ingående utredningar. De sakkunniga hava ej varit i tillfälle och ej heller på grund av de för deras arbete lämnade direktiven ansett sig föranledda att närmare ingå härpå. Vid sådant förhållande hava de sakkunniga varit föranlåtna föreslå, att ifrågavarande redskap tills vidare undantagas från justeringsplikt.

Beträffande *lantmäteriredskap* föreskrives i 48 § av mättningsförordningen den 17 december 1920, att kontrollstänger och mätskalor skola vara justerade som precisionsmått och enligt 10 § 2 mom. i 1885 års förordning räknas lantmäteriskalor till precisionsmått. Dessa slag av redskap omnämnas i 14 § i förslaget till justeringsförordning. Beträffande övriga lantmäteriredskap utgår mättningsförordningen, såsom av 1917 års lantmäterikommissions motivering framgår, från att de äro undantagna från justeringsplikt. Det har ansetts nödigt att här uttala detta. Härvid förutsättes emellertid, att mättningsförordningens föreskrifter om redskap för kontroll iakttagas. Enligt 48 § skall kontrollband om 20 meters längd vara tillgängligt för den, som verkställer mättningsarbeten enligt förordningen. Dylikt kontrollband skall vara längdbestämt enligt kungörelsen den 27 mars 1925 angående längdbestämmning i vissa fall av redskap. För kontroll i övrigt må enligt mättningsförordningen användas den justerade kontrollstängen, som också kan längdbestämmas. Vid basmätning använda mätsträngar och mätband skola enligt 11 § i mättningsförordningen längdbestämmas omedelbart före och efter mätningen.

I instruktionen för skeppsmätare den 12 november 1880 uppräknas de *skeppsmättningsredskap*, som skola justeras. Dessa äro upptagna i 15 § av förslaget till justeringsförordning. Därjämte är i instruktionen omnämnt mätband, vilket enligt instruktionen icke behöver vara justerat, varemot det åligger skeppsmätaren att före varje mätning jämföra det med de justerade mätstockarna och dymedelst beräkna den rättelse, som i de med mätbandet tagna mått möjligen må erfordras. Dessa mätband äro av denna anledning här upptagna som undantag från justeringsplikten.

I 5 mom. undantagas vidare inom trävaruexportörelsen använda s. k. *rin*. Angående dessa få de sakkunniga hänvisa till den utredning, som förbragtes uti ett i Nytt Juridiskt Arkiv för år 1930 sid. 172 ff. refererat mål.

I detta mål anförde svenska trävaruexportföreningen i ett utlåtande:

Vid våra exportsågverk, större såväl som mindre, arbetas med få undantag året om på frambringandet av sågade och hyvlade trävaror. Dessa framkomma med sina breddar och tjocklekar vanligen i engelska tum — en av de internationella köpvillkoren föranledd avvikelse från svensk författnings bestämmelser — och lagras för torkning i olika staplar efter olika dimensioner och kvaliteter. Längderna äro då, vad angår ohyvlade varor, mestadels ej uppmätta, dock att vid många sågverk bräder av smärre bredder ofta justeras i själva sågverket, i vilket fall dessa varor utföras från sågen till staplarna med sina där framkomna bestämda längder. Skeppningen äger rum under den korta sommarsäsongen, i Norrland ofta blott under några få månader, tidvis under den allra största brådska. Ur de många staplarna och brädmagasinen skola, allt efter som de hämtande fartygen ankomma eller leverans per järnväg skall ske, uttagas de dimensioner och kvaliteter, som erfordras för expediering av de olika försäljningskontrakten. Dessa varor, i den mån de icke redan justerats, skola då undergå vederbörlig justering, som, utom själva kapningen, avser borttagandet av vissa fel i ändarna samt ett från kvalitetssynpunkt slutligt bestämmande av längderna m. m. Kapningen sker mestadels i kapverk, som äro dels fasta dels och vanligast lösa, men i många fall, såsom vid smärre sågverk eller omoderna större sågverk eller under stor brådska vid moderna verk, verkställes kapning för hand. Varorna kapas än i engelska, än i metriska, än i danska fot och tidigare även i ett antal andra utländska mått, såsom Amsterdamer-, Hamburger-, spanska och norska fot. Sker justeringen i kapverk, så kommer därvid till användning lösa s. k. »rin», smala träribbor, vanligen av $1\frac{1}{2}$ tums tjocklek och 24—27 fots längd, ibland ännu längre, i vilka inmärkts hela fot av olika måttssystem, engelska, franska eller danska. Ett sådant »ri» av det mått, som erfordras, inskruvas eller på annat sätt fastsättes i kapverket. Huvudvikten härvid ligger icke på att skalan är justerad — en justerad skala, felaktigt insatt, ger givetvis ett felaktigt resultat — utan därpå att avståndet mellan kaptrissan och första måttstrecket blir fullt exakt. Endast då lämnar varan kapverket eller, i fråga om lösa kapverk, den vid sorteringsbordet fästa kapvagnen i ett visst antal exakt hela fot. Vid justering för hand verkställes denna med hjälp antingen och i de flesta fallen av samma sorts »rin» eller av själva sågbocken; denna är då försedd med inskrifningar för varje hel fot av visst måttssystem, således även den ett ojusterat mätredskap. Äro åter varorna redan justerade vid sågen eller i samband med verkställd hyvling, så komma ifrågavarande »rin» till användning vid uttagningen för skeppning från staplarna eller hyvelmagasinen. De få då närmast karaktären av synnerligen ändamålsenliga och tidsbesparande sorteringsinstrument. Samma redskap användas likaledes vid uttagning av virke för sågverkets egna behov, däribland de ständiga reparationerna av prämar. Av vad sålunda anförts framgår, att ifrågavarande redskap äro oundgängliga vid arbetet i brädgårdarna. Något redskap, som bättre än dessa »rin» motsvarar sitt ändamål, lär icke kunna uppfinnas; de äro lätthanterliga och kunna skötas av en man, under det att direkt mätning med band eller kedja skulle kräva minst två man. Visserligen äro de bräckliga och gå ofta sönder, utsatta som de äro för ständiga stötar, slag eller andra påfrestningar, men de ersättas lätt från brädgården, och arbetet kan trots alla olyckshändelser fortgå utan störande avbrott. De inskurna måttens riktighet kontrolleras alltid före användningen av brädgårdsförmannen eller någon annan av arbetsledningen.

Av utredningen torde framgå, att det skulle vålla trävarurörelsen stort avbräck att icke kunna använda dessa rin, som enligt en i målet åberopad uppgift av trävaruexportföreningen kunna finnas i hundratal i en brädgård. Å andra sidan är det tydligt, att justeringsplikt för dessa redskap icke skäligen kan föreskrivas. De sakkunniga hava därför föreslagit, att rien skola undantagas från justeringsplik, dock under förutsättning, att justerade längdmättningsredskap av motsvarande eller större längd finnas tillgängliga för kontroll.

I 7 mom. har föreslagits befrielse från justeringsplikt för redskap inrättade efter enbart andra än metriska mått- och viktsenheter för uteslutande användning vid handel till och från utlandet. Frågan har tidigare varit föremål för uppmärksamhet. I ett ärende angående ett ifrågasatt åtal mot en jägmästare för det denne till försäljning utbjudit virke efter andra än metriska mått anmärkte domänstyrelsen uti skrivelse den 27 februari 1913 till justitiekanslersämbetet, att exportvärdet av inhemskt virke år 1910 uppgått till nära 45 % av totala exportvärdet samt att försäljningarna vid export av svenskt trä nästan uteslutande skedde i engelskt mått men vid skeppning på Danmark i danskt mått, på Holland i holländskt o. s. v., varjämte domänstyrelsen framhöll, att om vid virkeshandel andra mått än de nu brukliga tvångsvis skulle användas, mycken oreda och många olägenheter, för att icke säga vådor, av praktisk-ekonomisk art därigenom, med hänsyn till den oerhört stora betydelse trävaruhanteringen hade ur nationalekonomisk synpunkt, skulle uppkomma. Svenska trävaruexportföreningen framhöll uti en till justitiekanslersämbetet ingiven skrift, att avsevärd skada skulle drabba trävaruexportrörelsen, om den vid sina försäljningar icke finge begagna sig av andra måttsystem än det metriska. Noteringarna för sågade och hyvlade trävaror på världsmarknaden uttrycktes nämligen i regel i engelskt kubikmått, och den enhet, efter vilken prisberäkningen skedde, vore i regel standard, load eller kubikfamn, d. v. s. resp. 165⁵⁰ och 260 eng. kubikfot. Därav följde, att trävarornas försäljning även så gott som uteslutande skedde efter engelskt mått. Vid försäljning på t. ex. Danmark, Holland eller Tyskland kunde väl längderna avkapas efter danskt, resp. Amsterdamer- och Hamburgermål, men bredden och tjockleken vore alltid uttryckta i engelskt mått. Likaså kunde vid försäljning på Frankrike längderna räknas i franska fot (= $\frac{1}{3}$ meter); bredden och tjockleken vore dock även då alltid uttryckta i engelska tum. Läget vore i verkligheten sådant, att gällande förordning om mått och vikt icke kunde under nuvarande förhållanden tillämpas vid vår exporthandel med trävaror. Säljaren måste fortfarande att i utlandet utbjuda sina varor i engelskt mått och således även att säga samt avlämna dem efter samma mått. Vad domänstyrelsen anfört rörande de vådor och olägenheter, som för virkeshandeln skulle uppstå genom ett frångående av hittills följd praxis i fråga om mätningen, hade sålunda ännu mycket större betydelse i fråga om exporthandeln med trävaror. — Justitiekanslersämbetet för sin del anhöll, att Kungl. Maj:t ville taga i övervägande, huruvida icke en ändring i gällande bestämmelser borde komma till stånd. — Mynt- och justeringsverket förklarade uti ett den 5 juni 1913 avgivet utlåtande sig anse det synnerligen angeläget, att en ändring i gällande bestämmelser måtte komma till stånd och att mättningsredskap, inrättade efter andra måttsystem än det metriska, måtte få användas vid ifrågavarande rörelsegrenar. Emellertid ville mynt- och justeringsverket föreslå, att en eventuell proposition till riksdagen uti ifrågavarande ärende icke måtte be-

gränsas till här avhandlade speciella fall, utan att i propositionen måtte göras en mera allmän hemställan av innehåll, att Kungl. Maj:t måtte äga rättighet medgiva, att för visst slag av rörelse och för handel med bestämda slag av varor mättnings- och vägningsredskap, som icke vore inrättade efter det metriska systemet, måtte få användas och för detta ändamål i riket justeras, och att Kungl. Maj:t finge äga bestämma, om för vissa fall ojusterade sådana mättnings- och vägningsredskap måtte få användas. Ett dylikt allmänt medgivande var infört i den tyska lagstiftningen i ämnet för: »Der Bundesrat», och detta hade sedermera medgivit, bland annat, att mått, avpassade efter den engelska, gammalfranska, rhenländska eller gammalsvenska foten måtte till och med den 31 december 1922 få användas i virkeshandeln, dock endast till och från utlandet. — Utredningen förelade Kungl. Maj:t att i proposition (nr 239) till 1914 års senare riksdag föreslår riksdagen medgiva, att, i enlighet med vad Konungen närmare förordnade, finge vid virkeshandel och trävarurörelse tills vidare användas mättningsredskap, som vore justerade efter annat måttssystem än det metriska. Propositionen bifölls av riksdagen. Därefter utfärdades kungörelse den 31 december 1914 (nr 503), enligt vilken för användande vid virkeshandel och trävarurörelse må justeras längdmättningsredskap indelade efter den engelska eller den danska foten. — Svenska trävaruexportföreningen framhöll emellertid uti en den 11 mars 1915 dagtecknad promemoria, att i trävaruexportrörelsen nyttjades även andra mått, främst spanska fot samt Amsterdamer- och Hamburgerfot, samt att, då de utländska importörerna ville hava sina varor avkapade i de mått, som vore hävdvunna på deras marknader, följden kunde bli, att Sverige utestängdes från en stor del av dessa marknader. — I anledning av denna promemoria hemställde mynt- och justeringsverket i en promemoria den 19 maj 1915 — efter att hava omnämnt sitt den 5 juni 1913 framställda förslag — att Kungl. Maj:t ville i proposition till riksdagen föreslå, att vid virkes- och trävaruhandeln med utlandet Kungl. Maj:t måtte äga rättighet medgiva användandet av ojusterade mättningsredskap, som icke vore inrättade efter det metriska systemet. — Denna hemställan har icke vunnit bifall.

I mynt- och justeringsverkets förslag av år 1918 upptogs den bestämmelsen, att på Kungl. Maj:ts prövning finge bero, om för visst slag av rörelse såväl som för handel med bestämda slag av varor, särskilt för handel med och från utlandet, finge användas mått, som hänfördes till ett annat än det metriska systemet. Samma bestämmelse återkom i något ändrad form i verkets förslag av år 1926.

I november 1929 gjordes från vägfabrikanthall en framställning till Kungl. Maj:t av innebörd, att vägar, graderade i såväl metriska viktsenheter som i enheter tillhörande utländska system, skulle få justeras.

I yttranden över denna framställning anförde Skånes handelskammare, att inom dess distrikt icke torde finnas behov av andra i utländskt mått indelade vägnings- och mättningsredskap än de för trävaruhandeln avsedda längdmått, som redan kunde justeras i danska och engelska fot. — Handelskamrarna i Göteborg och Gävle yttrade sig i samma riktning. — Stockholms handelskammare anförde bland annat följande: Enligt vad en härstädes verkställd utredning givit vid handen, syntes för vår import-handels del något större behov av på anförd sätt dubbelindelade mättnings- och vägningsredskap icke föreligga. Såvitt handelskammaren kunnat utröna, torde detta i stort sett även gälla exporthandeln. En representant för den mekaniska verkstadsindustrien hade emellertid anförd, att den

ifrågasatta åtgärden, i vad den avsåge justering av mätningsredskap särskilt efter engelskt mått, skulle för hans företags vidkommande ur bekvämlighetssynpunkt medföra vissa fördelar vid export av tillverkade alster. Något motsvarande behov av vägningsredskap gjorde sig däremot inom denna bransch endast i mindre mån gällande. Vad vidare cellulosa-industrien beträffar, syntes här ett visst behov av dubbelgraderade vägningsredskap föreligga, ehuru några mera utpräglade önskemål i sådant avseende ej torde vara för handen. Vad nu sagts torde även äga tillämpning ifråga om pappersindustrien. — Östergötlands och Södermanlands handelskammare meddelade, att uti det övervägande antalet svar på en av handelskammaren till ett större antal näringsidkare och sammanslutningar inom distriktet riktad förfrågan gjorts det uttalandet, att det icke förefunnes något behov av mätnings- och vägningsredskap, indelade efter utländskt mått. Från pappersindustriens sida hade däremot gjorts gällande, att vågar, indelade även efter engelskt viktsystem, vore av behovet påkallade för exportens skull. Likaså hade från kvarnindustrihåll gjorts gällande, att vid vägning av importerade, paketerade varor likaledes förelåge behov av vågar, indelade jämväl även efter engelskt viktsystem. Från Eskilstunaindustriens sida hade vidare framhållits, att å mätskalor och tumstockar, indelade efter den metriska skalan, även förekomme en indelning efter engelskt måttsystem, som ofta komme till användning inom järn- och metallmanufakturindustrien, då det gällde exportgods, och att det vore önskvärt, att dylika mätskalor och tumstockar kunde justeras jämväl beträffande det engelska måttsystemet.

Som av det förestående torde framgå, inskränker sig användningen av mätnings- och vägningsredskap, inrättade efter utländska system, icke till trävarurörelsen utan förekommer även inom andra grenar av handel på utlandet. Det skulle tvivelsutan vålla åtskilligt avbräck, om användningen av dylika redskap förhindrades. En mätning eller vägning i metriska mått- eller viktsenheter med därpå följande omräkning i de utländska skulle säkerligen ofta vara en besvärlig och i och för sig onödig omgång. Å andra sidan inses lätt, att en justering här i landet av allehanda redskap, inrättade efter skiftande utländska enheter, icke lämpligen låter sig verkställas. Redan fastställandet i lag av jämförelsetalen mellan svenska och utländska enheter kunde bliva vanskligt. Den legalisering, som justeringen innebär, synes för övrigt endast i tvingande undantagsfall böra givas utländska enheter och blott då de komma till användning vid den inrikes handeln, såsom fallet varit med den engelska och den danska foten. De sakkunniga hava därför stannat för den ståndpunkt förslaget intager. Emellertid synes en oundgänglig förutsättning för användandet av ojusterade redskap, inrättade efter utländska enheter, vara, att därå ej tillika förekommer indelning efter metriska systemet. Dylika dubbelgraderade redskap få enligt 10 § i förslaget till lag om mått och vikt ej justeras ens för den svenska graderingen, såvitt ej särskilda undantagsbestämmelser meddelats, och deras förekomst i ojusterat tillstånd inom industrien synes ej tillräddlig. Dels kunde dessa redskap vinna instieg på områden, där den utländska graderingen icke är strängt behövlig, och dels kunde i praktiken svårigheter inställa sig att begränsa redskapens användning till sådana fall, då justeringsplikt ej föreligger.

Ifråga om s. k. *självmätande pumpar* stadgas i kungörelsen den 16 februari 1923, att de må användas vid handel med eldfarliga oljor eller eljest, då eldfarliga oljor skola avlämnas efter mått. Förutsättning härför är

emellertid, att de stämpats i enlighet med kungörelsens föreskrifter. Med hänsyn härtill hava de sakkunniga här upptagit dem såsom tillsvidare undandragna justeringsplikt.

2 §.

För redskap av glas, porslin eller dylikt material, vilka redskap ju icke gärna kunna ändra längd eller rymd utan att samtidigt bliva obrukbara, har föreskriften angående omjustering ansetts sakna fog. Ifråga om vikter understigande ett decigram överensstämmer förslaget med 7 § 2 mom. i 1885 års förordning. Skalar och kontrollstänger för lantmäteriändamål hava enligt hittills gällande bestämmelser i 7 § 2 mom. ej varit underkastade omjustering. Då de nu betraktas som justeringspliktiga beror detta, på sätt här ovan berörts, på att i mättningsförordningen föreskrivits, att de skola vara justerade. Att skärpa detta därhän, att föreskriva även omjustering av ifrågavarande redskap har ej ansetts erforderligt.

Förslag till Kungl. Maj:ts förordning angående justering av mättnings- och vägningsredskap, inrättade efter andra än metriska enheter.

I denna förordning har införts bestämmelserna i kungörelsen den 31 december 1914 angående användande av andra än metriska mått vid virkeshandel och trävarurörelse dock med uteslutande av detaljbestämmelser. I 2 § har icke medtagits längdmättningsverktyg och längdmättningsapparater, emedan dylika ej i förslaget till justeringsförordning upptagits bland allmänna längdmättningsredskap. På grund av stadgandet i 1 § i detta förslag samt med hänsyn till innehållet av 28 § i förslaget till justeringsförordning skulle mynt- och justeringsverket bliva berättigat godkänna även längdmättningsverktyg och längdmättningsapparater, inrättade efter engelska eller danska fot.

I 3 § har föreslagits remedier i överensstämmelse med vad som är stadgat för metriska mått av motsvarande art och längd, vilket synes vara lämpligare än nu gällande bestämmelser.

Förslag till Kungl. Maj:ts förordning med vissa bestämmelser angående mätning och vägning.

I förslaget till denna förordning har upptagits vissa bestämmelser angående mätning och vägning, vilka återfinnas i 1885 års förordning men som icke lämpligen kunnat beredas plats i förslagen till lag om mått och vikt och till justeringsförordning. 1 och 2 §§ innehålla regler angående mätning av torra varor. 1 § har i huvudsak samma lydelse som 17 § i nu gällande förordning med det undantaget, att för mätning av kol, koks, torv, sand, kalk och mineralier ej må fordras större målkärl än 20 hektoliter. De sakkunniga hava upptagit denna bestämmelse på grund av att fråga varit om godkännande av 40 hektoliters målkärl för uppmätning av kol och koks men att farhåga därvid uppstått, att bestämmelsen i 17 § skulle kunna innebära förpliktelse för säljare att i sådant fall hålla 40 hektoliters målkärl tillgängliga vid mätning av kvantiteter uppgående till eller över-

stigande detta mått. Då detta icke synes vara en rimlig pålaga för säljare, som endast undantagsvis försälja kvantiteter av sådan storlek, har föreslagits, att 20 hektolitersmålkärl skola vara de största, som kunna fordras.

I 2 § har upptagits nu gällande bestämmelser angående mätning av sådana torra varor, som genom olika ifyllningssätt bliva mer eller mindre packade, såsom spannmål, frö och salt. Försäljning av vissa av ifrågakörande varor, bland annat spannmål, torde visserligen numera huvudsakligen ske efter vikt, men för andra, såsom kol och koks, förekommer alljämt mätning. Dessutom torde, på sätt de sakkunniga få tillfälle att i annat sammanhang närmare utreda, vid bestämning av s. k. kvalitetsvikt för spannmål det i lagtexten beskrivna ifyllningssättet böra ingå i den s. k. normalmätningemetoden. I 3 mom. har företagits en ändring i texten för att bringa den i överensstämmelse med lydelsen av 9 § 1 mom. i förslaget till lag om mått och vikt.

I 3 § har införts bestämmelser angående precisionsvåg och precisionsvikter å apotek och i öppna bodar, där handel idkas med guld, silver, platin, äkta pärlor eller ädla stenar i överensstämmelse med 27 § 3 mom. i nuvarande förordning.

I 4 § återfinnas bestämmelserna rörande de vikter, som skola finnas att tillgå för kontroll av vissa vågars riktighet. I nuvarande 29, 31 och 32 §§ är bestämt, att vikter skola finnas för undersökning av decimal- och centesimalvågar, skjutviktsvågar, pendelvågar, vågar med motviktsanordning och avgiftsvågar. Av i förordningen upptagna vågslag äro sålunda endast likarmade vågar, handpyndare och besman uteslutna. För likarmade vågar är föreskriften obehövlig, då ändock vikter måste finnas för utförande av vägningen, och för besman och pyndare kan en dylik bestämmelse knappast föreskrivas, då dessa vågar oftast komma till användning vid varors kringförande till försäljning och medförande av vikter under sådana omständigheter skulle kunna erbjuda avsevärda olägenheter. På grund av den mindre noggrannheten hos dessa vågar finnes för närvarande i 30 och 31 §§ den bestämmelsen, att desamma icke må nyttjas, med mindre varans avlämnare och mottagare därom äro överens. I förslagens 4 § har nu införts bestämmelsen, att vikter för kontroll skola vara att tillgå när våg med undantag av likarmad våg, besman och pyndare nyttjas för ändamål, då enligt 8 § i lagen om mått och vikt användande av justerade redskap är föreskrivet, samt att vidare besman och pyndare icke må användas med mindre vederbörande därom äro överens.

Förslag till Kungl. Maj:ts kungörelse angående gottgörelse till mynt- och justeringsverket för prövning och godkännande av mättnings- och vägningsredskap med mera.

På grund av att enligt justeringsförordningens 3 § 3 mom. samtliga mättnings- och vägningsredskap för att kunna justeras skola vara till sin konstruktion godkända av mynt- och justeringsverket har kungörelsen den 14 maj 1926 föreslagits ändrad för att bringas i överensstämmelse med detta stadgande. De redskap, för vilka Konungen jämlikt 14 § 2 mom. föreskrivit justeringsplikt, torde även böra införas i kungörelsen.

Förslag till Kungl. Maj:ts förordning angående bestämning av längd, yta, rymd och massa med mera.

Utöver vad i förordningen den 19 december 1924 angående bestämning av längd, rymd och massa stadgats har föreslagits vissa nya bestämmelser. Enär ytmättningsredskap enligt de sakkunnigas förslag bliva godkända till justering, har föreslagits rätt för mynt- och justeringsverket att bestämma ytan av föremål. Då ofta förfrågningar inkomma till verket, huruvida icke felangivelser kunna bestämmas för mättnings- och vägningsredskap, har föreslagits rätt för nämnda verk att utföra dylika bestämningar, varvid även föreslagits, att detta skulle kunna ske för hjälpredskap, avsedda att användas vid mätning och vägning, såsom termometrar och barometrar. Då även sådana redskap, för vilka Konungen enligt 14 § 2 mom. föreskrivit justeringsplikt, såsom areometrar, kunna komma ifråga vid dylika felbestämningar, har föreslagits rätt för mynt- och justeringsverket att utföra även sådan undersökning. Då verkets befogenhet att utföra bestämningar av denna art enligt förslaget utökats, synes det omöjligt att på förhand kunna fixera det avgiftsbelopp, som för varje fall kan ifrågakomma. De sakkunniga hava därför föreslagit, att avgiften må kunna bestämmas med hänsyn tagen till de kostnader och det arbete, som varit förknippade med bestämningens utförande.

I vissa fall synes lämpligt, att dylik undersökning även må kunna utföras av justerare. Beträffande de justeringsvagnar och justeringsvikter, som användas vid justering av järnvägsvågar, kan icke justering av dessa ifrågakomma, men det vore för dessa redskap lämpligt, att justeraren kunde meddelas tillstånd att mot viss avgift företaga uppvägning och utfärda intyg härom.

Förslag till lag om ändrad lydelse av 22 kap. 5 och 21 §§ strafflagen.

De sakkunniga få i denna del hänvisa till motiven till 16 § i förslaget till lag om mått och vikt.

Förslag till Kungl. Maj:ts förordning angående bestämning av kvalitetsvikt hos spannmål.

För prissättningen vid försäljning av spannmål plägar numera spannmålens s. k. kvalitetsvikt ingå som en väsentlig faktor. Därmed förstås förhållandet mellan vikten och rymden av den försålda varan, därvid regeln är, att priset ökas med vikten per rymdenhet. Denna kvalitetsvikt har i äldre tider under inflytande från utlandet pläгат angivas i vad man kallar holländsk vikt d. v. s. i holländskt skålpund, motsvarande 492 $\frac{1}{2}$ gram, per zak, ett gammalt holländskt rymdmått, motsvarande 83 $\frac{1}{4}$ liter.

För utrönande av kvalitetsvikten har använts särskilt konstruerade s. k. holländska vågar, eller, enligt förslagets terminologi, kvalitetsprovare, bestående av en vågbalans, vars ena arm uppbär en skål för påläggning av

vikter och å vars andra arm upphänges ett målkärl, innehållande viss rymd, till vilket hör en ifyllningsanordning för spannmålen.

Genom förordningen den 29 november 1861 angående begagnande vid spannmålshandel av särskild spannmålsvåg var föreskrivet, att dylika vågar, förfärdigade efter fastställd modell och vederbörligen justerade, finge användas för utrönandet av vikten å vete, råg, korn, havre, ärter och raps, då varans avlämnare och mottagare kommo överens därom. Denna spannmålsvåg var så inrättad, att kvalitetsvikten angavs i skålpund och ort per kubikfot. Förordningen stadgade också ansvarspåföljd, därest vid handel med spannmål emellan svensk köpare och säljare andra s. k. spannmålsvågar begagnades. 1878 och 1885 års författningar om mått och vikt, uti vilka de äldre svenska rymdmåtten och vikterna ersatts av metriskå mått och vikter, hava emellertid ej ansetts tillämpliga å kvalitetsprovare och sådana äro numera ej föremål för justering.

Vid 1903 års riksdag hemställde en motionär i andra kammaren om avlåtande av en underdånig skrivelse med begäran, att Kungl. Maj:t behagade till nästkommande riksdag dels inkomma med förslag om att holländska vågen vid spannmålshandel endera och helst vid vite förbjödes att användas, eller, om det icke kunde ske, att den måtte bli underkastad justering i likhet med andra handelsvågar, dels undersöka, huruvida någon konstruktion av spannmålsvåg vore uppfunnen, som tillförlitligt angäve vikten i kilogram av 1 hektoliter och kunde vara önskvärd att införa bland svenska vägnings- och mättningsredskap. Som skäl anfördes, att den holländska vågen genom 1878 års författning avlysts som laga vägningsredskap men icke dess mindre vore använd i årtionden och dagligen begagnades, och det icke ens med det sken av berättigande, som kunde ligga uti spannmålshandlarens hemställan till säljare, att överenskomma om köp efter denna vikt, vartill komme, att ingen justerare bleve anmodad kontrollera eller justera holländska vågar och icke ens hade förfartningsenlig befogenhet därtill. — Lagutskottet anförde i avgivet utlåtande (nr 37) i huvudsak, att därest den holländska vågen samt äldre, ojusterade mått och vikter begagnades, berodde detta på ömsesidigt medgivande, tyst eller uttryckligt. Skälig anledning att förbjuda ett sådant förfarande förefunnnes knappast, då det nämligen borde vara parterna obetaget att för utrönande av varans kvalitet använda de utvägar, som de funne lämpligast. Ej heller föreläge enligt utskottets uppfattning tillräcklig orsak att meddela föreskrift om justering av dylika vågar, isynnerhet då desamma, såvitt utskottet hade sig bekant, allmänt begagnades endast i en mindre del av vårt land. Den av motionären föreslagna undersökningen, huruvida någon konstruktion av spannmålsvåg vore uppfunnen, som tillförlitligt angäve vikten i kilogram av en hektoliter och som det kunde vara önskvärd att införa bland svenska mättnings- och vägningsredskap, syntes avse att få infört något instrument för samma ändamål som den holländska vågen, men avpassat efter nuvarande mått och vikter. Att ett sådant instrument skulle vara till nytta, vore visserligen sannolikt, men utskottet hade dock icke velat tillstyrka riksdagen att göra någon framställning i ämnet, då det kunde antagas, att om något allmänt behov i nämnda hänseende gjorde sig gällande, dylik framställning vore att emotse från särskilt sakkunnigt håll. På dessa skäl hemställde utskottet, att motionen icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd. — Denna hemställan bifölls.

I skrivelse den 13 november 1913 har därefter å hushållningssällskapens

ombuds vägnar hos Kungl. Maj:t anhållits, att Kungl. Maj:t snarast behagade taga i övervägande frågan om sättet för bestämmande av spannmåls vikt i förhållande till dess rymd vid handel med spannmål. Skrivelsen hade föranletts av en vid ombudens då pågående sammanträde väckt motion i denna fråga.

I motionen anfördes bland annat följande: Såsom bekant torde numera all försäljning och köp av spannmål ske efter vikt och sällan eller aldrig torde vid spannmålshandeln de uti 18 § av förordningen den 9 oktober 1885 givna noggranna bestämmelser, huru det skall förfaras vid mätning av varor, som genom olika fyllnadssätt bliva mer eller mindre packade, komma till användning. Emellertid hade vid denna övergång från mått till vikt bestämmelser vid den allmänna spannmålshandeln brukat fogas, att spannmålen för uppnående av ett angivet prisläge skulle äga viss vikt i förhållande till sin rymd. För uttrönande av denna vikt tillämpades olika förfaringssätt och torde uti södra Sverige vanligast förekomma användningen av den s. k. holländska skålpundsvågen samt uti övriga delen av landet »hektolitervikt», närmare uttrönt genom Sommer & Runges härtill konstruerade våg. Om det därför finge anses fastslaget, att handeln och därmed även förekommande prisnoteringar av spannmål hänfördes till varans vikt i förhållande till dess rymd — alltså ju tyngre vara dess bättre — syntes ock tidpunkten vara inne att på laglig väg söka reglera detta viktsförhållande. För jordbrukets vidkommande spelade det ju en ofantligt stor roll, till vad pris spannmålen kunde avyttras, och därvid inträdde, såsom förhållandena nu gestaltade sig, kvalitetsfrågan såsom avgörande. Denna kvalitetsfråga kunde och borde icke alldeles överlämnas åt godtycket, så mycket mindre som avsevärda förluster härigenom kunde tillfogas producenterna, utan måste densamma, särskilt vid uppkommande tvister köpare och säljare emellan, på något sätt finnas reglerade.

Ifrågavarande anhållan remitterades till lantbruksstyrelsen, vilken anmodade styrelsen för statens maskin- och redskapsprovningsanstalter att efter verkställd undersökning angående användbarheten och tillförlitligheten av såväl Sommer & Runges som Valentins spannmålsvågar inkomma med yttrande i ärendet. I anledning härav uppdrog styrelsen utförandet av förevarande undersökning åt provningsanstalten vid Ultuna, som inkom med begärt utlåtande, varav framgick följande. Undersökning verkställdes icke blott av Valentins och Sommer & Runges vågar, av vilket sistnämnda fabrikat funnes sådana med målkärl å dels 1 och dels $\frac{1}{4}$ liter, utan även av ytterligare fyra vågar, nämligen Schoppers 20-liters automatiska börsvåg, Thieles lilla börsvåg, Thieles bemsansvåg och Königsbergervågen. Vidare verkställdes försök med vägning av myckenheter spannmål, erhållna genom ifyllning i olika målkärl med eller utan påpassade galler i enlighet med föreskrifterna i 1885 års förordning. Undersökningarna gävo i stort sett följande resultat. Beträffande de olika metodernas *säkerhet*, varmed förstås deras förmåga att vid upprepade bestämningar med ett och samma material giva överensstämmande resultat, gällde att de med vågarna vid upprepade bestämningar erhållna resultaten föredro mindre genomsnittliga variationer än motsvarande fyllningar av målkärl, varför vågarna sålunda skulle vara att anse som säkrare i användningen än hektoliterfyllningen. Anmärkningsvärt var dock, att vågarna beträffande mindre väl rengjort material, såsom La-Plata-vete, gävo avsevärt varierande resultat vid upprepade bestämningar; särskilt var detta fallet med den käns-

ligare 20-litersvågen, som med ifrågavarande material visade sig mindre säker än någon av de andra metoderna. Valentins våg gav utom i fråga om ärter med varandra väl överensstämmande resultat vid upprepade bestämningar. Sommer & Runges vågar lämnade med ett eller annat undantag likaledes jämna utslag, likaså Königsbergervågen och Thieles besmansvåg; något sämre i dessa avseenden förhöll sig Thieles lilla börsvåg. Ifråga om *tillförlitligheten*, varmed förstås överensstämmelsen med de resultat, som erhöles vid ifyllning av ett 1-hektoliters kubiskt plåtkärl utan galler (standardmetoden), framgår, att i stort sett samtliga vågar, efter korrigering av siffrorna enligt för dem utgivna tabeller, gävo lägre värden å hektolitervikten än den, som erhöles vid standardmetoden. Minsta avvikelserna hade Sommer & Runges vågar, som ifråga om vete, råg, korn och havre avveko med i genomsnitt 0% %. Största skillnaderna företedde Valentins våg och Thieles lilla börsvåg samt 20-litersvågen med en avvikelse för vete, råg och korn av i genomsnitt 1,8, 2,0 och 1,3 %. Valentins våg var icke användbar för havre och ifråga om korn av låg kvalitet var graderingen otillräcklig, varför utslagen blevo osäkra vid lägre hektolitervikt än 64 kg. Thieles besmansvåg visade för lågt beträffande vete, råg och korn med en avvikelse av i medeltal 1,7 % men däremot riktigt för havre (avvikelse 0,1 %). Königsbergervågen gav något för låga tal ifråga om vete och råg (avvikelse 0,4 %); ifråga om korn och havre voro skillnaderna större (avvikelse 1,7 %). — Att ifyllning av ett 1-hektoliters plåtkärl utan galler valts till standardmetod berodde enligt provningsnämndens utlåtande på, att dylik undersökning efter någon övning lätt kunde utföras på föreskrivet sätt med gott resultat av varje lantbrukare. Användandet av galler hade medfört osäkrare resultat.

Med stöd av denna undersökning avgav styrelsen för provningsanstalterna den 29 november 1918 begärt yttrande och anförde därvid bland annat, att som kvalitetsmätare för spannmål ursprungligen plägat användas den så kallade holländska vikten, att denna väl ännu användes i de södra delarna av vårt land men eljest så gott som överallt, där metersystemet införts, ersatts med kilogram per hektoliter *samt att knapast något giltigt skäl finnes att fortfarande använda den holländska vikten här i landet*. Styrelsen förordade, att användande av Sommer & Runges vågar och Schoppers 20-litersvåg samt, ifråga om havre Thieles besmansvåg, graderad i kg per hl, finge tillåtas under förutsättning att de erhållna resultaten med ledning av särskilda för svenska förhållanden utarbetade tabeller korrigerades att överensstämma med dem, som erhållas vid direkt fyllning av kubiskt 1-hektoliters målkärl av exakt rymd utan användande av galler, vilken sistnämnda metod borde vara utslagsgivande. Utarbetandet av sådana tabeller borde uppdragas åt mynt- och justeringsverket.

Lantbruksstyrelsen, till vilken samtliga handelskamrar i riket utom Skånes ävensom Sveriges allmänna lantbrukssällskap inkommit med utlåtanden i ärendet, anförde i yttrande den 18 maj 1921 bland annat följande.

Samtliga i ärendet hörda handelskamrar hade med undantag av den i Örebro förordad, att genom lagstiftning måtte fastslås sättet för bestämmande av spannmåls vikt i förhållande till dess rymd och att därvid måtte bestämmas såsom enda tillåtna mått vikten i kilogram per hektoliter. Likaledes syntes handelskamrarna i stort sett vara eniga därom,

att normen för denna vikts bestämmande borde vara vikten i kilogram av ett kubiskt 1-hektoliters målkärl av exakt rymd (plåtkärl), påfyllt genom galler, varjämte dock för den allmänna handelns räkning önska- des medgivande att använda mindre så kallade kvalitetsvågar. Enighet syntes även råda om användande härvid i första hand av Sommer & Runges 1-litersvåg, graderad per kilogram, men för- ordades vid sidan av denna jämväl andra vågar, samtliga likväl un- der förutsättning, att enligt styrelsens för provningsanstalterna för- slag vågarnas resultat korrigerades efter av mynt- och justeringsverket uppgjorda tabeller. Lantbrukssällskapet hade givit uttryck åt en emot handelskamrarna i viss mån avvikande mening, i det att sällskapet an- sett, att åtminstone en tid framåt — exempelvis 10 år — den holländska vikten borde få användas som laglig kvalitetsvikt jämsides med vikten i kilogram per hektoliter. Därjämte hade sällskapet framhållit önskvärd- heten därav, att även Valentins våg samt Thieles lilla borsvåg måtte tillåtas. — Lantbruksstyrelsen ansåge det vara högeligen önskvärt, att — i likhet med vad som vore fallet beträffande absoluta vikter och mått — noggranna bestämmelser utfärdades jämväl i fråga om kvalitetsvik- ten för spannmål. Styrelsen funne i likhet med provningsanstalternas styrelse och handelskamrarna tiden vara inne att fastslå vikten per hektoliter, uttryckt i kilogram, såsom enda giltiga uttryck för spannmå- lens rymdsvikt. Beträffande det utslagsgivande sättet för bestämmande av vikten för en hektoliter spannmål hade av provningsanstalternas sty- relse och ett flertal handelskamrar anförts olika meningar. Alla syntes emellertid i huvudsak vara eniga därom, att hektolitervikten borde vara vikten av varan uppmätt i ett kubiskt hektolitermått av exakt rymd, ut- tryckt i kg, och syntes enighet även råda därom, att plåtkärl härvid vore att föredraga framför träkärl. Däremot hade olika uppfattningar yppat sig, huruvida detta hektolitermått skulle ifyllas med eller utan på- satt galler. Flera handelskamrar ansåge, att härvid borde tillämpas motsvarande förfaringssätt, som enligt förordningen den 9 oktober 1885, § 18 mom. 3, kommer till användning vid begagnande av målkärl för mätning av spannmål i kronans magasin, ävensom vid in- och utlastning å fartyg samt i öppna bodar och magasin, nämligen att, då det av någon- dera sidan påfordras, ifyllning skall ske genom påpassat galler, vilket, sedan målkärl jämt gallet blivit fyllt, avlyftes, varefter den uppkom- na rågen avstrykes med strykbräde. Provningsnämnden vid Ultuna an- såge sig emellertid hava nått säkra vägningsresultat utan användande av galler och förordade därför detta förfaringssätt. Lantbruksstyrelsen, som icke betvivlade, att vid det av provningsnämnden gjorda försöket, där en och samma person gjort påfyllningarna, fullgod likformighet vid detta arbete kunnat nås, ansåge dock, att större säkerhet för en likfor- mig packning i målkärl vunnos genom gallrets användande, och för- ordade, att såsom utslagsgivande metod för hektoliterviktens bestäm- mande måtte stadgas ifyllning av ett kubiskt hektolitermått (plåtkärl) med exakt rymd med påsatt galler. Då ett sådant förfaringssätt i den allmänna handeln vore omöjligt att genomföra på grund av procedur- ens omständlighet, hade såsom nämnts förordats, att härvid måtte tillåtas användandet av särskilt konstruerade i handeln förekommande kvalitets- vågar. Förutom de av provningsanstalternas styrelse förordade vågar- na hade handelskamrarna ävensom lantbrukssällskapet föreslagit jäm- väl andra dylika. Lantbruksstyrelsen funne dock redan antalet av de

utav provningsanstalternas styrelse förordade antalet för stort. Då betydelsen av likformighet vid bestämmande av kvalitetsvikten inom spannmålshandeln vore avsevärd, skulle lantbruksstyrelsen helst vilja förorda, att endast en enda våg bleve tillåten och i så fall den, som av provningsnämnden befunnits giva det säkraste utslaget, nämligen Sommers & Runges 1-litersvåg. Denna våg åtnjöte också av handelskamrarnas yttranden att döma det största förtroendet. Skulle emellertid även en mindre våg anses behöfelig, ville lantbruksstyrelsen härtill förorda samma tillverkares $\frac{1}{4}$ -litersvåg, och ansåge, att dessa vågar lika väl som andra vågar borde vara vederbörligen justerade för att få användas i spannmålshandeln. I anslutning till vad sålunda och i övrigt anförts hemställde lantbruksstyrelsen, att Kungl. Maj:t täcktes *dels* i vederbörlig ordning bestämma att såsom laggiltigt mått för bestämmande av spannmåls vikt i förhållande till dess rymd endast finge användas kilogram per hektoliter (hektolitervikt), att med hektolitervikt endast finge förstås vikten av en hektoliter spannmål efter ifyllning av ett kubiskt enhektolitersmått (plåtkärl) av exakt rymd, med användande av påsatt galler, samt att i allmänna spannmålshandeln finge efter vederbörlig justering användas Sommer & Runges 1-liters, eventuellt även $\frac{1}{4}$ -liters, spannmålsvåg, dock med iakttagande av att resultatet av vägningen jämkades i enlighet med för ändamålet uppgjorda korrigeringsstabeller; *dels* ock anbefalla mynt- och justeringsverket att utarbета dylika tabeller.

Föreningen Sveriges spannmålsintressenter anhöll därefter med aniedning av lantbruksstyrelsens utlåtande i skrivelse den 23 augusti 1921 hos Kungl. Maj:t, att i allmänna spannmålshandeln även måtte få användas holländsk vikt samt Thieles lilla börsvåg samt, om detta ej kunde bifallas, att en övergångstid av minst 10 år beviljades. Som skäl härfor anförde föreningen, att i södra Sverige och särskilt i Skåne så gott som uteslutande holländsk vikt och sistnämnda våg användes bland såväl köpmän som lantbrukare.

Lantbruksstyrelsen hemställde efter remiss, att föreningen anhängan icke måtte föranleda vidare åtgärd.

Kommerskollegium yttrade i infortrat utlåtande den 19 december 1921, att såsom laggiltigt mått för bestämmande av spannmåls vikt i förhållande till dess rymd borde användas kilogram per hektoliter och att Sommer & Runges 1-liters, eventuellt även $\frac{1}{4}$ -liters, spannmålsvåg efter vederbörlig justering borde få användas i spannmålshandeln, därvid kollegiet dock förordade, att även holländsk vikt och Thieles lilla börsvåg skulle få användas under fem år.

På nådig befallning utarbetades sedermera av kommerskollegium samt mynt- och justeringsverket ett den 14 mars 1922 avgivet författningsföreslag av huvudsakligt innehåll, att vid försäljning av spannmål kvalitetsvikten icke finge angivas annorledes än i kilogram per hektoliter, dock att intill utgången av år 1927 kvalitetsvikten i stället finge angivas i holländska skålpund per zak, samt att hektolitervikten skulle utgöra den vikt i kilogram, som vid spannmålsens vägning erhöles, antingen då ett vederbörligen justerat kubiskt målkärl å 1 hektoliter av järn eller annan metall vore ifyllt på sätt, varom stadgas i § 18 mom. 1 och 3 i 1885 års förordning, eller ock då därvid användes för ändamålet vederbörligen justerad våg för vägning av minst en fjärdedel liter spannmål, med tillämpning därjämte av härför utav mynt- och justeringsverket

fastställda korrigeringsstabeller; varjämte liknande bestämmelser föreslogos för bestämmande av holländsk vikt, därvid justerade holländska vikter, holländska målkärl och Thieles lilla börsvåg skulle komma till användning.

Mynt- och justeringsverket anförde emellertid i skrivelse sistnämnda dag, att verket ej kunde gilla den form författningsförslaget kommit att få. Verket ansåge nämligen, att den holländska vikten icke under några förhållanden borde godkännas som kvalitetsvikt för spannmål. Verket ville dock med hänsyn till att Thieles lilla börsvåg innehades av många spannmålshandlare tillstyrka, att denna våg med tillhörande holländska mått och vikter måtte få justeras, varvid det skulle utfärdas tabeller för överförande av holländsk vikt till kvalitetsvikt i kilogram per hektoliter.

Under år 1927 beslöt delegationen för svensk spannmålsnotering, att uti noteringar, prisskalor och graderingsbestämmelser kvalitetsvikten skulle angivas i kg per hl samt att utslagsgivande skulle vara den hektoliter-vikt, som fastställts genom vägning med 1-liters normalvåg, justerad i överensstämmelse med av tyska fysikalisk-tekniska riksanstalten vedertagna grunder och med tillämpande av sagda våg åtföljande korrigeringsstabeller. Tills vidare komme dock prisskalan att omräknas och offentliggöras även för holländsk vikt. Samtidigt riktades en hemställan till vederbörande organisationer, att de skulle söka genomföra, att avslut och avräkning vid handel med spannmål skedde på basis av kvalitetsvikt, bestämd i kg per hl.

I skrivelse den 4 juli 1931 till statens spannmålsnämnd från södra Halands ortsförbund av riksförbundet landsbygdens folk hemställdes, att spannmålsnämnden måtte vidtaga de åtgärder, som kunde vara ägnade att så skyndsamt som möjligt tillgodose vissa önskemål, nämligen att de holländska skålpundsvågarna skulle helt avskaffas och förbyudas, att bestämmelser skulle meddelas dels om hur de vågar skulle vara beskaffade, genom vilka hektolitervikten fastställdes, och dels om justering av och kontroll å dessa vågar samt att bestämmelse meddelades, hur ifyllandet av målkärlet skulle ske. — Riksförbundets styrelses verkställande utskott har anslutit sig till de synpunkter, ortsförbundet framfört. — Spannmålsnämnden anförde i ett den 27 augusti 1931 till finansdepartementet ingivet utlåtande bland annat följande. Nämnden instämde i huvudsak i ortsförbundets yttrande och ville därvid särskilt framhålla som önskvärt, att alla de vågar, som kunde anses lämpliga att komma till användning för bestämmandet av kvalitetsvikten hos spannmål, bleve underkastade en liknande kontroll, som i allmänhet vore stadgad för mått och vikt. För närvarande torde här i landet Thieles lilla börsvåg samt Sommer & Runges 1-litersvåg vara de talrikast förekommande. Den senare av dessa vågar vore emellertid ganska dyrbar och framför allt för stor och ohanterlig för att kunna medföras på resor eller komma till användning hos jordbrukare och mindre spannmålshandlare. Ett behov syntes därför förefinnas för användning även av en mindre, lätthanterlig våg, som emellertid givetvis borde giva tillförlitliga resultat. Det förtjänade härvid framhållas, att redan ett olika ifyllande av målkärlet till den lilla börsvågen, som icke vore utrustad med något slags stativ utan medgäve sädens ifyllande från olika höjd, gäve olika värden för kvalitetsvikten.

Olämpligheten av förekomsten av två olika sätt att angiva kvalitets-

vikten synes de sakkunniga ligga i öppen dag och av den lämnade redogörelsen för den redan verkställda utredningen torde framgå, att en rätt allmänt spridd önskan föreligger om en på lagstiftningens väg framtvungad enhetlighet på detta område. Att den holländska vikten så länge kunnat hålla sig kvar i den allmänna handeln torde hava sin förklaring huvudsakligen i det förhållandet, att en kvalitetsprovare, Thieles lilla borsvåg, som genom sin prisbillighet och behändighet i användningen vunnit stor spridning, anger kvalitetsvikten på dylikt sätt. Förekomsten av dessa kvalitetsprovare torde emellertid ej kunna tillmätas avgörande betydelse för frågan. Alldeles oavsett huruvida ett slopande av den holländska vikten såsom uttryck för kvalitetsvikten skulle omöjliggöra vidare användning av de Thieleska vågarna eller ej, vilket spörsmål de sakkunniga skola närmare beröra i annat sammanhang, anse de sakkunniga sig kunna föreslå användandet av beteckningen kilogram per hektoliter såsom obligatoriskt. Att utvälja den holländska vikten som det enda tillåtna beteckningssättet torde vara alldeles uteslutet. Detta beteckningssätt är icke allmänt i bruk i andra länder med metriskt mått- och viktsystem och bryter ju enhetligheten i detta. Inom det metriska systemet torde enheterna kilogram och hektoliter vara de lämpligaste för ifrågavarande ändamål. De hava ju redan vunnit hävd och giva ett talvärde, som med användandet av endast 1 decimal är tillräckligt noggrant. Föreskriften om beteckningssättet har intagits i förslagets 1 §. För framtvingande av regeln efterlevnad har i 8 § föreslagits bötesstraff för överträdelse. De sakkunniga få erinra om de något liknande bestämmelser, som givits i förordningarna den 9 maj 1924 med vissa bestämmelser angående handeln med brännved och annat virke i löst mått samt den 20 juni 1918 angående storleken å bal av torvströ eller torvmull.

Som kvalitetsvikten ofta ligger till grund för bestämmandet av en försäld varas pris, synes det lika angeläget, att för dess utrönande användes justerade redskap, som vid fastställandet av varans absoluta vikt. Ordalagen i förslagets 1 och 2 §§ ansluta sig till 8 och 14 §§ i lagen om mått och vikt; beträffande särskilt den sistnämnda paragrafen synes detta lämpligt därest, på sätt denna innebär, stadgandet i 2 § skulle genomföras utan riksdagens medverkan. De sakkunniga få anmärka, att förslagets 14 § icke läser medföra dylik möjlighet med avseende å 1 §. — Att den terminologi, som i 7 § i lagen fastslagits, gäller även för ifrågavarande författning hava de sakkunniga ej ansett nödigt direkt uttala.

Beträffande fastställandet av spannmålets kvalitetsvikt råder stora svårigheter att finna en exakt bestämningsmetod. I varje bestämning av kvalitetsvikten måste ingå en vägning och en rymdmätning. Vägningen behöver ej vålla bekymmer men ifråga om rymdmätningen ställer det sig annorlunda. Ju mindre de olika delarna hos en kornig vara äro, desto bättre kunna de i regel utfylla kärlet, varvid emellertid, under förutsättning av att kornen äro likformiga, jämnstora och friktionsfria, vid små korn och stora kärln snart det förhållandet inträder, att antalet korn blir direkt proportionellt mot kärlets volym. Är kärlet så stort, att detta förhållande inträtt, spelar sedan kärlets större eller mindre rymd ingen roll. Emellertid kommer, till följd av friktionen och till följd av att de icke äro likformiga och jämnstora, kornen att lagra sig på olika sätt, beroende på den fallhöjd, från vilken de nedkomma i kärlet, och till följd av den skakning, som sedan må åstadkommas, varvid även spannmålspelarens höjd in-

verkar på grund av olika tryck å underliggande lager. Man måste därför bestämma sig för en normalmätningssättet, d. v. s. fastställa målkärlets utseende och storlek samt ifyllningssättet. Ett exaktare resultat skulle visserligen kunna erhållas, om spannmålens rymd finge anses vara lika med summan av de olika kornens volymer, således med bortseende från hålrummet mellan dem, men då inom spannmålshandeln bestämning av spannmålens vikt i förhållande till dess volym utan avdrag av hålrummet vunnit hävd, måste denna möjlighet lämnas ur räkningen.

När det således gäller att fastställa en normalmätningssättet, kunde det ju synas som en mycket praktisk utväg att använda sig av någon av de i marknaden förekommande särskilt konstruerade kvalitetsprovarna. De sakkunniga hava emellertid icke velat föreslå detta utan föredragit det i lagtexten angivna förfaringssättet. Anledningarna härtill äro följande. Kvalitetsprovornas målkärl måste anses vara för små, för att ovanberörda proportionalitet mellan deras rymd och antalet spannmålskorn skall uppnås; i varje fall gäller detta de små kvalitetsprovarna på högst 1 liter. Härtill kommer ju, att icke heller hela det spannmålsparti, vars kvalitetsvikt skall bestämmas, behöver vara homogent, vadan säkerheten av provtagningen även ur denna synpunkt blir större, ju större målkärlet är. Större kvalitetsprovare åter, exempelvis Schoppers 20-litersvåg, äro mycket dyrbara instrument, som icke kunna anskaffas av lantbrukare och spannmålshandlare i gemen. Det synes vara en stor fördel, om normalmätningen kan verkställas av vem som helst utan tillgång till andra redskap än ett enkelt målkärl med galler och en vanlig våg. Det synes också vara av betydelse, att ifyllningssättet är detsamma, som är föreskrivet som lagligt mätningssätt för torra varor i allmänhet. Visserligen läser väl denna normalmätningssättet i regel icke komma att användas i det dagliga livet, utan bestämningar komma att ske med kvalitetsprovare, men dessa få endast karaktären av hjälpredskap och skola — på sätt i förslagets 5 § sägs — vara korrigerade i förhållande till normalmätningssättet. Användes nu allenast en sort av kvalitetsprovare och tillerkändes begagnandet av denna rangen av normalmätningssättet, skulle väl dessa korrekationer bliva överflödiga, men, på sätt nedan skall närmare utvecklas, lär det vara ofrånkomligt att medgiva olika slag av kvalitetsprovare, av vilka blott ett slag kunde undgå korrekationer. I Tyskland äro tre slags kvalitetsprovare godkända och för dessas användning har »Physikalisch-Technische Reichsanstalt» fastställt korrektionstabeller i förhållande till en mätningssättet, använd i spannmålshandeln i Berlin samt inom militärförvaltningen, vilken i stort sett överensstämmer med den här föreslagna mätningssättet, dock att galler ej användes. Det synes innebära en fördel, att det numeriska värdet å kvalitetsvikten hos ett visst sädesparti blir i möjligaste mån överensstämmande i olika länder. Den möjligheten kunde emellertid också tänkas, att vägning med exempelvis Schoppers 20-litersvåg med anbringande av korrekationer till normalmätningssättet skulle vid tvist vara det utslagsgivande förfaringssättet för fastställande av kvalitetsvikten. Det synes emellertid de sakkunniga som om icke heller denna utväg vore tillräddig, bland annat på grund därav, att fastställda korrektionstabeller endast kunna upptaga korrekationer för normaltyper av de olika sädesslagen. Korrektionerna måste sålunda bliva behäftade med fel i den mån tvisten icke gäller kvalitetsvikten hos samma sädessort, som använts vid fastställandet av tabellerna. — Visserligen framgår av den av styrelsen för provningsanstalterna för-

anstaltade undersökningen, att de med kvalitetsprovarna vid upprepade bestämningar erhållna resultaten föredde mindre genomsnittliga variationer än motsvarande fyllningar av mälkärnen, varför en bestämning med ett visst slags våg ur denna synpunkt skulle kunna anses vara lämpligare som normalmättningsmetod. Det är givetvis av största betydelse att den föreslagna normalmättningsmetoden skall kunna giva värden å kvalitetsvikten av den noggrannhet, som är behöfelig vid handeln med spannmål. Enligt den gjorda undersökningen blir medelfelet för en enskild mätning uträknad såsom medeltal av med vete, råg, korn och havre utförda försök med kubiskt metallmälkärl och galler 0.32 kg/hl. Medelfelet i medeltalet vid fem försök blir sålunda 0.14 kg/hl och vid tio försök 0.10 kg/hl. Sistnämnda båda siffror torde icke kunna anses så höga, att enbart av denna anledning bestämning med kvalitetsprovare bör tillerkännas företräde. — Bestämningen om normalmättningsmetodens företräde framför kvalitetsprovarna återfinnes i förslagets 7 §.

Av den verkställda utredningen torde framgå, att det vid normalmättningsmetoden använda mälkärlet lämpligen bör vara ett kubiskt hektolitermätt av metall. Rymden av detta torde ur förut antydda synpunkter vara tillräckligt stor och vid ett mälkärl av denna rymd kommer ju vägningsresultatet, angivet i kilogram, att direkt utvisa kvalitetsvikten i kilogram per hektoliter. Användningen av galler, som för närvarande vid mätning av torra varor i allmänhet är föreskriven, om så påfordras, torde, särskilt med hänsyn till att mätningarna vid olika tillfällen utföras av olika personer, medföra större likformighet än ifyllning utan galler och därför vara att föredraga.

Den föreslagna normalmättningsmetoden torde, på sätt nyss antytts, i det dagliga livet komma att ersättas av bestämning med kvalitetsprovare, vid vilkas användning skola nyttjas korrektionstabeller, avsedda att reducera deras viktsangivelse till den, som erhålles vid normalmättningsmetoden. Resultatet av denna korrektion kan emellertid, som förut påpekats, sällan bli fullt exakt. Följden måste bli, att ett visst spannmålspartis kvalitetsvikt kan komma att angivas olika av olika kvalitetsprovare oaktat korrigeringen. Av denna anledning skulle det vara en stor fördel, om det tillåtes endast ett mindretal olika konstruktioner av kvalitetsprovare, helst endast en enda. De sakkunniga hava också haft under öfvervägande att i förslaget till lagtext direkt angiva vilka konstruktioner, som skulle få godkännas. Sommer & Runges 1-litersprovare har allmänt förordats såsom ett tillförlitligt redskap, ehuru väl dyrbart i anskaffning, varför även 1/4-liters provaren av samma konstruktion torde böra ifrågakomma. Den Schopperska 20-litersvägen intager i viss mån en särställning i det att, enligt vad de sakkunniga inhämtat, vid praktiskt taget all spannmålsimport till riket och även ofta vid inländsk handel, kvalitetsviktens bestämmande ombesörjes av Sveriges skiljenämnd för spannmåls- och foderämnesshandeln, som därvid använder sig av en kvalitetsprovare av denna konstruktion. Dessa tre konstruktioner äro godkända i Tyskland och den förstnämnda i Danmark. De sakkunniga hava emellertid öfvergivit tanken, att konstruktionerna skulle godkännas redan i förordningen och stannat i den uppfattningen, att det ifråga om dessa redskap likaväl som ifråga om särskilda mättnings- och vägningsredskap bör ankomma på mynt- och justeringsverket att godkänna konstruktionen. Ingenting motsäger det antagandet, att teknikens utveckling kommer att möjliggöra framställandet av betydligt fullkomligare redskap än de nu brukliga, och det torde icke vara lyckligt att på denna punkt söka låsa utvecklingen. Därtill kommer, att godkännandet av en

viSS konstruktion alltid måste vara förknippat med fastställandet av korrektionstabeller, vilkas utfärdande lämpligen måste ske genom verket. Att enligt förslaget godkännande skall lämnas av verket torde framgå av förslagens 4 § jämförd med 28 § i förslaget till justeringsförordning. Å kvalitetsprovare skulle enligt 4 § i förslaget jämväl 10 § i lagen om mått och vikt bli tillämplig. Härav följer, att kvalitetsprovare, vilka angiva kvalitetsvikten i andra än metriska enheter, ej kunna godkännas och något undantag från denna regel hava de sakkunniga ej funnit anledning föreslå. Visserligen förekommer justering av vissa utländska mått, nämligen engelska och danska fot, men detta synes vara en anordning, som icke utan tvingande skäl bör tillgripas. Då emellertid ett stort antal kvalitetsprovare, vilka angiva s. k. holländsk vikt, för närvarande äro i bruk, torde för dessa en ej alltför snävt tilltagen övergångstid, förslagsvis 5 år, stadgas, under vilket de få användas ojusterade, därest vederbörande, det vill i regel säga köpare och säljare, äro överens därom. Bestämmelse härom har föreslagits i samband med promulgationsbestämmelsen. Huruvida de i bruk varande holländska vågarna efter en eventuell omändring till metriska enheter kunna bli lämpade att godkännas, undandrager sig för närvarande bedömande.

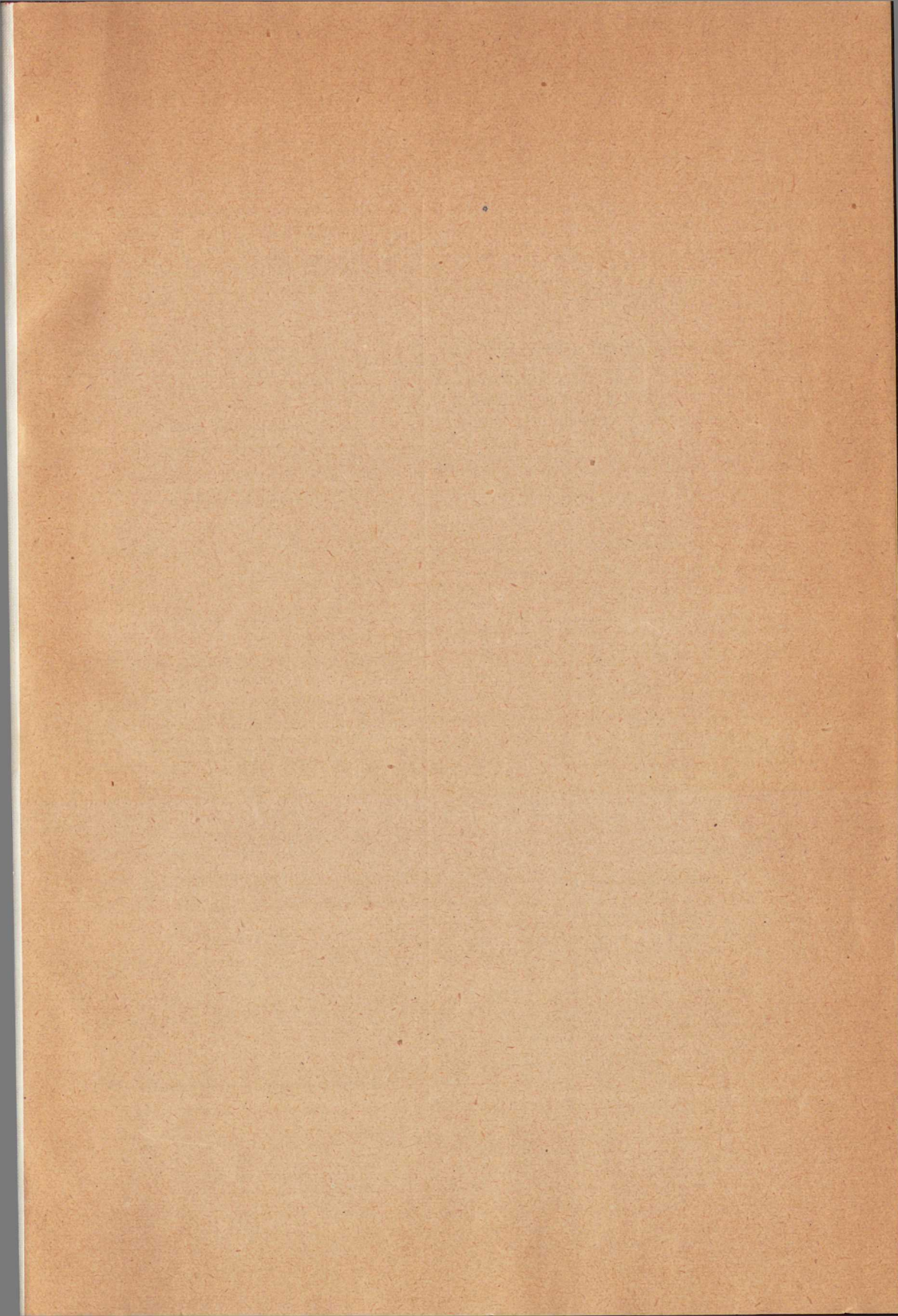
Bland de stadganden i lagen om mått och vikt, som genom hänvisningen i 4 § i övrigt skulle bli tillämpliga, få de sakkunniga särskilt påpeka 11 § och 12 § 2 mom. med tillhörande straffbestämmelser.

I 6 § har föreslagits en treårig omjusteringsperiod för ifrågavarande redskap, d. v. s. samma som för målkärl och vikter. För den i redskapet ingående vågen torde omjustering inom denna tid, ehuru längre än vid vågar i allmänhet, vara tillräcklig, då det här, åtminstone för de nu brukliga typerna, är fråga om likarmade vågar, vilka icke så snart försämrats. Att inordna kvalitetsprovarna i den för vågar föreslagna periodiska besiktningen ute i orterna låter sig med de föreslagna olika omjusteringsperioderna ej göra och för övrigt äro de skäl, som föranlett de sakkunniga att föreslå denna anordning, icke så bärande ifråga om kvalitetsprovarna som i fråga om vanliga vågar. De äro icke känsliga för transporter och, utom de allra största, av vilka endast ett fåtal finnas i landet, lätta att forsla.

Straffbestämmelsen i förslagens 8 § korresponderar, såvitt den avser överträdelse av 2 §, mot motsvarande straffbestämmelse i förslaget till lag om mått och vikt. För överträdelse av 1 § torde en strängare strafflatitud vara erforderlig. Sålunda är motsvarande straffmaximum i förordningarna angående handel med brännved och annat virke i löst mått och angående storleken å bal av torvströ eller torvmull 1000 kr., vilket medför, att efter det dagsbotssystemet börjat tillämpas, straffet enligt nämnda bägge förordningar skall bestämmas i dagsböter. Emellertid anse de sakkunniga ifrågavarande förseelses natur icke erfordra användandet av denna bötesform utan hava föreslagit det högsta tillåtna maximum för omedelbart i penningar ådömda böter. Enligt bägge nämnda författningar är det endast säljaren, som drabbas av ansvaret för överträdelse av författningarnas föreskrifter. Frånsett att det förevarande förslaget ej är inskränkt till handel förefinnes en skillnad mellan förhållandena i fråga om spannmålshandeln och handeln med ved och torvströ därutinnan, att det vid spannmålshandeln som regel är köparen, som är den ekonomiskt starkare parten. Det synes därför i detta fall motiverat att ej inskränka ansvaret till säljaren.

Innehållsförteckning.

	Sid.
Skrivelse till Herr Statsrådet och Chefen för Kungl. Finansdepartementet	3
Förslag till	
lag om mått och vikt	5
justeringsförrättning	11
förrättning angående befrielse från justeringsplikt för vissa mättnings- och vägningsredskap	26
förrättning angående justering av mättnings- och vägningsredskap, inrättade efter andra än metriska enheter	27
förrättning med vissa bestämmelser angående mätning och vägning	28
kungörelse angående gottgörelse till mynt- och justeringsverket för prövning och godkännande av mättnings- och vägningsredskap med mera	29
förrättning angående bestämning av längd, yta, rymd och massa med mera	30
lag om ändrad lydelse av 22 kap. 5 och 21 §§ strafflagen	30
förrättning angående bestämning av kvalitetsvikt hos spannmål	31
Allmänna motiv	33
Speciella motiv till	
lag om mått och vikt	41
justeringsförrättning	72
förrättning angående befrielse från justeringsplikt för vissa mättnings- och vägningsredskap	110
förrättning angående justering av mättnings- och vägningsredskap, inrättade efter andra än metriska enheter	115
förrättning med vissa bestämmelser angående mätning och vägning	115
kungörelse angående gottgörelse till mynt- och justeringsverket för prövning och godkännande av mättnings- och vägningsredskap med mera	116
förrättning angående bestämning av längd, yta, rymd och massa med mera	117
lag om ändrad lydelse av 22 kap. 5 och 21 §§ strafflagen	117
förrättning angående bestämning av kvalitetsvikt hos spannmål	117

Statens offentliga utredningar 1931

Systematisk förteckning

(Siffrorna inom klammer beteckna utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen.)

Allmän lagstiftning. Rättsskipning. Fångvård.

Lagberedningens förslag ang. vissa internationella rättsförhållanden. 3. Förslag till konvention mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge om erkännande och verkställighet av domar, m. m. [9]
Riktlinjer för vinnande av viss koncentration inom det svenska fångvårdsväsendet. [16]
Förberedande utkast till strafflag. Förräderibrott m. m. [33]

Statsförfattning. Allmän statsförvaltning.

1928 års lönekommitté. Betänkande med förslag till avlöningsreglemente för extra ordinarie och extra tjänstemän, tillhörande den civila statsförvaltningen m. m. [12]
1928 års lönekommitté. Betänkande med förslag till löne reglering för landsfogdar, lappfogdar och landsfiskaler m. m. [18]
Betänkande och förslag ang. anskaffning, underhåll och drift av för tulltjänsten erforderlig fortskaffningsmateriel. [23]
Betänkande med förslag ang. vissa ändringar i riksdagens arbetsformer m. m. [26]

Kommunalförvaltning.

Statens och kommunernas finansväsen.

Utlåtande ang. utförelsebevissystemets verkningar m. m. [5]
Repartitionstalen för jordbruksfastighet. [31]
Undersökning av taxeringsutfallet beträffande jordbruksfastighet å landsbygden vid 1928 års allmänna fastighetstaxering. [35]

Politi.

Socialpolitik.

Betänkande med förslag ang. arbetslöshetens motverkande genom beredskapsarbeten. [3]
Arbetslöshetsutredningens betänkande. 1. Arbetslöshetens omfattning, karaktär och orsaker. [20]
Arbetslöshetsutredningens betänkande. 1. Bilagor, band 1. Orsaker till arbetslöshet. P. M. ang. arbetsmarknaden och de faktorer, som bestämma dess utveckling. [21]
Utredning och förslag rörande viss omläggning av socialstyrelsens lönestatistik. [32]

Hälsö- och sjukvård.

Allmänt näringsväsen.

Utlåtande över utkast till näringslag m. m. [13]
Betänkande ang. ändrad lagstiftning om mått och vikt. [36]

Fast egendom. Jordbruk med binärningar.

Jordbruksutredningens betänkanden. 4. Betänkande ang. åtgärder för fjäderfäskötelsens främjande. [6]. 5. Statistisk översikt över det svenska jordbrukets utveckling och läge. [7]
Betänkande med förslag till lag med särskilda bestämmelser om delning av jord å landet inom vissa delar av Kopparbergs län m. m. [19]
Betänkande med utredning rörande de statsunderstödda växtförädlingsanstalterna. [34]

Vattenväsen. Skogsbruk. Bergsbruk.

Betänkande med förslag till lag om vård av vissa skogar inom Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker m. fl. områden. [10]
Utredning med förslag ang. premiering av välskött mindre skogsbruk. [11]

Industri.

Ny värmeledning samt elektrisk belysningsanläggning i Nationalmuseibyggnaden i Stockholm. [8]
Normalbestämmelser för järnkonstruktioner till byggnadsverk (järnbestämmelser). [30]

Handel och sjöfart.

Provdebitering av fyr- och båkavgift samt sjömanshusavgift. [15]

Kommunikationsväsen.

Bank-, kredit- och penningväsen.

Förslag till växellag m. m. [14]
Förslag till checklag m. m. [28]

Försäkringsväsen.

Kyrkoväsen. Undervisningsväsen. Andlig odling i övrigt.

Sammandrag av yttranden över 1927 års prästlönerregleringssakkunnigas betänkande rörande nya grunder för lagstiftningen om prästerskapets avlöning och förvaltning av den därtill anslagna egendomen. [1]
Utredning och förslag rörande läroböcker vid de allmänna läroverken och med dem jämförliga läroanstalter. [2]
Utredning och förslag av frågorna om ytterligare inskränkningar i den nuvarande folkskoleseminarieorganisationen samt om statens övertagande av de utav landstingen och vissa städer upprätthållna småskoleseminarierna m. m. [4]
Utredning och förslag rörande fortsättningsskolans organisation. [17]
Betänkande med förslag till huvudgrunder för en decentraliserad förvaltning av prästlönejorden m. m. [24]
Betänkande med förslag till prästlönelag m. m. [25]

Försvarsväsen.

1930 års militäravlöningssakkunniga. Betänkande med förslag till avlöningsbestämmelser för icke-ordinarie personal vid försvarsväsendet. [22]
Betänkande och förslag rörande åtgärder för höjande av säkerheten vid flygning. [27]
Betänkande ang. flygstyrelsens materielanskaffning m. m. [29]

Utrikes ärenden. Internationell rätt.